

Itt most minden a miénk...

Mottó:

**„Itt most minden a miénk.
Ezt itt mind mi hoztuk
össze, mi terveztük, mi
álltunk ott a bölcsője mel-
lett, mi segítettük föl, ha
elesett, de a sírjára már
nem mi vessük rá a nagybetűket.**

Jánk Károly: Itt most minden, ÉS, 2014. jún. 6.

Gazdasági és politikai folyamatok Magyarországon

2014. II. negyedév

Készítette: Petschnig Mária Zita és Kéri László

Budapest, 2014. július 12.

Tartalom

1. Dátumok, amelyek kijelölték 2014 második negyedének kereteit.....	3
2. A harmadik Orbán-kormány megalakulásának és felépítésének részletei.....	10
3. Döntések, ügyek, kormányzati aktivitás a köztes időben.....	17
3.1. A Szabadság téri szoborállítás újabb fejleményei, a folyamat főbb állomásai..	18
3.1.1. <i>Egy elsőkörös kísérlet értelmezése.....</i>	<i>22</i>
3.2. Az új Fidesz-kormány esete a médiával	
Egy újabb döntési csomópont: reklámadó és környezete.....	31
3.3. A kormányzat konfliktusai Norvégiával.....	36
4. A makrogazdasági folyamatok jellemzői az első negyedévben.....	40
4.1. Gazdasági növekedés.....	40
4.1.1. <i>A bruttó hazai termék alakulása – nemzetközi összevetésben is.....</i>	<i>40</i>
4.1.2. <i>Milyen tényezők állnak a növekedés hátterében?.....</i>	<i>41</i>
4.1.3. <i>A növekedés összetevői kínálati és keresleti oldalról.....</i>	<i>43</i>
4.2. Foglalkoztatás.....	48
4.3. Infláció.....	51
4.4. Egyensúlyi mutatók.....	53
4.4.1. <i>Külső egyensúly.....</i>	<i>53</i>
4.4.2. <i>Belső egyensúly.....</i>	<i>54</i>
4.5. Nemzetközi vélemények a magyar gazdaság teljesítményéről.....	58
4.5.1. <i>Hitelminősítők.....</i>	<i>58</i>
4.5.2. <i>Versenyképességi sorrendek.....</i>	<i>59</i>
4.5.2.1. <i>Versenyképességi sorrendek.....</i>	<i>59</i>
4.5.3. <i>Nemzetközi szervezetek.....</i>	<i>61</i>
4.6. Paks II.....	65
4.7. A devizahitelek megmentése.....	70
5. Az ellenzék 100 napja, avagy mi történt a politikai térfél másik oldalán.....	76

1. Dátumok, amelyek kijelölték 2014 második negyedévének kereteit

Az április elsejétől június legvégéig tartó kilencvenkét nap bővelkedett nevezetes eseményekben. Olyan napokat jegyezhetünk föl, amelyek bármelyike kiérdemelhetné a „történelmi” jelzõt – már amennyiben úgy hisszük, hogy a politikai folyamatok alakulásának valóban lehetséges „történelmi” fontosságot tulajdonítani. A sok-sok fontos nap között hat olyan, kifejezetten politikai jellegű eseményt is találhattunk, amelyek akár elemzési keretként is szolgálhatnak: *április 6., május 10., május 25., június 6., június 23. és július 4.*

Április hatodika a négyévenként megtartott általános választások vasárnapja volt. Az előző negyedévet áttekintő beszámolónkban tíz teljes oldalon próbáltuk meg összegezni e választások legfontosabb tanulságait. Hónapokkal később úgy látjuk, hogy nincs okunk változtatni az akkor leírtakon. Tíz nappal a választások után nyolc pontban összegeztük a legfontosabb megállapításokat, s talán ez még túlzottan korai időpont lehetett általános összefüggések megtételéhez. Újraolvasva is helytállóaknak tartjuk akkori megfigyeléseinket; az azóta megjelent – egyébként, meglepően kevés számú - elemzések sem bővítették tovább ismereteinket. Áprilisi értékelésünk utolsó pontjában a jövőre vonatkozó várakozásokat foglaltuk össze, és öt lehetséges forgatókönyvet láttunk kirajzolódni. Az elsőprő Fidesz-győzelmet hozó szavazás óta eltelt negyedév nyomán ezt az öt forgatókönyvet érdemes lesz újból elővennünk, mert időközben jó néhány olyan fejleményt is megélhettünk, amely elegendő okot szolgáltat e forgatókönyvek érvényességének és valószínűségeinek alapos felülvizsgálatához. (E tanulságokra, s a forgatókönyvek érvényességére a későbbiekben fogunk részletesebben is kitérni.)

Május tizedikén az új parlament megválasztotta – újból - miniszterelnöknek Orbán Viktort, aki ebből az alkalomból két olyan beszédet is tartott, amellyel két hétre le tudta magának foglalni a közvélemény figyelmét. Az egyiket – a hosszabbikat – még a parlamentben a képviselők körében, a másikat az ünneplésére egybegyűlt rajongó „tömeg” előtt, a Kossuth téren. A megkülönböztetett figyelem nem annyira a beszédek mélységének, a mondanivaló különlegességének volt köszönhető, sokkal inkább annak a hiányhelyzetnek, amely a nemlétező kormányprogram okán állt elő. Már a választásokat megelőző hónapok során is szokatlanul takarékosan bánt a Fidesz jövőre vonatkozó elképzeléseinek nyilvánosságra hozatalával, pontosabban még választási programot sem hirdettek meg. Ezért a négy évvel korábban már” bevált megoldással” sem lehetett élni, hogy t.i. a kampányszöveget tették

volna később hivatalos kormányprogrammá. 2014-ben – negyedszázad után - először fordulhatott elő, hogy a leendő kormány még a saját többségével megtöltött parlamentnek sem kívánt esélyt adni arra, hogy a későbbiekben bármit is számon lehessen kérni rajta. E feltűnő mértékű „programtalanság” a legfontosabb magyarázata annak, hogy miért is kezdtek neki május közepétől oly sokan Orbán Viktor beszédeinek beható vizsgálatába. Mondjuk így: jobb híján. Azt remélték, hátha e kormányfői megnyilvánulásokból talán majd több is kihámozható lesz, mint amit az odavetett „Folytatjuk” - szlogen sejtetni vélt. A beszédek itt lehet elolvasni/illetve megnézni:

http://www.miniszterelnok.hu/beszed/orban_viktor_beszede_a_miniszterelnoki_eskutet_let_kovetoenhttp://www.miniszterelnok.hu/cikk/ismet_csataba_kell_mennunk

http://www.miniszterelnok.hu/beszed/orban_viktor_beszede_a_kossuth_lajos_teren

A Népszabadság három héttel később, hétfévi mellékletében két teljes oldalon keresztül két-két kormánypárti, illetve inkább ellenzéki szellemi táborhoz tartozó elemzőt, valamint egy közepen lévőt szólaltatott meg annak érdekében, hogy legalább e beszédekből próbálják meg rekonstruálni Orbán Viktor mostantól érvényes kormányprogramját. Láncki András /bevallottan kormányzati főideológusként/ úgy vélte, hogy *e beszéd lényege az „erős Magyarország” víziója. Ám azt, hogy ez az „erő” miféle politikai credón nyugszik, azt csak ő tudja megfogalmazni...*. Mráz Ágoston Sámuel szerint a kormányfői mondanivaló legfontosabb eleme *a nemzeti függetlenség és a nemzeti érdek hangsúlyos képviselése, s ez benne a folytonossági elem. Az újítási szándékot pedig az „egyszerre igazságos és versenyképes Magyarország” víziója jelentené. Filippov Gábor úgy értelmezte, hogy Orbán az újabb kétharmaddal a háta mögött szeretné kialakítani” a demokrácia nem liberális”, sajátosan magyar rendszerét. Amely rendszer mindenekeelőtt az akaratra és a határozott cselekvésre épülne. Békét csak az erős adhat, az „erős” mellett pedig nincs helye alternatívának...* Radnóti Sándor szerint is a viták befejezése lehet ennek az új politikai hitvallásnak a lényege, amelyet ő tovább gondolva úgy fordított le, hogy” aki *nincs vele, az a haza ellensége.*” S végül: Lakner Zoltán is úgy látta, hogy az orbáni retorika központi magva az erő-teremtette stabilitás, aholis a kivételes állapot válik normálállapottá. *„Ahol a jogszerűséget a kormányzás érdeke indoklás nélkül is felülmúlhatja... Az erő dönti el, hogy meddig ér a szabadság: az erősebbé tovább tart, a gyengébbé hamarabb véget ér...”*

Szándékosan időztem el hosszabban e terjedelmes elemzői ötös fogat véleményének ismertetésénél. A megfogalmazott megközelítések ugyanis nagyjából tartalmazzák

mindazokat az elemeket, amelyeket e hetekben a legtöbb heti- és napilapban a többi szakíró is variálgatott. Hovatartozástól, politikai értékrendtől függően konstataálta szinte mindenki azt, hogy az újabb Fidesz-korszak politikai hitvallásának a lényege az erő kultusza körül formálódik. Ehhez ezen a ponton mindössze két rövid kommentárt tennék hozzá, hangsúlyozottan a magam nevében.

Egyfelől, ez a fejlemény nem nagyon lephetett meg senkit sem. Aki valamelyest is figyelemmel kísérte az elmúlt négyévnvi kormányzást, annak fel kellett tűnnie, hogy a megelőző ciklus során szisztematikusan igyekeztek leépíteni/semlegesíteni/kiiktatni minden olyan garanciális jellegű intézményt, amely a központi politikai akarat érvényesítésének útjában állt. Ilyen értelemben Orbán Viktor nagyon is igazat mond, amikor azt állította, hogy eljött a termés betakarításának az ideje. (Az egyes lépésekről negyedévenkénti beszámolóinkban minden alkalommal alapos képet adtunk, érdemes egybeolvasni mindazt, amit 2010 tavasza óta írtunk, összesen tizennyolc elemzésben...)

Másfelől, e sorok írója egyedülálló módon tanúsíthatja, hogy Orbán Viktor mindig is így gondolkodott, legfeljebb nem mindig fogalmazott ennyire egyértelműen. Vagy a közege nem értette eléggé pontosan a szándékait. Huszonegy évvel ezelőtt hónapokat töltöttem vele, hosszabb rövidebb beszélgetéseink tengeréből állt össze az a róla szóló - s ebben a műfajban: legelső – könyv, aminek címe igen egyszerű volt: Orbán Viktor. E beszélgetések során azt a karaktert ismerhettem meg meglehetősen alaposan, amellyel akkor már éppen egy évtizede /1983 óta/ próbálkoztam dűlőre jutni. S e karakter lényege már akkor is az akaratban való feltétlen hit volt. **Szóval, nincs itt semmiféle meglepetés, legfeljebb csak annyi, hogy e karakter hordozója 2014 májusában eljuthatott oda, hogy egy egész nép számára követendő, netán kizárólagosan elfogadandó mintaként ajánlhassa a maga világvképét. S a többi millió pedig – ez idő szerint – némileg tátott szájjal hallgatja e hitvallás süketségeit.**

Május huszonötödikén megtartották nálunk is az uniós választásokat. Miként az egész kontinensen. Nagy meglepetés nem történt. A Fidesz megint nagy győzelmet aratott, talán még az áprilisinál is nagyobbat. A szavazatok több mint 50 %-át ők kapták, ami azt is jelenti, hogy a 21 magyar mandátumból tizenkettőt megszereztek. A vesztesek pedig nem egyformán veszítettek, a Jobbik nagyjából a korábbinak megfelelő támogatottságával most már egyértelműen állíthatta, hogy ők lennének az országban a második legerősebb politikai formáció. A három baloldali párt külön indulása hozta az igazi meglepetést. A DK és az

Együtt sokkal erősebbnek bizonyult, mint ahogyan ezt előtte sejteni lehetett, s ebből az is következik, hogy az MSZP megszűnt az ellenzék vezető erejének lenni. Igen ám, de....

Ez az a pont, ahol meg kell emlékeznünk a május 25-ei választások legfeltűnőbb jelenségéről: a kiugróan alacsony részvétel tényéről. A 28,9%-os részvétel 2 millió 323 ezernyi szavazót jelentett. Vagyis a magyar lakosság elsőprő többsége egyszerűen nem vett tudomást erről az uniós választásról. S hogy miért, annak hosszú lenne a sora. Többek között éppenséggel az elmúlt négy év unióellenes kormányzati kampányai miatt. S akik elmentek szavazni, azok az egyes pártok legszűkebb holdudvarához tartozó, politikailag leginkább (pontosabban szólva: egyáltalán még...) mobilizálható bázist jelentették. S ezen a ponton kezdenek igazán érdekesek lenni a részletek: a DK és az Együtt Budapesten külön-külön is megverte az MSZP-t...! Sőt. Az Együtt a fővárosban még a Jobbiknál is erősebb támogatói kört tudhatott maga mögött. S mindehhez még vegyük hozzá, hogy az LMP – csodával határos – túlélése is a budapesti szavazóknak köszönhető, mert a fővárosi 8 %-os eredményükből adódott az, hogy 295 vokssal túljutottak az ötszázalékos küszöbön... S ekkor érthetővé válik az is, hogy május 25. után miért is lett olyannyira sürgős a Fidesznek az őszi önkormányzati választások előtt radikálisan felforgatni a leendő fővárosi választási szabályokat. Azért, mert a fővárosban ugyan szétszórva, négy párt között eloszolva, de - még megvan az a politikai bázis, amelyen egy esetleges egységesen támogatott ellenzéki kihívó simán megverhetné a kormányzati főpolgármester-jelöltet.

Május 25. másik fontos következménye a teljes szocialista pártvezetés elkésett lemondása lett. AMIT NEM VOLTAK KÉPESEK MEGTENNI ÁPRILIS 6. UTÁN, MONDVÁN, hogy AZ UNIÓS VÁLASZTÁSOK ELŐTT NEM SZABAD MEGBOLYGATNI A PÁRTHIERARCHIÁT...Nos, ezt a halasztást kellett pótolniuk oly módon, hogy nemcsak ország-világ, de a legszűkebb pártbázis előtt is világossá vált az, amit az elemzők, ellenfelek, szimpatizálók tömege évek óta tudott már: az állítólagosan megújult vezetéssel semmiféle túlélései esélye nincs a baloldalnak. (Ennek részleteiről az elemzés egy későbbi részében alaposabban is beszámolunk majd.)

Irodalom az uniós választásokhoz:

A DK az MSZP sarkában. Nsz. május 26.

Az utazó huszonegy. Az uniós képviselők portréi. Nsz. május 27.

Filippov Gábor: Tájékp két csata között. Figyelő, május 29.

A végjáték. MaNcs. május 29.

Ki nyert itt? ManCs. május 29.

Június hatodikán megalakult az új - a harmadik – Orbán-kormány. Viszonylag hosszú ideig hagyta a politikai közvéleményt a kormányfő találgatni. (Ennek lehetséges okaira a következő pontban részletesen is kitérünk.) Személy szerint ő igen aktív időszakot tudhatott maga mögött. Nem túlzás azt állítani, hogy e köztes két hónap során egymaga képes volt kitölteni a politikai/kommunikációs teret. Honlapja tanulsága szerint e hatvan nap során több tucatnyi jelentős beszédet tartott, rendszeresen utazott külföldön és belföldön, megnyitott, avatott stadionokat, kivette a részét pártja uniós kampányából, interjúk tömegét adta rádióknak, újságoknak, tévéknek, számtalan keleti és nyugati politikussal találkozott. S a kormánya megalakításához tucatnyi „konzultációt” is tartott a számára kedves társadalmi/gazdasági/politikai és kulturális szervezetek képviselőivel. Kezdve az MTA-tól egészen a Vállalkozói kamaráig, az MMA-tól a Szakma mestere vetélkedő győzteseig. Szinte lehetetlen teljes körűen számba venni azt a szerteágazó politikai aktivitást, amelyet e rövid időn belül végbevitt.

Némi rosszmájúsággal azt is állíthatnánk, hogy – fel sem tűnt a kormány hiánya, nemléte, mert Orbán Viktor mindig és mindenütt ott volt, válaszolt, megoldott, fején találta a szöveget, síkra szállt, irányt mutatott és – mindenekelőtt, roppantul határozott volt. Megkíséreltünk valamiféle rendező elvet találni ebben a lélegzetelállító és gazdag aktivitásban. Szereplései többségét *három csomópont köré* próbáltuk meg elrendezni. S a leíró/kritikai elemzések helyett inkább magát az eredeti nyersanyagot, azaz, Orbán Viktor egy-egy reprezentatív szereplésének dokumentumait hívjuk bizonyítékokként segítségül

(A sikeres Magyarország-kép bemutatása) Orbán Viktor a választási sikeren felbuzdulva érezhetően fejébe vette, hogy megpróbálja úton-útféle elhitetni a magyar gazdaság/gazdaságpolitika páratlanul sikeres mivoltát. E sikerpropaganda legfontosabb támaszát az utolsó negyedév valóban jól mutató adatai szolgálták. A kormányfő szinte mindenütt elmondta, hogy sereghajtókból újból éllovasok lehetünk, sőt akadt olyan helyszín is, ahol mindezt már nemcsak vágyként, megvalósítandó feladatként érzékeltette, hanem úgy hitte, hogy ez már ma is önmagáért beszélő tény. E sikerhadjárat legemlékezetesebb darabkáiból kínálunk újbóli elfogyasztásra egy kisebb gyűjtést: például, április 16-án, az Országos Szakmai tanulmányi Verseny záró rendezvényén elmondott, gyűjtőhangú és optimista beszédét:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/a_valasztok_igent_mondtak_az_uj_gazdasagpolitikara

Aztán nem kis visszhangot váltott ki az a berlini előadása, melyben Európa számára is követendőnek ajánlotta az elmúlt négy év magyar gazdaságpolitikáját:

http://www.miniszterelnok.hu/beszed/az_energiaar_a_legfobb_europai_versenykepessegi_kerdes

S e sorba illeszkedett az a dunaújvárosi ünnepi alkalom is, amikor már az újbóli élvasság örömét osztotta meg hallgatóságával:

http://www.miniszterelnok.hu/beszed/magyarorszag_regionalis_sereghajtobol_a_regio_ellovasava_valt

(Külpolitikai aktivitás/Brüsszel) Valószínűleg az uniós választási előkészületeknek, s a saját tábor nemzetföltő tömegeinek mozgósítását volt hívatott megoldani az a beszédmód, amelyben rendre visszatérő fordulatként jelentkezett a Brüsszellel szembeni szabadságharc megtörhetetlen ígérete. E példatárból ehelyütt megemlékszünk két, reprezentatív darabka megidézésével. Az egyiket ama híres leltár jelenti, amikor a miniszterelnök a Kossuth rádióban tételesen is számba vette, hogy mely kérdésekben, területeken kell nekünk, magyaroknak engesztelhetetlenül harcolnunk a brüsszeli bürokraták szűklátókörű és önzően globalista gondolkodásmódjával:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/szuksegszeru_a_konfliktus_brusszellel

A másik elhíresült mondanivalót az a németországi interjú képviselte, amikor is a német sajtó közönségét Orbán Viktor arról a meglepő tényről értesítette, miszerint ő április hatodikán megígérte a magyar választóknak, hogy semmiképpen sem fogja támogatni Juncker jelöltségét az Európai Bizottság élére:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/megigertem_a_valasztaimnak_hogy_juncker_utjat_allom

(Az újrakódolt/gondolt történelem-szemlélet képviselete) Végül a miniszterelnök a választások utáni hetek során rendszeresen beletévedt abba a csapdába, hogy neki mindenképpen állást kell foglalnia komoly és alapvető történettudományi kérdésekben is. Ez a kényszer korántsem kívülről szakadt rá, sokat tett ő azért, hogy kénytelen legyen bel- és külföldön újból és újból önkéntes és amatőr történelemórákat tartani. A Szabadság téri emlékmű képmutató és nehezen védhető felállításából kiformalódott és nemzetközivé

szélesedett konfliktus szerkezetéről egy későbbi pontban majd részletesen is meg fogunk emlékezni. Ezért ehelyütt megelégszünk egy olyan levél ismertetésével, amelyet Orbán Viktor harminc - zsidó származású – amerikai képviselőnek írt. Éppen azokban a napokban, amikor új kormánya névsorának véglegesítésével volt leginkább elfoglalva:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/orban_viktor_valaszlevelet_kuldott_az_amerikai_zsido_kepviseleknek

A másik olyan esemény, amikor Orbán Viktor kényszerűen történelmet értelmezett, Tisza István szobrának újbóli felállításakor adódott. Már az sem világos, hogy e rehabilitációhoz miért is szükségeltetik kormányfői assziszt. Az pedig végképp nem érthető, hogy miért gondolja önmagát felkészültnek egy olyan kérdésben, amelyben egészen biztosan hiányoznak a megfelelő ismeretei. (Persze...nem vagyunk ennyire naivak... Tudjuk mi azt nagyon jól, hogy ha a miniszterelnök úgy dönt, hogy mától kezdve x és y cseréljen helyet a nemzeti Pantheonban, akkor ott nincs és nem is lehet helye további vitáknak. Mégis, talán... Tisza István egy ideig nélkülözhető lett volna a Nagy Nemzeti Újraértékelő Projectből. Talán csak ő tudja a választ arra, hogy miért is kellett mindezt ezen a zavaros tavaszon/nyárelőn ily gyorsassággal megvalósítani? A mellékelt beszédől nem lettünk sokkal okosabbak. Legfeljebb azt tudhattuk meg, hogy ettől kezdve népünk egésze - kormányfőjével együtt fogja - újratulni a modern magyar történelmet.:

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/tisza_istvan_szobranak_ujraallitasa_uj_korszak_szimboluma_lehet

Van-e valami megfogható és közös tanulsága a megidézett kormányfői megnyilvánulások, beszédek, interjúk világának? Úgy véljük, hogy van. Ez a két hónap arról tanúskodó időszak volt, ami egyértelműen utalhatott az új, előttünk álló évek rendszerteremtő kísérletének egyik nagyon lényeges vonására. Orbán Viktor kifejezetten ambicionálni fogja, hogy a számára fontosnak tartott szimbolikus ügyekben, kérdésekben személyes példamutatásával, az eddig felhalmozott - mostanában gyanúsán sokszor emlegetett 25 éves gyakorlatának – tőkájével megtámogatva vegyen részt az ÚJ Rendszer üzembe helyezésének minden fontos mozzanatában. Ne legyen semmi kétség afelől, hogy ez tényleg az Ő Rendszere lesz. /Még egy – ide tartozó és fontos - adalék. Az az orgánus, amelynek az utolsó két hónapban sok okból meggyűlt a baja a kormánnyal, közreadott egy olyan elemzést, amely megpróbálta a lehető legáltalánosabb síkon megragadni eme Orbán-beszédeknek azt a

funkcióját, ami az új világ, az új beszédmód és rendszer-teremtés kényszeres megvallásából fakad. Az összeállt kép több mint tanulságos. Egyszerre nevetséges és riasztó:

<http://www.origo.hu/itthon/nagyhasab/20140615-az-uj-korszakok-orban-viktor-beszedeiben.html?source=hirlevel>

Június 23-a volt az a nap, amikor a már újonnan megválasztott parlament zokszó nélkül szavazta meg a paksi beruházás finanszírozásáról szóló megállapodást. Anélkül, hogy kellő alaposággal megvitatták volna ennek az - évtizedekre kihatással lévő – döntésnek a peremfeltételeit. /E problémakörrel a későbbiekben az ügy komolyságának megfelelő részletességgel fogunk írni. /

Július negyedikén szintén olyan parlamenti döntés született, amely kiérdemelte a „történelmi” jelzőt. A Kúria állásfoglalásának szellemében minősítették utólag törvényellenesnek a bankok által éveken át alkalmazott árfolyamrész intézményét, foglalták törvénybe az egyoldalú szerződés módosítás tilalmát. A devizahitelek és forinthitelek számára várható visszafizetési kötelezettségek nagy valószínűséggel teljesen új helyzetet teremtenek a hazai pénzpiac/bankszféra egészében. /Az ügy részleteit szintén az írásunk gazdasági részében fogjuk ismertetni és elemezni. /

2. A harmadik Orbán-kormány megalakulásának és felépítésének részletei

Orbán Viktor a 2014-es választások eredményeként immáron harmadszor alakíthatott kormányt, s az esetében ezt akár már rutinfeladatnak lehetett volna tekinteni. Ennek ellenére a június hatodikáig, a kormány felállásáig elhúzódó időszak némi tanácstalansággal övezett folyamatként zajlott. Az ilyen időszakokban szokásos kiszivárogtatások, találgatások, rémhírek még a korábbiakhoz képest is érthetlenebb méreteket öltöttek. A kormányfő egyszer sem tartotta fontosnak megindokolni, hogy mi lehetett a magyarázata az elmúlt negyedszázad tapasztalataihoz képest szokatlanul hosszú ideig tartó bizonytalanságnak. Ez annál is különösebb volt, mert a választások utáni első megszólalásaiban nem győzte hangsúlyozni, hogy az általa követendő programot össze lehet foglalni egyetlen szóban is, hogy ti.: „Folytatjuk...”

Ám Orbán Viktor arról már nem adott részletesebb magyarázatot, hogy mikor, kivel és mit fog majd folytatni. Ezért az áprilisi/májusi hetek során többféle elmélet/találgatás is lábra

kapott arról, hogy miért tart mindez ilyen sokáig, ha jószerevel minden peremfeltétel hónapokkal korábban már pontosan előre modellezhető volt. Az egyik – amúgy kézenfekvő, s a kormányzati médiában erőteljesen sejtetett – vélekedés szerint a miniszterelnök nem szerette volna, ha a május 25-ei EP-választások várhatóan nagy sikerét bármilyen módon veszélyeztetni a kormány-alakítás kapcsán elkerülhetetlenül felbukkanó belső konfliktusok híre, és a híresztelések egységbontó hatása.

Egy másik felvetés a késlekedés tényét összekötötte mindazon médiapletykákkal, amelyek kétségtelenül úgyszintén ezekben a hetekben válhattak kedvelt vezető hírekké. (Arról volt szó, hogy a kormányfő mögötti mező két legerősebb, mondhatni: trónkövetelő státusba emelkedett fiatalemberének mindennapi életéről, szokásairól több híradásnak lehettünk áprilisban/májusban tanúi, mint amennyi eseményt a megelőző négy évben összesen. Ezt az elméletet némiképpen alátámasztani látszott az a vélekedés, hogy még május közepén sem volt világos az, hogy a leendő kormányban vajon Lázár János, avagy inkább Rogán Antal körül alakul-e ki a végrehajtó hatalmi súlypont. S az is igaz, hogy az utolsó egy-két évben mind a kettőjük informális/politikai súlya olyan mértékben erősödött meg, hogy egyik befutó sem keltett volna meglepetést. (Ennek részleteiről itt olvashatunk bővebben: [http://hvg.hu/itthon/20140605 Ezert ugrott egymasnak Lazar Rogan#utm_source=hvg_weekly&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2014_06_11&utm_content=normal](http://hvg.hu/itthon/20140605_Ezert_ugrott_egymasnak_Lazar_Rogan#utm_source=hvg_weekly&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter2014_06_11&utm_content=normal))

Az elméletfaragók egy csoportja ezt az utóbb említett, meglehetősen egyszerű, mondhatni: westernpárbaj-szerkezetű- konfliktust kibővítette még egy fontos mozzanattal. Annak észrevételezésével, hogy az alsóbb régiókban mintha bomladozni kezdene Simicska Lajos korábban kikezdehetetlennek tetsző befolyási erődítmény-rendszere. S a Lázár/Rogán-konfliktus mögött tulajdonképpen az az újfajta orbáni döntés húzódik meg, mintha a kormányfőnek elege lenne egykori szobatársa informális kormányzati hatalmának korlátlanágából. S az új szerkezet kialakulásakor szeretné elejét venni e befolyási övezet újbóli kiépülésének. Ilyenformán a nagy hirtelen megteremtődött – és kölcsönösnek tűnő – lejáratási kampányok nem egyebek, mint egy grandiózus szétültetési kísérlet díszletei. (Eme, a korábbiakhoz képest sokkal szofisztikáltabb elméletnek különös nyomatékot adott május végétől az a „reklámadó” - hadművelet, amelynek érdekfeszítő részleteiről a későbbiekben majd bővebben is beszámolunk. Ezen a ponton csak annyi az érdekes, hogy a reklámadó előterjesztése az újonnan formálódó Lázár-csapat egyik alapemberéhez, L. Simon Lászlóhoz köthető...)

A magunk véleménye az, hogy a fenti elméletek mindegyike igaz lehet, s Orbán Viktor eddigi pályájára tekintve egyáltalán nem kizárt, hogy e szándékolt, s a kívülálló számára felfoghatatlanul *hosszadalmas kivárásnak a belső holdudvar totális átrendezése lehetett az elsőszámú funkciója. Végül is, újabb négy évre szükséges biztosítania azt, hogy megint minden és mindenki csakis tőle függhessen.* És azért e kiismerhetetlen szerkezet újbóli megalkotása igazán időigényes mesterség. Mert azt azért még a legelvetemültebb Orbán-hívek sem tudnák megindokolni, hogy szeretett vezérüknek miért is kellett két hónapig gondolkodnia Trócsányi László hazahívásán, avagy Navracsics külügyminiszterré tételén. Már csak azért sem, mert mind a két javaslat már hónapokkal a választások előtt meglehetősen köztudott volt. A következő bekezdésekben ismertetendő belső, szerkezeti átrendezések mögött viszont százak életét, karrierjét, további ambícióikat megerősítő, vagy azokat megtörő hatások, hálózatokat ide-oda telepítő mozgások csíráit lehetséges felfedezni. Nézzük hát azokat az – első látásra valóban nem túl jelentősnek tetsző - szerkezeti változtatásokat:

2.1. Az új kormány összetétele és szerkezete

Csaknem valamennyi szakíró azzal kezdi, hogy a 3. Orbán-kormány (továbbiakban: 3OK) lényegében alig különbözik az előzőétől. Eggyel több csak a miniszterek száma, új arc is csak kettő akad. A nagy mamut-minisztériumok közül csak az egyiket sikerült felbontani. Martonyi távozása évek óta közismert tény volt, Némethné eltüntetése pedig inkább tekinthető indirekt korrekciónak, semmint innovációnak. Aztán a szakírók elkezdik számba venni a belső változásokat, s ezeken a pontokon nagyon lényeges változásokat konstatálhatnak.

Először is: Lázár János nemcsak miniszter lett, hanem az egész korábbi Miniszterelnökség minősített tárcává, az összes többi minisztériumot irányító/ellenőrző/koordináló, központi helyé avanszált. A magam nevében írom azt a következtetést, hogy a szociológiai valóságot némi – több éves – késéssel képezte a jogi/közigazgatási rendezés. A MH az az intézmény, amelynek az alkotmányos és igazgatási státusza az elmúlt negyedszázad során folyamatosan változott, hol szűkebb, hol tágabb értelemben. Tendenciáját tekintve – inkább tágabb jelleggel. Most, 2014-ben kapta meg az ME azt az egyértelmű súlyponti helyet, amelyet 16 évvel ezelőtt Stumpf István megálmodott neki a „kancellária-típusú kormányzás” jegyében, de annak idején Orbán Viktor nem engedte teljesen megvalósítani. Őneki. Lázártól - talán... kevésbé tart, neki megengedi. Mert még ezt is megengedheti magának, hiszen mára már nagyon is kitanulta mindazokat a trükköket,

hogyan is lehet a kormányzás egésze felett a stratégiai ellenőrzést úgy gyakorolni, hogy közben az operatív feladatokkal járó kellemetlenségektől megszabadíthassa magát.

Vagy tényleg arra készül, hogy a mostani négy év legfeljebb ugródeszka egy egészen másféle pozíció eléréséhez, s e közbeeső időre jobb, ha az egész kormányzást mindenestől áttolja Lázár János vállaira. Neki megmarad a végső soron és a végső - főként személyi – kérdésekben való döntés kizárólagos szerepe. A sajtóban el is kezdődött a találgatás arról, hogy 2017-ben (Áder mandátumának lejártakor) esetleg átköltözne a Sándor palotába, s ennek megfelelően átalakítaná a politikai rendszert prezidenciális jellegűvé. E sorok írója szerint fölösleges ettől tartani. Ez a rendszer már ma is prezidenciális. Legfeljebb az igazi kormányfőt még nem Lázárnak hívják. A leendő – sokak által félelemmel emlegetett – prezidenciális jogkört Orbán már ma is betölti... (Miért? Nem így van? Áder Jánost talán a nép választotta? S ma ki gyakorolja az összes főméltóság jogkörét? Egymaga Orbán...) Szóval, álvita lesz ez, s ma is az már. Ez a rendszer így is, úgy is Orbán Viktor rendszere mindenestől. S éppen e sorok megírásának napjaiban – június végén - meglepődve tapasztalta meg, hogy e rendszernek is Hegyeshalomnál vannak a határai - akárcsak az országának. A Juncker jelölése körül elkövetett magyar melléfogásnak többféle olvasata is van, ehelyütt például az, hogy az Európai Unióban nem az történik, amit ő szeretne, s ezen a korláton láthatóan őszintén meg tud lepődni. És dühbe jönni. (Nem szeretnénk a közeljövőben Európa helyében lenni...)

Lázár János miniszterelnöksége (így hívják ezt a szervezeti egységet... nem vicc, tényleg ez a neve...) megkapta a „vidékfejlesztést” is, magyarul a következő évekbeli EU-pénzek feletti rendelkezés mindent felülmúló hatalmát. Eleddig csak a NFÜ-t sikerült bekebelezni, a pénzek feletti stratégiai őrködés/elosztás monopóliumát. Ezen túl már a fogadó fél, a „vidékfejlesztés”, azaz a pénzek érkezésének megszervezése is az ő hivatalához tartozik... S ha mégis lenne valami egérút, akkor ott van kéznél a helyi bürokrácia szoros marokban tartásának a megnövekedett esélye is. Megkapta ugyanis a ME a területi közigazgatást is, s ezután közvetlenül irányíthatja a magyar közigazgatás teljes vertikumát – figyelmen kívül hagyva akár a szakminisztériumok szándékait is. Ha akarja, ha úri kedve majd úgy tartja. Úgy fogja tartani. Ilyen fokú centralizációról legfeljebb csak álmodozni mertek a Monarchia egykori államférfii. Ebben az új szerkezetben az összes többi minisztérium eleve alárendelt pozícióban lesz Lázár szuperminisztériumához képest.

A megnövekedett hatáskörökkel természetesen együtt jár a források feletti rendelkezés kiterjesztése is. A HVG szakírói tételesen ki is számolták, hogy a hatáskör-átrendeződéssel együtt hogyan nőtt meg az az összeg, amely felett ezek után kizárólag Lázár János rendelkezik majd:

http://hvg.hu/itthon/20140620_igy_ult_ra_Orban_penzeszsakjara_Lazar

A részletekről sokat elárul az, hogy 2014-ig a Lázár- vezette hivatalnak 11 helyettes államtitkára volt. Mostantól 27 lesz... egyelőre. (Lázár János kialakulóban lévő túlhatalma mostanában már a napisajtónak is kezd feltűnni, egy friss áttekintés meglehetősen széles körképet nyújt erről a megnövekedett pozícióról: <http://444.hu/2014/06/12/lazar-lett-az-also-helyettes-orban-csavargatja-az-erotekereket/>

Az új kormányzati szerkezet elemzésekor még akad néhány olyan változás, amelyekről érdemes egy-egy hosszabb bekezdésben megemlékeznünk. A második szembetűnő újdonság a Külgazdaságivá elő (vagy- vissza-) lépő külügyminisztérium lesz. Amelynek az élén egyelőre Navracsics Tibor áll, de a szerkezeti változások már az ősszel érkező Szíjjártó igényeit jelenítik meg. Ennek megfelelően a korábbi ME-től, illetve a NGM-től az érintett részlegek át is költöznek, magyarán erőteljesen koncentrálni fogják a külgazdasági aktivitást, és ennek rendelik alá a korábban relatíve önállóan működő diplomáciai munkát is. Nem mondható, hogy ez a változtatás ne lenne megfelelő egy olyan országban, amelynek az életében a gyors, pontos és eredményes külgazdasági aktivitás sorsdöntő fontosságú. Egyet is értünk, de akkor mire való a kormányfő és szűkebb környezetének állandósuló xenophóbiája, EU-ellenes retorikája, hazánk elszigeteltségét elősegítő, idegen-ellenes és bezárkózó szólamainak tömege? Hogyan fogja majd mindezt ellensúlyozni a világ - akár – legprofesszionálisabb külgazdasági szakembergárdája is?

A harmadik szerkezeti változást az egykori és másfél évszázadon át önállóan működött Igazságügyi tárca visszaállítása jelenti. Ráadásul az élére olyan személy került, akinek eddigi szakmai életútja kétségen felüli ajánlólevél annak reményléséhez, hogy a folyamatosan lezüllő hazai jogalkotás ismét megfelelhessen az európai normáknak. A magunk részéről ezt a lépést a megelőző négy év elhibázott gyakorlatának nyílt beismerésének értékeljük, és nagyon is üdvözlendő, hogy OV képes – kénytelen - volt megtenni ezt a revíziót. Ráadásul az új miniszterrel szemben nagyon is alappal fogalmazódik meg az az elvárás, hogy a személye, tudása, tapasztalata garancia lehet az Unióval az utóbbi években rendszeressé vált jogviták minimalizálására. Visszatekintve a megelőző négy év gyakorlatára, alappal mondható, hogy a

kormányzati összmunka talán leggyengébbik területe az a jogalkotás lett, amely az egyéni képviselői ötletek/igények/önkények következtében éppen az önálló igazságügyi szakigazgatás hiányát szenvedte meg leginkább. Ezért ez a szervezeti lépés nagyon is indokolt és ésszerű döntésnek tekinthető.

A kilenc minisztérium közötti további hatásköri átrendeződések taglalásától eltekintենék, mivel az imént bemutatott három alapvető változáshoz képest elenyésző jelentőségűek. (A Figyelő június ötödikei számában egyébiránt olvasható egy nagyon informatív táblázat arról, ahogyan a kilenc tárca között vándorolnak az egyes felügyeleti területek.) Sokkal inkább szót érdemel az a jelenség, amely már 2010 májusa után is kivívta a kritikusok érdeklődését. Mégpedig az a képmutató dicsekvés, hogy az új kormányzati szerkezet a korábbiakhoz képest nemcsak egyszerűbb, de olcsóbb és hatékonyabb is. A szakírók már négy évvel ezelőtt is kimutatták, hogy a csökkentett számú minisztériumokban áttekinthetetlen mennyiségű államtitkár, és helyettes államtitkár működik. Június 6-án letették a miniszterek az esküt, 15-én kinevezték az államtitkári kart, s e naptól kezdve nagyjából megállapítható véglegesen is, hogy kik és milyen szerkezetben kormányoznak? Azt már első ránézésre is meg lehet állapítani, hogy ez a bővülés meglehetősen költségnövekedéssel is együtt jár, vagyis a sokat hangoztatott 'spórolási szempont' négy évvel ezelőtt sem volt igaz, mára pedig még az említése is kiment a divatból. (Lásd erről részletesen is: http://www.blikk.hu/blikk_aktualis/evi-300-millioval-kerult-tobbe-az-uj-kormany-2262939)

E pillanatkép szerint: a 11 tagú kormányban a miniszterekre 56 államtitkár és 90 helyettes államtitkár jut. Ezek kívül burjánzanak még az egyedi megbízású kormányzati megbízottak, felügyelők, kormánybiztosok. (Többségük olyan személy, akik esetében e megbízatás nyugodtan tekinthető a korábbi tisztségük betöltéséért kapott későbbi elégtételnek, jutalomnak, végkielégítéseknek. Mint pl. Némethné esetében a leendő paksi beruházás „kormányzati felügyelete”.) Szűken számolva is legalább 155-160 főt jelent ez a hívatásos kormányzati elit. A HVG szakírói elvégezték e másfélszáz személy eddigi életútjának elemzését, s számos érdekes következtetésre jutottak. (*Hangoló másodhegedűsök*. HVG. jún. 21.) Ezek közül meglegyszünk ehelyütt három fontosabb momentum megemlékezésével. Ami a legszembetűnőbb: a parlamenti frakció és a kormányzati tevékenység nagyfokú összeolvadása. A 132 fős frakció több mint egynegyede kapott valamilyen kormányzati tisztséget. (Meg is jegyzi a cikkíró, hogy ilyen mérvű egybefolyás nyomán nagyon is kétséges a végrehajtott hatalom ellenőrizhetőségéről elmélkedni.) A másik érdekes összefüggést az

életkor+eddigi karrier elemzése deríti ki. A legtöbb államtitkári/helyettes államtitkári megbízatás mögött ugyanis a korábbi években végzett – többnyire a vezető politikusokhoz kötött személyes jellegű - pártmunka a legerősebb fedezet. Ennek következtében nem túlzás azt állítani, hogy a kormányzati másod- és harmadvonalban leginkább a feltörekvő, maguknak tartós helyet mostanság kiharcoló harmincas/negyvenes generáció tagjai találhatóak. Ezen belül is különösen érdekes a Miniszterelnökségben kialakuló új csapat összetétele, ahol is Lázár János korábbi helyi – többnyire szegedi –kapcsolatai jelentik a legerősebb kötő- és magyarázó erőt. (A Figyelő egy külön elemzést szentelt ennek a meglepő jelenségnek *Évfolyam-találkozó* – címmel. Június 6.) További részletek olvashatóak a bővítés méreteiről itt: http://hvg.hu/itthon/20140626_komplett_udvartartasa lett_Lazar_Janosnak

A részleteket ezúttal mellőzve, s csak a lényegre koncentrálva úgy véljük, hogy a mostani – tágabban értelmezett - kormányzati garnitúra jelentheti a következő, meglehetősen hosszú időszak politikai elitjének azt a meghatározó magvát, amely az ország irányítását minden szempontból magánál fogja tartani. Egy esetlegesen hosszabb ideig tartó Orbán-korszakban ez a most teret foglaló második hullám a megelőző négy évnek már nemcsak a szerkezeti, de a személyi korrekcióját is megjeleníti. Ők már tényleg az új rendszer neveltjei/kegyeltjei. Záró megjegyzésként csupán még azt a jellegzetességet domborítanánk ki, hogy a látszólagos folytonosság mögött, ahogy egyre lejjebb hatolunk a kormányzati hierarchiában, annál nagyobb mértékű személycseréket észlelhetünk. A szakpolitikai szinten úgyszólván alig maradt valaki is a helyén. Vannak olyan minisztériumok, ahol a teljes belső vezetői állományt lecserélték. Az „emberi erőforrások” irányításának szentelt minisztériumban például nemcsak az államtitkári garnitúra cserélődött le, hanem az alattuk lévő vezetői kaszt is. Ugyanez mondható el az újjáalakuló külgazdasági/külgügyi minisztériumról is.

Egy minapi Népszabadság belső vezércikk / Népszabadság, júl. 7. Nagy N: Péter/ már meglehetősen pontosan érzékeli ennek a nagyméretű kormányzati elitcserének a hosszabb távon érvényre jutó jelentőségét: <http://nol.hu/velemenyo/mlk-a-nektar-1472633>

S néhány nappal később- július 12-én - megjelent Lengyel László elemzése a leváltások/cserék lélektanáról, hangulatáról: <http://nol.hu/belfold/az-akarati-diadala-es-halottai-1473679>

További irodalom a kormány megalakulásához és az első hónapok tevékenységéhez:

- Bod Péter Ákos: Teendők az új kormányciklusban. HeVá. ápr. 17.
- Elkacsáznak májusig. Kormányalakítás. Figyelő, ápr.17.
- Egyirányú út. Figyelő, május 15.
- Program nélküli kormányfő. Nsz. máj. 12.
- Ellenünk. / Az Orbán-beszédről/ MaNcs. máj. 15.
- Felújítás alatt. Formálódó Orbán-kabinet. HVG. máj.15.
- ÉS, máj.16. 3 írás az Orbán-beszédről /Szily, Kovács Z. és Lipovecz I./
- Orbán harmadszor: senki többet! Nsz Hétféje, máj.31.
- Most jön a harmadik. Figyelő, jún. 5.
- Nem látni a végét. Berendezkedő Orbán-kormány. HVG: jún. 7.
- Évfolyam-találkozó. Figyelő, jún. 19.
- Hangoló másodhegedűsök. HVG. jún. 21.
- Sárközy tamás: A harmadik Orbán-kormány felépítéséről. Nsz. jún. 28.
- Évi 300 millióval költ többet az új kormány magára. Blikk, jún. 28.

3. Döntések, ügyek, kormányzati aktivitás a köztes időben

Köztes idő alatt e pontban azt értjük, ami a választások és az új kormány tényleges megalakulása között telt el. Ez a két hónap egyáltalán nem mondható események nélküli, politikailag jelentéktelen időszaknak. Tucatnyi olyan jellegű döntés, konfliktus-vállalás, szereplés és folyamat jellemezte ezt a hatvan napot, amely egyszerre fejezte ki a „*folytatjuk*” - jelszó igazságát, valamint azt is, amiben a következő időszak vélhetően különbözni fog a megelőző négy évtől. Pontosabban szólva, s a fontosabb ügyeket áttekintve azt mondhatjuk, hogy a folytatásban még markánsabban jelentek meg a korábbi időszakot is karakteresen jellemző vonások. Az utólagos tévedés kockázatát is vállalva, az április utáni történések közül **öt olyan ügyet** választottunk ki, amelyről úgy véljük, hogy a későbbiek szemszögéből nézve is meghatározó jelentőségű lehet:

- *emlékmű-konfliktusok,*
- *a reklámadó körüli politikai háború,*

- *a Norvég Alap pénzei elleni kormányzati akció,*
- *a devizahitelek legújabb megmentése,*
- *a paksi hitelszerződés elfogadása.*

A felsoroltak közül három kérdéskörrel e fejezet részben részletesen foglalkozunk. A két utolsó üggyel azonban az általános gazdasági helyzetet leíró fejezet mondanivalójának pontjai között fogunk találkozni, mivel azok megértéséhez/megértetéséhez elengedhetetlenül szükséges a gazdasági folyamatok alakulását is látni. Nézzük először is azt a konfliktust, amelynek ezen a tavaszon és koranyáron a legnagyobb bel- és külföldi visszhangja támadt.

3.1. A Szabadság téri szoborállítás újabb fejleményei, a folyamat főbb állomásai

Mottó:

Az oszlopok már állnak, rúg a tér

Az ostobaság emlékműve készül.

A szegényé, hogy nincs emlékezet,

csak hatalomvágy, harc és gyűlölet

/Lázár Júlia: Eleven emlékmű, ÉS. 2014. június 27./

Előző krónikánkban hat pontban foglaltuk össze a szoborállítás ötletének kezdeteit, valamint kampány-időszakban befutott karrierjének eseményeit. Akkor jeleztük, hogy ez a botrány sokkal hosszabb ideig fogja uralni a közbeszédet, mint ahogyan azt a kezdetekkor sejteni lehetett. „*Úgy látszik, ebben a szoborban még sok tartalék van*” - írtuk április elején a hat pontból álló összegző zárómondataként. Nos, július elején már egyenesen azt állíthatjuk, hogy a mögöttünk hagyott negyedév dokumentálásának a legvastagabb dossziéját „sikerült” a – még mindig csak születőben lévő – szobor ügyében összegyűjtenünk. Több írást, mint a devizahitelekről, az uniós választásokról, a paksi beruházást eldöntő szakaszcsoportról. Ez a szembevágó aránytévésztés több okkal is magyarázható. Lehet, hogy ez az átgondolt, professzionális elhárításra berendezkedett kormánypropaganda-gépezet sikere. Lehet, hogy a fővárosi, tiltakozó hajlamú értelmiség sulyokvetésének egyenes következménye. Lehet, hogy a – történelmi okok folytán - minderre fokozottan érzékeny média aránytévésztésének megnyilvánulása. Ám az is lehetséges, hogy éppen e nem túl fontos emlékmű kapcsán

fakadnak fel a hazai politikai kultúrának mindazon - kevéssé szerencsésen beforrott – sebei, amelyek elemi erővel szembesítenek mindannyinkat a kollektív elhallgatások kései következményeivel. Még további sok más párhuzamos magyarázat is megállhatná a helyét, mindenesetre – előjáróban - szögezzük le azt a tényt, hogy a Szabadság téri szobor körüli politikai huza-vona volt az elmúlt negyedév egyetlen, folyamatosan melegen tartott/maradt belpolitikai konfliktuszónája. S a hosszadalmasra elnyúló jellegzetesség arra int, hogy a krónika e pontján igyekezzünk minden korábbinál körültekintőbb módon eljárni. Megpróbáljuk. Még a krónikáinkban is megszokott terjedelmekhez képest is alaposabb körképet fogunk adni erről a szobor-ügyről, mondhatni, a tanulmány egészébe beleillesztett estetanulmányt készítettünk, mert úgy véljük, hogy minden ízében jól szemlélteti a formálódó új rendszer valamennyi alapvető ellentmondását.

Az előzményekről - röviden. A kormány rendkívüli – s érthetetlen – sürgősséggel még Szilveszter napján döntött az emlékmű március 19-én való felállításáról, és” nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű beruházásnak” történő minősítéséről. (Ez utóbbi ténynek később még igen nagy jelentősége lesz.) A szűkösen mért információk is elegendőnek bizonyultak ahhoz, hogy már januárban szélesedő körű tiltakozások vegyék kezdetüket. Februárra már közismertté váltak a kedvezőtlen hivatalos nemzetközi visszhangok is. Ezek hallatán a miniszterelnök megígérte, hogy az egész emlékmű-projektet elhalasztják, előbb rendesen megvitatják, s csak húsvét után térnek vissza hozzá. Ehhez képest...Április nyolcadikán, a választások után azonnal megjelentek a markológépek a Szabadság téren, s elkezdődött... Nemcsak az építkezés, hanem – a szobor körüli - kulturális/politikai és médiaháború újabb, lényegesen hosszabb, zajosabb szakasza.

Április nyolcadikán azonban nem voltak az építőmunkások egyedül, mert hamarosan megjelentek azok a civil tiltakozók is, akik elkezdték az építési területet körülvevő kordonokat lebontani. Minden nap. S így ment ez, nap, mint nap. Építés, bontás, építés, kordonbontás. Csütörtökön már a negyedik kordonbontó akciót jegyezhetette fel a tanúként megjelenő médiabrigád. Merthogy, megjelentek az újságírók, előbb csak az itthoniak, s később egyre több külföldi is. Az érdeklődés nőttön nőtt, a tüntetők mögött mind világosabban kirajzolódott egy meglehetősen összetett, jogász, újságíró, catering- és egyéb ügyekben járatos háttér, ami azt sejtette, hogy a tiltakozók hosszú távon is eredményes akció folytatására rendezkedtek be. A baloldali/liberális sajtó nem mulasztotta el bemutatni mindazokat a közéleti szereplőket, akik ennek az egyre terebélyesedő akciónak az elsősorú

harcosaivá avansáltak. (Csak a Népszabadság április 9. és május 2. között mintegy hét alkalommal szentelt egész oldalas, fényképes tudósításokat a Szabadság téri eseményeknek.)

Közben a tüntetők és a hatóságok közötti vita számos más területen is zajlott. A civilek szerették volna látni mindazokat a dokumentumokat, amelyek lehetővé tették az építkezést, a hatóságok pedig a legtöbbször adták a hülyét és a legkevésbé sem szerették volna felfedni az akció államigazgatási hátterét. Pedig... lett volna mit. Előbb-utóbb kiderült, hogy mind kerületi, mind fővárosi, mind pedig kormányzati szinten időközben sikerült előteremteni az összes olyan hatósági jellegű engedélyt, amellyel nemcsak a jogszerűség, hanem az eltökélt és megmásíthatatlan kormányzati szándék valamennyi szükséges dokumentumát is elő lehetett állítani. A tüntető csoportok - miután meggyőződhetek a jogszerűség teljes kelléktáráról – stratégiát váltottak. Megpróbálták akcióikat „*polgári engedetlenségi mozgalommá*” változtatni. Április 21. után a rendszeresen gyülekező tiltakozók olyan tartalmú szórólapokat kaphattak, amelyek részletekbe menően tájékoztatták a résztvevőket az ilyen jellegű mozgalmak valamennyi pozitív és negatív következményeiről. Merthogy a hatóságok megpróbálták az ellenállók különféle csoportjait mindenféle rendőri eszközökkel széttagolni.

Az apparátusok egyébként sokáig igyekeztek megkímélni a kormányfőt attól a kínos kötelezettségtől, hogy ebben a mind bonyolultabbá váló ügyben személyesen is állást kelljen foglalnia. Hogy ne csak Schmidt Mária, Borókai Gábor, Láncki András, Rogán Antal és a többiek védjék az Szent Ügyet. Hanem ő, Orbán Viktor személyesen is kénytelen legyen hitet tenni a mindinkább védhetetlen akció mellett. A megszólaltatottak egyébiránt nem győztek állandóan utalgatni arra, hogy az egész képtelen vita mögött valójában a kormányfői eltökéltség jelenti az egyetlen fedezetet. Végül ő is megszólalt, ám e „jelenlétnek” olyan, meglehetősen gondosan kimódolt koreográfiája lett, amelynek egyfelől az lett volna a funkciója, hogy a kormányfőt távol tartsa a napi politikai küzdelmektől. Másfelől meg feltornázza őt olyan magasságokba, ahonnan már ebben az ügyben is csak a megfellebbezhetetlen igazságokat lehet osztogatni. Szóval: részt venni a vitában..., de nem részt venni. Eldönteni a vitát, ha lehet, vita nélkül... Igazi orbáni megoldás.

Orbán Viktor legelőbb Dávid Katalin művészettörténész levelére válaszolt, akiről nem érdektelen ebben a kontextusban megjegyezni, hogy ő a Magyar Művészeti Akadémia tagja. E levél akár hosszabb elemzést is megérne, ehelyütt megelégszünk annak regisztrálásával, hogy a miniszterelnök nyilvánosan és ténylegesen is magára vállalta az emlékmű állításáért való politikai felelősséget. S tette mindezt úgy, hogy válaszában megpróbált kifejteni egy

olyan zavaros, aktuálpolitikailag motivált történelemképet is, amely valóban kiérdemli az Új Történelem megalapozási kísérletét is. A levél szövege itt olvasható:

<http://www.origo.hu/attached/20140430davidk.pdf> A levél kritikájáról lásd: http://hvg.hu/velemenynyuzsog/20140528_A_muveszettortenesz_visszaszol)

A szoborállítás időközben bekerült a nemzetközi diplomáciai, média- és egyéb világok beszédtemái közé is, s nem meglepő, hogy Orbán Viktor kénytelen volt idővel újabb levélben is megvédeni/megindokolni az emlékmű létjogosultságát. Történt ugyanis, hogy május végén harminc amerikai képviselő nyílt levelet intézett Orbán Viktorhoz, hogy az emlékmű aggályos jelentése miatt vonja vissza a szobor engedélyezését. Válaszlevelében a miniszterelnök kitartott eredeti elképzelése mellett, hogy t.i. ez a szobor az „áldozatoknak” állít emléket, s továbbra is úgy tett, mint aki nem érti, mint aki meg sem hallotta a hónapok óta elhangzó bírálatokat – sem azok lényegét, sem pedig a részleteit.

http://www.miniszterelnok.hu/cikk/orban_viktor_valaszlevelet_kuldott_az_amerikai_zsido_k_e_pviseloknek

http://hvg.hu/itthon/20140604_Orban_levelet_irt_a_zsido_kepviseloknek

Pedig május végén már lett volna módja a sokoldalúbb tájékozódásra. Neki is, meg a tanácsadói hadnak is. Történt ugyanis, hogy az MTA II. osztálya május 13-án egész napos, nyilvános ülést hirdetett, s nagy visszhangot kiváltó konferenciát tartott „Történelmi emlékezet és történelemtudomány” - címmel. E rendezvényen elhangzott, s nyilvánosságot kapott több olyan előadás is, amelyek nyomán semmiféle érdemi/szakmai/tudományos/történelmi érv nem maradt az emlékmű felállítás mellett. Hunyadi György, Ormos Mária, Gyáni Gábor, Romsics Ignác, Marosi Ernő, Szegedy-Maszák Mihály és mások megszólalásai után egészen világossá vált, hogy ezt a projektet tudományosan lehetetlen megvédeni. Mindennek azért lehetett – volna - jelentősége, mert addig a jobboldali média és a kormányzati kommunikáció legkedveltebb menekülési terepét az jelentette, hogy a tiltakozásokat kizárólag a bukott baloldal tehetetlen, és utánlövés-ízű akciójának mutatta be. Az MTA rendezvénye után azonban nem maradhatott élve semmiféle szakmainak tetsző védelmi magyarázat sem. (Az egyes előadások mondanivalóira a későbbiekben még visszatérünk.)

Mindenesetre az eddig vázolt folyamatoknak annyi szerepük mégis lett, hogy az emlékmű felavatásának végső határideje megint tovább tolódott. Az eredeti döntés értelmében

március 19-ére, a megszállás napjára kellett volna elkészülnie. Aztán a békülésre törekvő álkompromisszum érdekében, a választások utáni időre tolódott, május 31-re. (Akadtak is néhányan, akik rosszmájúan megjegyezték, hogy ez a nap csak azért jöhetett számításba, mert a miniszterelnök születésnapja. Talán ez lenne az ünnepi ajándék..., lett volna.) A váratlanul hosszadalmasra sikeredett mozgalmi ellenállás, de még inkább a kedvezőtlen nemzetközi visszhang elsodorta a májusvégi dátumot is. Annál is inkább, mert a szobor körüli csatározások lépésről lépésre belesodrótak az uniós kampány végső fázisának eseményeibe is. Az V. kerületi önkormányzat ugyan már jó előre lefoglalta a kampányzáró idejére a teret, ezért az uniós választást megelőző szombaton az ellenzék kénytelen volt magának új helyszínt találni tiltakozó nagygyűlése megtartásához.

Végül az MTA épülete előtti tér lett a megfelelő hely és alkalom ahhoz, hogy a PM, az Együtt, a DK, az MSZP, valamint Bokros Lajos és még többen mások is kifejezzék, hogy az ellenzéki pártok egységesen elítélik a Szabadság térre tervezett emlékmű szellemiségét, s egyúttal azt Európa-ellenesnek minősítik. A tüntetők egy része a rendezvényről átvonult a Szabadság térre is, ahol kénytelenek voltak szembesülni a az emlékművet védő rendőrök sorfalával, s be kellett érniük azzal, hogy ugyanúgy tegyenek, mint 1988. március 15-én és október 23-án... Vagyis, összekapaszkodva skandalhették, hogy „Demokráciát...! Demokráciát...!” Az EP-szavazás után is megmaradt a szobor környéke egyfajta értelmiségi Hyde Park Cornernek, s e váratlan funkcióbővülésnek kifejezetten jó alkalmat teremtett a szokásos ünnepi könyvhét. Ezek a napok amúgy is a fővárosi értelmiség megszokottan nagy tömegeket megmozgató alkalmát jelentették. S a tér közelsége, a reprezentatív értelmiségi kézzelfogható jelenléte még inkább arra csábított, hogy minden áldott napon valamely jeles, nagyhírű értelmiség elmondhassa válogatott gondolatait a készülő szobor kapcsán. Úgyhogy, nem lett semmi sem a beígért május 31-ei időpontból sem.

Krónikánk megírásának napjaiban mély csönd van a lehetséges, s már többször is elhalasztott avatási időpontról. Nagy a gyanúnk, hogy a nyári szabadságok-teremtette távollét, valamint a figyelem törvényszerű alábbhagyása nyomán meglepetés-szerűen lesz készen az emlékmű, valószínűleg még a nyáron. S az avatás is ugyanolyan kész tények elé állítási logikával zajlik majd, mint ahogyan ez a Kossuth tér eredeti állapotának visszaállításakor történt. Lesz még bőven meglepetés...

3.1.1. Egy elsőkörös kísérlet az értelmezésre

Ezen a ponton be is fejezhetnénk a szoborral kapcsolatos megemlékezéseinket, hiszen a legfontosabb történések menetét már összefoglaltuk. Ám a kronologikus/és eseményszerű ismertetésből éppen a legfontosabb mozzanat marad ki, annak megértése, hogy miért is tudott mindez hónapokon át elsőszámú hírré válni? Mitől lehetett annyira fontos az ellenzéknek és a kormányzóknak egyaránt, hogy legalább féléven keresztül kölcsönösen napirenden tartsák a sorsát? A megfelelő válaszok érdekében próbáljuk meg az egész történetet több szempontból is szemügyre venni.

Kormányzati pozícióból kézenfekvő magyarázat lehet annak belátása, hogy Orbán Viktor sohasem hátrál meg, ha erre őt rá nem kényszerítik. Most pedig kényszerítették elég sokan és eléggé sokáig, de mindez láthatóan csak az elszántságát növelte. Kell lennie még valami döntő jelentőségű megfontolásának is, ha egy ilyen – első látásra, valljuk meg, nem túl lényeges - ügyben képes elmenni a lehető legvégsőbb határokig. S e megfontolásnak olyan erejűnek kell lennie, ami miatt egész politikai tábor, pártja, kormánya zokszó nélkül kiszolgálja őt az előre látható konfliktusok megvívásának végtelen folyamatában is. Közelebb jutunk a lehetséges válaszokhoz akkor, ha a kormányzati szándékokat szétszálazzuk az explicit, azaz a bevallott/deklarált metszetekre, s elválasztjuk mindettől a csak sejtetett, körül írott, illetőleg a ki sem mondott, ám nagyon is kiolvasható törekvéseket.

A deklarált szerep egyértelmű a kormányfői levelekből: emléket kell állítani a második világháború valamennyi áldozatának, s e megemlékezésnek egyúttal ki kell fejeznie a magyar nép áldozati mivoltát, valamint azonosíthatónak kell lennie a bűnösöknek is. (A köztökdés már itt elkezdődhetne, ugyanis, nem olyan könnyű feladat egy hat évig tartó, csaknem egymillió életet követelő háború valamennyi áldozatának szerteágazó sorsát egyetlen szimbolikába belesűríteni...) A tervezet ilyen értelemben konzekvensen jeleníti meg mindazt, amit az új Alaptörvény preambuluma már egyszer rögzített: hogy t.i. a magyar szuverenitás/önálló történelem megszűnt a német megszállással 1944. március 19-én, s nem is állt helyre az első szabad választásokig. A szobor felállítása indokaként egyébként többen is – pl. Balog Zoltán miniszter többször is – éppen a preambulomot idézte meg hivatkozási alapként, ezért a szoborvita ebben az értelmezésben visszautalható a három évvel ezelőtti polémiaiák sorába. Némi joggal... Ugyanis a Fideszt akkor sem érdekelte semmiféle szakmai/történelmi/civil kifogás annak ügyében, hogy nem illene egy szűkebb csoport magán-történelemszemléletéből alkotmányos kötelezettséget faragni. Ebből a szempontból a Fidesz

valóban következetes: az egyszer már keresztülrészakolt történelem-szemléletet igyekeznek aprópénzre váltani, mondván, hogy ezúttal csak alkotmányos kötelezettségnek tesznek eleget... Az ám. A maguk által megteremtett kötelezettségnek. Ne akadjunk fel a képmutatás intézményesítésének ennyire profán gyakorlatán, mert lesz ez még lejjebb is. Például, amikor kötelező oktatási anyaggá válik mindaz, amit néhány Fidesz-vezető jól-rosszul rögzített a fejében a huszadik századról. Ezen a ponton kezdünk átesúszni a kevésbé deklarált, ám nagyon is jól tudott konfliktusok zónájába.

Ha ugyanis ez az emlékmű a későbbi hivatalos történelemszemlélet alapja lesz, akkor meg kéne birkózni számos vitakérdéssel. Például azzal, hogy ez az emlékmű a magyar fél teljes kiszolgáltatottságát, áldozati mivoltát, s ily módon a felelősség vállalásától való teljes mentesítését is szolgálja. Régi vágya, óhaja, követelése mindez a jobboldali értelmiségnek, s e követelés nyilvánossága nagyjából egy idős a rendszerváltással. (S hogy 1990 után ez miért volt annyira fontos a jobboldalnak, azt e sorok írója akkoriban sokkal kevésbé értette, mint mostanában. A helyzet ugyanis az, hogy az egész magyar jobboldali hagyomány, érzelmi és kulturális közösség rendkívül rosszul viselte csaknem fél évszázadon keresztül azt a szégyenbélyeget, amit *a második világháborús évek kudarcainak kizárólagos jobboldali felelősségeért* kellett hordoznia, s valljuk be, hogy sok szempontból eltúlozva, ráadásul úgy, hogy a "jobboldaliság" státuszát későbbi ellenfeleik utólag a végtelenségig kitágították.) Ez a fajta rehabilitációs igény szeretné Magyarországot második világháborús szerepét a lehető legpozitívabb fényben látni, továbbá azt is szeretné, ha a végkifejlet borzalmairól leválasztanák mindazt, ami előtte, előzményként, 1920-1944 között történt, és utólag már mindenért csak a német megszállás lenne felelőssé tehető. Nem került elő a mostani vitákban, de nem is mellőzhető annak megemlézése, hogy a háború eme szeletének megítélésében a szocialista/kommunista korszakban is valami hasonló egyoldalúsággal kísérleteztek: „...nem mi voltunk, hanem a németek voltak... Legfeljebb annyi volt a bűnünk, hogy hagytuk magunkat legutolsó csatlóssá válni...” Ennek az erősen szovjet-indíttatású magyarázatnak is megvolt az a mellék-funkciója, hogy megszabadított az egykor történtek reális számbavételének keserves feladatától. Akkor is.

Ezért ez a szobor akár különleges és alapvető hivatkozási lehetőséget is teremt ahhoz a nagyon is erősen igényelt magyarság-képhez, amelynek jegyében mi mindig áldozatok voltunk, minket a Nyugat ugyanúgy elárult és kihasználta, mint a Kelet... meg a Dél és még valamennyi égtáj. Ebben az értelemben a Szabadság téri szobrot nem lehet és nem is érdemes önmagában szemlélni, mert összetartozik szervesen mindazzal, amit a Fidesz egyszer már

szeretett volna – első kormányzása idején is meggyökereztetni. (Csak akkor még sem elegendő idő, sem pedig kellő erő nem volt hozzá.) Azt az új nemzetképet, történelemképet, amely a különleges magyar sorsra épít, amely tele van csupa-csupa pozitív példával, amely... nem folytatván a részleteit, mert nagyjából megegyezik az 1896-os, millenniumi aranykor-mítoszok giccseivel. Merthogy a magyar népnek önbecsülés, dicső múlt, különleges küldetés jár, s a történelem pedig arra való, hogy valamennyi honfitársunknak jól az emlékezetébe legyen vésve ez a magyar exepcionalizmus.

S ugyan ebben az érvelésben ez ritkán hangzik el, ám máshonnan nagyon is egyértelműen kihámozható az az igény, hogy e különleges magyar sorsnak a beteljesüléséhez mindenekelőtt erős kormányra, megkérdőjelezhetetlen tekintélyű központi hatalomra van szükség. Olyan közállapotokra, amelyben a vitáknak - amelyek természetesen terméketlenek... – nincs, nem lehet helyük. Ehelyütt nem mennék tovább eme történelemszemlélet bírálatában, megelégszünk csak annak aktuálpolitikai rögzítésével, hogy az újraválasztott hatalom a maga rendszerteremtő hevületében nem akar, nem tud, nem mer kihagyni egyetlenegy olyan lehetőséget sem, amelynek révén keresztülröszakolhatja a maga népmesei egyszerűségű világgképét, a jók és a rosszak permanens küzdelméről vallott – meglehetősen éretlen és kiforratlan, ám igen csak érzelemdús – nézeteit. S hogy ezt miért teszi, arra nézve többféle magyarázat is lehetséges, közülük a későbbiekben majd meg is idéznénk néhányat. Ehelyütt elég legyen csak Ungváry Krisztián több helyütt elmondott figyelmeztetésére utalni, miszerint a Fidesz megértette és feldolgozta, hogy a közeljövőben a szétesett baloldal nem lesz számára komolyan veendő politikai ellenfél. Annál inkább az lesz viszont a Jobbik. S a lehető leghatékonyabb politikai óvintézkedés az lehet, ha a Fidesz elveszi tőlük a legkedvesebb fegyverüket, a romantikus/historizáló érzelmi magyarságképet. Amelynek intézményesítésére már korábban is nagy késztetésük volt.

Az ellenzék szempontjából a fenti megfontolásokat nagyjából szó szerint megírhatnánk újra, legfeljebb negatív előjeleket kellene használnunk. Mégis, a konstrukciónak van néhány olyan eleme is, amelyet érdemes egy-egy hosszabb bekezdés erejéig külön is összefoglalnunk. Először is az egész eljárás a legelső pillanatától (a szilveszteri, nagy sietséggel eldöntött rendeletekkel és határozatokkal egyetemben) léptenyomon tele van olyan elemekkel, amelyek csak a minden ízükben önkényes, semmiféle egyéb érdekekre, véleményekre tekintettel nem lévő hatalmaknak a szokása. S ez a több mint átlátszóan erőszakos eljárás eleve joggal sérti sok állampolgár közérzetét. Másodszor, ilyen jellegű döntéseknél nemcsak illik, de jogilag is rendezett formák közepette kell meghallgatni

számos olyan szakma képviselőjét, akinek nem feltétlenül politikai, hanem inkább szakszerű álláspontjuk van. A nagy sietség okán ez természetesen szóba sem jött, vagy ha mégis, akkor ezeket a véleményeket az apparátusok kellő körültekintéssel olyanoktól szerezték be, akik maguk is érintettek a megvalósításban, vagy a lojalitásuk egyébként is előre garantált volt.

E két körülmény már önmagában is elegendő gyúanyag bármiféle civil morgolódás kialakulásához, ám az igazán fontos tartalmi mozzanatok a következők: a kormányzatnak esze ágában sincs meghallani a történelem-hamisítással, a több mint egyoldalú világképpel kapcsolatos bírálatok sokszínű tömegét. Talán azért, mert a történelemhamisítás vádját a legtöbbször abból a táborból kapják, akiket meg ők tartanak – egészen más előjelekkel írott - történelemhamisítóknak. A történelemmel is úgy vannak, mint az intézményi szférával: vagy eleve a miénk, vagy ha nem, akkor párhuzamosan megteremtjük a magunkét, s attól kezdve azt tekintjük egyedül legitimnek, létezőnek. Ezért aztán az ilyen jellegű bírálatokra azért sem reagálnak, mert a szóba jövő partnereket leginkább legyőzendő ellenfeleknek tekintik. S a kormánynak többszörösen is jó oka van, arra, hogy a szoborállítási konfliktust minél tovább életben tartsa. Mert ebből a vitából a jelen körülmények között csak előnyösen tud kijönni, még akkor is, ha csak az általa elgondolt módon vesz részt benne. Részben azért, mert a történelemhamisítás vádja szervesen összekapcsolódik – mert, összekapcsolható – annak a vélt monopóliumnak az indirekt megtörésével, miszerint hetven év után eljött már az ideje annak, hogy a második világháborús szenvedésekről, veszteségekről ne csak a hazai zsidóság szemszögéből lehessen beszélni, megemlékezni. Most már el kell mondani a „többi magyar veszteség” történetét is. Részben pedig azért, mert éppen ezek a kérdések terhelődtek meg amúgy is a legtöbb olyan jellegű félreértéssel, amelynek révén inkább lehet remélni a politikai logikák mentén történő állásfoglalások kizárólagosságát, s az „ellenfél” mostanság amúgy is vesztesre áll.

Ezzel a szemponttal sajnos ehelyütt nincs mód hosszabban foglalatzkodni, ezért kénytelen vagyok egyetlen hosszabb bekezdésben elintézni a magam álláspontját. Már a két évvel ezelőtti Romsics/Gerő-konfliktus is elemi erővel mutatta meg azt, hogy még a legszűkebb, professzionális történészi szakmán belül is micsoda indulatokat kelt annak a feszegetése, hogy a holokauszttal minősítése hogyan, milyen keretek, peremkörülmények és következtetések közepette kerül – és kerülhet - elő a huszadik századi magyar történelem általános felfogásában. Ez a szobor pedig eleve lehetőséget teremtett arra, hogy a második világháborús legendáriumok egymást kizáró, egymást tagadó és cáfoló magyarázatai kerüljenek bele olyan csoport-konfliktusok világába, ahol a lehető legkevesebb remény nyílik

a korrekt párbeszédre. Ezt a reménytelen helyzetet eleve tudnia kellett azoknak is, akik az emlékmű minden egyéb megfontolást háttérbe szorító, és minél előbbi megvalósítása mellett döntöttek. S azoknak is, akik úgy vélték, hogy eljött az ideje a jobboldali kormányzás lappangó, ám általuk letagadhatatlanul pre- vagy poszt-fasiszta jellegűnek gondolt vonásainak a nyilvános leleplezésre. Ezzel a párhuzammal nem szeretnék egyenlőségjelet tenni a két tábor között, s azt sem szeretném, ha a felelősség is egyforma arányúnak mérődne. Nem kérdés, hogy a hatalmi pozícióban lévő fél kezdeményezése teremtett olyan kényszerhelyzetet, amelyben a többi résztvevő közül számosan az előre modellezhetően, megjósolhatóan reflexes klisék szerint viselkedik, s ezért az a látszat, mintha kettőn állna most is a vásár. Hát nem... A vásár ezúttal egyen állt és áll, mert senki sem kényszerítette a kormányt arra, hogy – itt és most - kieroszakoljon egy olyan emlékművet, amelynek előre láthatóak voltak a hazai és nemzetközi botrány-vonzatai. S amikor már látta, akkor is lett volna lehetősége visszavonulni.

Mindebből nem következik egyértelműen a számomra az, hogy indokolt és védhető lenne a tiltakozó mozgalmaknak az az eljárása, amelynek a jegyében azonnal a magas c hangon kezdték meg demonstrációikat. Meglehet, széles körben tetszetős és mozgósító hatású az, ha azonnal „náci emlékműnek” bélyegzik meg a tervezett szoborcsoportot, s ceteris paribus azonnal „náci, fasiszta kormányznak” bélyegzik a megbízókat is. Ám, ugyanakkor legalább annyira kontraproduktív ez az eljárás, mert szintén erősen hozzájárul a tárgyszerű viták megfontolások nélküli táborválasztási kényszerek közé történő tereléséhez. S hogy mi ezzel a baj? A végeredmény: az, hogy megint messzebb kerültünk a huszadik századi alapkérdések tisztázásának esélyeitől, mint előtte voltunk. A további részleteket most mellőzve, ide citálnám Ungváry Krisztián gondolatmenetét, mert - úgy vélem – nagyon pontosan jelöli ki azt a veszélyzónát, amely e szoborvitából kifermálódni látszik: „...*nagyon fontos a Fidesznek, hogy egyrészt magát középre pozícionálja, másrészt rájátsszon azokra a meglehetősen problematikus reakciókra, amiket e témában a magyar társadalom produkál. Az emlékmű példája arra volt jó, hogy a lakosság a következő színjátékot láthassa: mi – értsd: a kormány – minden nap kétszer bocsánatot kérünk a holokausztért, már az ENSZ-ben is. De ezeknek – értsd: libsi zsidóknak – semmi sem elég, pedig nemcsak a zsidók az áldozatok, mi is rengeteget szenvedtünk. A magyar társadalom nagy része nem antiszemita, de a holokauszttal kapcsolatos információik alapján úgy látják, hogy az nem a magyar nemzet történelme, hanem a zsidóké. Akik tényleg sokat szenvedtek, de túl kellene már lépni a holokauszton, hiszen nemcsak nekik voltak veszteségeik. Most nagyon finoman fejeztem ki magam, hiszen*

ennek a nézetnek van durvább verziója is. Ez a felfogás alapvetően a balliberális értelmiséget zavarja, amely, ugye nem a Fideszre szavaz, amúgy sem. A társadalom tehát azt látja, hogy pártunk és kormányunk minden szélsőséggel szembemegy, nem paktál le sem a szélsőjossal, sem az ultraliberális, a Nyugat zsoldjában álló szélsőballal, hanem járja a saját útját...” / Ungváry, MNCs. jún. 26./

Eme véleménnyel el is érkeztünk egy harmadik szempont-rendszer bemutatásához. Számba vettük a kormányzati, meg az ellenzéki vélekedések lényegét. Van azonban egy olyan értelmiségi csoport is, amelynek a szóba hozott kérdések megítélése meglehetősen szorosán hozzátartozik szakmájuk műveléséhez. Ők a történészek, illetőleg a történelemmel közelebbi kapcsolatban lévő irodalmárok, művészettörténészek, s egyéb humánértelmiségiek. Nos, az ő köreikben sem arat sikert ez a szobor-projekt. Intézzük el röviden mindazt, amit a legszűkebben vett metszetben érdemes elmondani, a szobornak a képzőművészeti minősítését. Először Mélyi József mutatta ki a szimbolika teljes inkonzisztenciáját és a koncepció zavarosságát. Majd pedig a már emlegetett MTA-rendezvényen Marosi Ernő szedte darabokra a tervezet valamennyi elemének sokszorosan problematikus mivoltát. Írása olyannyira meggyőző, érthető és impresszív, hogy legszívesebben azt javasolnám: elég lenne, ha minden érdeklődő legalább ezt az írást alaposan megismerné. A kontextus ennél sokkal mélyebb rétegeiről Ormos Mária, Romsics Ignác, Gyáni Gábor és Ungváry Krisztián többször és több helyen írt/beszélt/nyilatkozott. E sokoldalú értelmezési keretből ehelyütt mindössze három vonatkozást emelnék ki:

- Egyrészt annak a konstatálását, hogy a Fidesz nemcsak ezzel a szoborral, de számos egyéb hasonló teremtményével együtt nagyon határozottan törekszik egy olyan udvari/kormányzati emlékezetpolitika meghonosítására, amely történeti/ideológiai alapjai megalkotásakor nem riadnak vissza a lehető legkárosabb nemzeti beidegződések, hagyományok újraélesztésétől sem. Ez az emlékezetpolitika nagyban épít a magyar nacionalista hagyomány legkevésbé termékeny elemeire, a giccses/érzelgős, s idejét múlt szimbólumokra, a sérelmi politika közhelyeire. A nemzetnek pedig a saját sorsáért való felelősségét a lehető legkisebb körre igyekszik visszaszorítani.
- Másrészt ez az emlékezetpolitika nagyon is beilleszkedik abba a trendbe, amely a rendszerváltás kudarcainak nyomán szerte Kelet- és Közép-Európában megfigyelhető: Hogy t.i. az új politikai erők a maguk identitás-bázisainak a megteremtése során

rendre próbálkoznak a Múlt egykoron gyászos szerepet játszott szereplőinek, eseményeinek a pozitív átfestéseivel. S így lesznek az egykoron vitatható, olykor véreskezű vezetőkből újból példaképek. Mindezen veszélyekről leginkább Gyáni Gábor írásaiból értesülhetünk. (Nem tudom megállni, hogy ide ne írjam: a kilencvenes évek derekán akadt egy olyan amerikai történész, aki erre a veszélyre idejekorán és meglehetősen érzékletesen hívta fel a figyelmet: *Joseph Rotschild – Return to diversity* c. munkájára gondolok, különösen a későbbi, főleg a 6. kiadásra.)

- Harmadrészt, ez az egész szobor-konfliktus újból megvilágította, hogy milyen nehézségekkel kell megküzdenie a magyar társadalomnak hetven év elmúltán is, amikor a közgondolkodásnak szervesen be kellene illesztenie a holokauszttal való elözményeit és következményeit a magyar huszadik század egészébe. Ez a mostani vita újból nagy kísértést teremtett arra, hogy további érvek, élmények, magyarázatok szülessenek meg az elkülönített „zsidó sors” továbbélésének, a magyar történelem egészétől való elkülönítésének. (E veszélyekről meglehetősen pontos és kétségbeesett érzelmeiktől sem mentes képet adott Böhm András és Bodnár Dániel írása a Népszabadság április 17-ei számában: *A politika felfalja az emlékezőket* – címmel.)

És mi lesz ezután? Ha az emlékmű megépül, akkor a legelső pillanattól kezdve számottevő csoportok emlékezetpolitikai helyszínévé válik. Lehet a civil ellenállás rendszeres legújabb kori gyülekezőhelye. S miután ott van a szomszédságában továbbra is a szovjet emlékmű, lehet majd egyidejűleg mindenféle nagyhatalmi megszállás ellen tüntetni. (Azt már csak az abszurd perspektívák kedvéért jelezném, hogy a mai amerikai nagykövetség is ezen a téren található, hátha az egykori vietnami háború ellen protestálóknak egyszer majd ez is az eszükbe jut...) Aztán közhajításnyira innét, ünnepelhető a Hazatérés templomában Horthy Miklós emlékműve. S azt is jól tudjuk, hogy 1945 előtt a tér közepén állott a Trianon-emlékmű. Kezdő globalizmus-ellenes mozgalmak pedig legalább féltucatnyi bankot találhatnak a tér legkülönbözőbb sarkában. Ha a Kossuth teret sikerült megszüntetni abban a történelmi/multifunkcionális mivoltában, hogy alkalmas legyen a legkülönfélébb politikai csoportosulásokra, komoly esély nyílik arra, hogy ezután a Szabadság teret lehessen univerzális tiltakozási központtá előléptetni.

Nagyjából eddig jutottunk e szöveg megformálásával július elején. Közben már olvasható volt a Heti Válaszban Schmidt Mária nagyszabású támadása a szobrot ellenző értelmiségi csoportokkal szemben. S az is sejthető volt, hogy e támadásra előbb-utóbb megszületnek a megfelelő terjedelmű és mélységű válaszok is. Nos, miután éppen befejeztük a magunk esettanulmányát, frissen olvashatjuk ezeket a válaszokat. Most már nincs arra módunk, hogy eme írások tanulságait beemeljük a szövegbe. Annyit viszont megtehetünk, hogy forrásként idetesszük azt a két írást, amelyek úgyszólván minden tekintetben alátámasztják és dokumentálják mindazt, amit a két ellenkező szempontról - a kormányzati, illetve a tiltakozó álláspontról – korábban már leírtunk. [http://valasz.hu/publi/a-mult-fogsagaban-101365/Schmidt Mária írása.../](http://valasz.hu/publi/a-mult-fogsagaban-101365/Schmidt_Maria_irasa.../) <http://nol.hu/velemenyschmidt-1473055> /Kovács Mária válasza/ Valamint a hétvégén Cseresznyés László: Tánc a sötétben- Schmidt Mária írásához / És, júl. 11.

Epilógus

Lett volna sok egyéb kiút. Ésszerű és megindokolható is. Hermann Róbert a Magyar Nemzet április 16-ai számában például azt javasolta, hogy a Szabadság tér valamennyi eredeti épülete, emléke egyértelműen köthető az 1848-as forradalomhoz, illetőleg az utána zajlott megtorlásokhoz. Ezért az lenne a legjobb megoldás, ha a tér teljes egészében az egykor volt és mindenki által egységesen elfogadott forradalom emlékét őrizné. Király Zoltán később kiegészítette és megerősítette ezt a javaslatot további érvekkel is. (Szabadság tér: megoldás lehetne? NSz. május 6.) Nem kell talán mondanunk, e javaslatok túlságosan kézenfekvőek és ésszerűek voltak ahhoz, hogy bármely hatalmi tényező elgondolkodott volna rajtuk.

/Jut eszünkbe még.... A mottóban megidézett vers befejező szakasza így szól:

A szél fúj és betűket mos el az eső,

Hátul csodálkozó egyenruhások

Rezzennek össze, ha szemükbe néz

Valaki, és énekel. Majd rá, rájuk

Emlékeziünk, rég elporlad a kő

És moha növi be a bukott angyalt.

Lázár Júlia: Eleven emlékmű, ÉS, jún. 27./

Irodalom a Szabadság téri vitákhoz:

- Borókai Gábor: História vagy hisztéria? He Vá. ápr. 17.
- Az emlékezet kordonjai. 168 óra, ápr.17.
- Gyáni Gábor: A holokauszt magyar emlékezete. És. ápr. 18.

- Mélyi József: Bekerítve. MaNcs. ápr. 17.
- Böhm/Bodnár: A politika felfalja az emlékezőket. Nsz. ápr.17.
- Gözerővel retusálják a múltat. Nsz. máj. 14.
- A megosztottság emlékműve. Nsz. máj. 26.
- Gyáni Gábor: A történelem jelentése és a politika haszna. És. máj. 16.
- Maris Ernő: Derűre ború? És, máj. 23.
- Szegedy-Maszák Mihály: Legyőzhetjük-e valaha a múltunkat? És máj. 30.
- Ungváry Krisztián: Egy ideológiai piramisjátékkal állunk szemben.. /int./ MaNcs. jún. 26.
- Magyar tarka – szobrok országszerte. HVG. júl. 2.

Szabadság tér a neten:

http://hvg.hu/velemeney/20140121_Az_eleven_borzalom

http://www.es.hu;/torteneszek_tiltakozasa_a_8222;magyarország_nemet_megszallasa_1944_marcius_198221;emlekmu_ellen;2014-01-22.html

<http://nol.hu/belfold/gozerovel-retusaljak-a-multat-1461789>

http://hvg.hu/instant_tudomany/20140610_Gabriel_felelte_az_Auschwitzon_kivuli_55

http://tenytar.blog.hu/2014/04/25/a_valasztast_koveto_3_hetben_nvoma_sem_volt_konsolidacionak

http://hvg.hu/velemeney.nyuzsog/20140528_A_muveszettortenesz_visszaszol

http://hvg.hu/itthon/20140604_Orban_levelt_irt_a_zsido_kepviseeloknek

<http://kard.blog.hu/2014/04/09/emlekmu-gumicsont>

3.2. Az új Fidesz-kormány esete a médiával

Egy újabb döntési csomópont: a reklámadó és környezete

Több mint elgondolkodtató, hogy négy évvel ezelőtt, amikor a Fidesz újra kormányzati lehetőséghez jutott, egyik legelső feladatának a média világának totális átalakítását tartotta. Utólag mindenki elismerte, hogy erre a feladatra sokkal alaposabban felkészültek, mint bármely más kormányzati tevékenység végzésére. A politikai sors ezúttal mintha megismételné magát. 2014 májusában/júniusában – még az új kormány megalakulása előtt – újfent annak lehetünk tanúi, hogy a kormány újabb ciklusidőre, jó előre szeretné tisztázni a médiaszereplőkkel, hogy ki is az úr a házban. Na, nem mintha a médiamogulok mindezzel ne lettek volna tisztában. A kívülállónak úgy tűnik, hogy a készülő kormányzati berendezkedés számára nagyon fontos lehetett az erőviszonyok újbóli és egyértelmű körülhatárolása. Most

már ama média-csoportokkal szemben is, akiknek a felnövekedéséhez/megerősödéséhez éppen a Fidesz hatékony médiapolitikája teremtette meg a kellő háttérrel.

S mire a nyári szabadságolások miatti közéleti közöny megkezdhetné volna a jótékony – mindenféle fontos összefüggést eltakaró - hatását, már le is zajlott a legelső kör küzdelme. Párhuzamosan a foci vb eseményeivel - **a kormány: média-mérkőzéseknek** már nemcsak a csoportmérkőzései zajlottak le, de már a középdöntőkön is túljutottunk. Krónikánk megírása idején mind a két fél a döntőre vár, de azt még nem tudjuk pontosan, hogy mikor játszzák. Egyelőre mind a két oldalon a várható összeállításon és a követendő stratégián ügködnek a legszűkebb stábokban. (A helyzet meglehetősen bonyolult, hiszen nemcsak Lázár János kapott olyan sárgalapot, amely kétségessé teheti a későbbi játékát is, hanem besárgult időközben L. Simon is. A másik oldalon pedig a szünetet arra igyekeznek kihasználni - főleg az RTL csapatánál-, hogy megpróbálnak a Bundesligából váratlan játékerőjű igazolással teremteni maguknak további nyerési esélyeket. S tegyük hozzá, hogy egyelőre még a bíró kilétét is homály fedi, bár egyre többen sutognak egy esteleges brüsszeli játékvezető lehetséges érkezéséről is.)

Ilyen körülmények közepette nem tehetünk annál többet, minthogy tömören összefoglaljuk az eddigi mérkőzések legfontosabb helyzeteit, s visszajátsszuk a legemlékezetesebb pillanatokot. Ha tudjuk, akkor –lassításban.

1. A májusvégi kormányalakítási titokzatoskodás csöndjébe meglehetősen váratlanul hasított bele két sípszó is. Az egyik annak heves tagadását jelezte, hogy a kormány - minden korábbi rémhírekkel szemben - nem tervezi a reklámszakma megadóztatását. Az érintettek persze rögtön idegesek lettek és szerették volna, ha a kabinet megfelelő és avatott tagja tenne ez ügyben megnyugtató nyilatkozatot. Igen ám...de az a másik sípszó... Az Origó elkezdte firtatni Lázár János külföldi útjainak számláit, s e számlák indokolatlan nagyságrendjét. Edzett magyar meccsnéző ilyenkor pontosan tudja, hogy az öltözőn belüli belső háborúról lehet szó, hiszen ki a franc van abban a helyzetben, hogy megszerezhesse egy nagyhatalmú kormánypolitikus londoni útjának tételes elszámolását...?
2. Mindkét ügyben váratlan durváskodásra került sor, s a felek elkezdtek a hazai pályákon is szokatlanul kemény belemenésekkel operálni. Először is, az Origó megszabadult közkedvelt főszerkesztőjétől, és ezt a menesztést egyértelműen Lázár János közvetett szabálytalanságának következményeként látta mindenki. A lassításkor

aztán kiderült, hogy az Origó német tulajdonosaival éppen függőben lenne egy százmilliárdos hazai üzlet, amelynek a másik oldalán – micsoda véletlen ... – na ki is? Lázár János képviselné a kormányzatot.

3. Az egész magyar médián szokatlanul erős és hangos szolidaritási hullám söpört végig, tiltakozó akciók, tüntetések, petíciók sorjázta. Sőt, volt egy pillanat, amikor a nézők is majdnem betódultak a pályára... Nyilván e folyamatoktól teljesen függetlenül, de mégiscsak kiderült, hogy lesz olyan reklámadó, amely az egész magyar médiavilágot meg fogja rengetni. A legszebb talán az a panasz volt, amit a kormányzattal meglehetősen baráti kapcsolatokat ápoló TV 2 vezetője adott elő: ő is csak a pénteki sajtóból (május 30.-át írtunk...) értesült a törvény szövegéről.
4. A szolidaritási hullámban egy időre még a Népszabadság és a Magyar Nemzet is egy oldalra került. Az utóbbiban pl. a kormányt bíráló és a sajtószabadságot sirató vezércikket jegyezhetett az a Csermely Péter, akit addig a legkevésbé sem ebbéli aggodalmairól lehetet azonosítani. A Népszabadság június 4-ei belső vezércikke (Kezdjük az Origónál - címmel) ritkaságszámba menő őszinteséggel írt meg, hogyan fájulhatott eddig a helyzet, hányféle árulás, gyávaság, önértékesítés vezetett odáig, hogy a kormányzati politika a magyar média egészét bármikor megvehető/megvezethető kasztnak tarthassa...
5. Június 11-én már el is fogadták a reklámadó-törvényt, amelynek céljáról, tartalmáról és értelméről szegény L. Simon László - a javaslatot egy személyben jegyző képviselő...- annyiféleképpen nyilatkozott, ahányszor megkérdezték. A törvényt minden egyes hozzászóló két fontos metszetben értelmezte. Egyfelől ezt nagyon is az RTL fizetőképességének, profit-teremtő képességének a megtörésére találták ki. Másfelől meg, a szétszórt, nehezen felismerhető Simicska-céghálónak is milliárdokat kell ezek után fizetni. (Mindazon százmilliárdból, amit az államtól az elmúlt négy évben kapott. Őszinte részvétünk.)
6. S megjött a cseresor!!! Az RTL ekkor váratlanul becseréli az évek óta a kispadokon vesztegelő, oknyomozó riportereit és szerkesztőit. Új híradó, új időpontban újfajta szellemiséggel kezdi ekézni a kormány prominens tagjainak mindenféle viselt dolgát. Nincs ebben semmi újdonság – két-háromszázezer ember számára. Nagyjából az a kör, akik az elmúlt négy évben is a 168 óra/Népszava/Klubrádió/Népszabadság/ATV ötszögének médiafogságában éltek az életüket. Ám most ez a kör nagy hirtelen másfél millióssá is duzzadhat...

7. A válasz nem maradt el. Lázár János június 20-án ordító leshelyzetből lő gólt az RTL-nek, képtelen és zagyva vádakkal igyekszik egyfelől adócsalónak, másfelől meg kulturális kártevőnek beállítani a csatornát. (Érdekes ez utóbbi vád... lett volna tizenhét éve arra, hogy szóvá tegye...Nyilván eddig nem vette észre.) Másnap az RTL határozott közleményben utasítja vissza a vádakat. (Ezek azok a hetek, amikor Dirk Geerrens, Andreas Rudas és Kolosi Péter (az RTL hazai és nemzetközi vezetői) többet szerepelnek a magyar médiában, mint annak előtte másfél évtized alatt összesen. Ja, és az RTL híradói egyre bátrabbak lesznek.
8. Újabb lesgólok, amit ráadásul egészen pofátlan szabálytalanságok előznek meg. Előbb Varga miniszter ráküldi a NAV hivatalát az RTL-re, majd a kormány közeli Napi Gazdaság új főnöke próbál tévedésnek álcázott hazugságokat állítani az RTL vezetőinek anyagi viszonyairól.
9. Az RTL pedig rendületlenül készíti mindazokat a híradókat, amelyeket az elmúlt öt év során is elkészíthetett volna. Naponta újabb és újabb kormányzati disznóságokkal, visszaélésekkel szembesülhetnek a legnézettebb magyarországi csatorna hívei. A kollektív amnézia közönyének sötétjét idővel felváltja a mártírium glóriájának fénye. (Fodor Gábor – a csak általa ismert – liberális párt nevében az RTL-hez írott, szabályos szerelmi vallomást tesz közzé a Népszabadság július 4-ei számában... Már a cikk címe is sokat sejtető újdonság: *Ez a harc lesz a végső...*)
10. A kormány sem tétlenkedik. Július elején máris módosítja az éppen, hogy elfogadott reklámtörvényt. A módosítás teljesen egyértelműen az RTL kárára történik, a tévétársaság július 7-én közleményt ad ki, amely bebizonyítja, hogy ezzel a módosítással további négy és fél milliárddal növelik adóterheiket. Ami nagyjából egyenlő a nyílt pénzügyi tönkretétellel.

Epilógus

Itt tartunk most. Összegző és értékelés helyett idéznénk hosszabban Uj Péter egy hónappal ezelőtti írásának befejező bekezdését. Már csak azért is, mert a lényegét minden egyéb elemzésnél is világosabban/brutálisabban foglalja össze: „Végső soron: transzparens, többé-kevésbé fegyelmetlenül gazdálkodó, a törvényeket jobbra betartó nagyvállalatoknak mondják meg strómanrendszerekbe milliárdokat fölhalmozó, láthatatlan forrásokból gazdagodó, obskúrus cégbirodalmakon trónoló fiatalemberek, hogy akkor mennyit szabad keresni, sőt, mi az erkölcsös, mi meg nem. Nagy dolog a demokrácia. Pláne a menedzselt.”

/Uj Péter: Túlnyertesek. Nsz. jún. 4. /

Lehetett volna ez a bekezdés az egész idei év átfogó mottója is.

Irodalom a reklámtörvény/médiaküzdelem témaköréhez:

- Hiányt pótol a reklámadó. Nsz. jún. 3.
- Kezdjük az Origónál. Nsz. jún. 4.
- Párbeszéd nélkül terhelnek. Nsz. jún. 3.
- Nem sajtónak való vidék. Figyelő, jún. 12.
- A körülmények összjátéka. Figyelő, jún. 12.
- Pénzt és életet. Jön a reklámadó. HGV jún. 14.
- Elfogadták a lex TV2-t. Nsz. jún. 12.
- Egy valódi szabadságharc. Minek a reklámadó? MaNcs. Jún. 19.
- Az RTL visszaszólta Lázárnak. Nsz. jún. 21.
- Háborús viszonyok. RTL-ügy. Nsz. jún. 26.
- Fodor Gábor: Ez a harc lesz a végső. Nsz. júl. 4.

S miután a média a saját szféráját érintő konfliktusokban minden egyébnél aktívabb szokott lenni, ezért a mérvadó netes helyeken se szeri, se száma azoknak az alapos elemzéseknek és forrásoknak, amelyekből az általunk egy-egy rövidebb pontokban összefoglalt konfliktusok aprólékosan is rekonstruálhatóak:

A reklámadóról:

<http://www.origo.hu/itthon/20140604-lazar-janos-saling-gergo-beszelen.html>

<http://www.origo.hu/itthon/20140609-tuntetes-a-kossuth-teren-lazar-janos-ellen.html><http://gepnarancs.hu/2014/06/sajtopres>

<http://444.hu/2014/06/05/a-telekom-mar-tavaly-atengedte-az-origot-a-kormanyrak/>

<http://444.hu/2014/06/04/a-transparency-international-felszolitja-a-kormanyt-hogy-azonnal-fejezzek-be-a-magyar-civil-tarsadalom-megfelemliteset/>

<http://444.hu/2014/06/04/kiszivargott-a-keddi-origos-szerkesztosegi-ules-hangfelvetele/>

<http://444.hu/2014/06/03/aljasok/>

<http://www.klubradio.hu/cikk.php?id=16&cid=174748>

<http://www.origo.hu/itthon/20140604-lazar-janos-meghallgatasai.html>

<http://www.hir24.hu/belfold/2014/06/05/300-milliardert-aldozhattak-be-az-origo-foszerkesztojet/>

<http://valasz.hu/publi/beleronditottak-az-origo-forradalomba-100369>

http://vs.hu/tobb-mint-hatvan-medium-csatlakozott-reklamado-elleni-tiltakozashoz-0605?utm_source=hrkrs&utm_medium=rss

<http://mertek.hvg.hu/2014/6/6/szonyegbombazas/>

http://orulunkvincent.blog.hu/2014/06/15/a_sajtoszabadsag_f_helikopteren

http://orulunkvincent.blog.hu/2014/06/13/egy_onerzetes_tolvajdinasztia

<http://velemenyevezer.444.hu/2014/06/16/mit-jelent-az-uj-rtl-klub/>

http://kard.blog.hu/2014/06/10/az_rtl_klub_bearazasa

http://index.hu/kultur/media/2014/06/02/na_most_aztan_nem_ugral_tovabb_a_media/

http://index.hu/kultur/2014/06/05/ujabb_tuntetes_lesz_az_origosok_mellett/

http://index.hu/kultur/media/2014/06/18/tovabbra_is_recesszioban_a_mediacegek/

http://index.hu/gazdasag/2014/07/07/hatalmasat_bukik_az_rtl/

http://index.hu/kultur/media/2014/07/07/hulyet_csinalt_rogan_fizetett_tuntetoibol_az_rtl/

<http://www.uzletresz.hu/vallalkozas/20140702-reklamado-mindenki-fizet.html>

3.3. A kormányzat konfliktusai Norvégiával

Nagy valószínűséggel állítható, hogy az idei áprilisig Magyarországon alig akadt ember, aki hallott volna a Norvég Alap létezéséről. Aztán teltek-múltak a hónapok, s a nyár elejére a hazai kormányzati férfiak mértéktelen étvágát, páratlanul sunyi és kulturálatlan közéleti viselkedéseinek következményeit olyan csinos kis nemzetközi konfliktussá sikerült felfűjni, hogy ez az első látásra jelentéktelennek látszó, melléktörténet megérdemli az önálló esettanulmányként való megörökítést. Miután a hazai sajtóban maga a konfliktus meglehetősen aprólékosan ismertetésre került, ehelyütt megelegszünk a legfontosabb lépések rekonstruálásával, s majd csak a végén fogunk kísérletet tenni általánosabb jellegű tanulságok levonására.

A szélesebb nyilvánosság április közepe táján értesülhetett arról, hogy Lázár Jánosnak meggyűlt a baja a Norvég Alapból származó pénzekkel. Pontosabban, azoknak az elosztásával. Ami az igazat illeti, az első napokban kevesen akadtak, akik ezt komolyan vették volna. Annyi mindennel gyűlt meg akkoriban Lázár Jánosnak a baja, amennyivel csak az olyan embernek gyűlik meg, aki azt hiszi, hogy ő az Illetékes Elvtárs újkori paródiája. Vagyis, minden hozzá tartozik, s miért éppen a norvég pénzek lennének a kivételek? Az Univerzális Illetékes írásban is panaszkodott a norvég kormánynál az ügyben, hogy őnéki gondjai lennének az itteni kifizetések rendjével. Ezt a magyar média némiképpen fel is kapta, ezáltal bele is sétált a Lázár - és feltehetően a munkatársai - által gondosan felállított médiacsapdába.

Merthogy hetekig csak arról volt szó, hogy kik, hány milliót kaptak és azok vajon mely párt szekerét tolhatják titokban...? Nincs is ennél pikánsabb téma a két választás közötti vákuumban. Azt azonban csak a norvég fél nyilvános és hazai megszólalása után lehetett rekonstruálni, hogy a probléma valójában egyáltalán nem így van, s nem is Lázárnak lett baja a norvég pénzekkel, hanem - jóval előbb a norvégoknak. A saját pénzük sorsával, s ezen belül konkrétan Lázárral, aki még januárban eltüntette nyom nélkül azt az NFÜ-t, amely a korábbi években a norvég pénzek hazai sorsát intézte - legalább ellenőrizhető és átlátható módon. Azt is csak májusban tudhattuk meg, hogy ezt a norvég kormány hivatalosan szóvá is tette már január 20. táján. S miután érdemi választ nem kapott, ezért az április 10. körüli panaszra is csak azt mondták: szeretnék, ha Magyarország tartaná magát a 2011-es kölcsönös, kormányközi megállapodáshoz.

A nyilvánosság előtt még ez sem volt egyértelmű, annál inkább Lázár május hatodikai levele, amely nyomatékkal megerősítette a periférikus jelentőségű vádaskodást, viszont ezúttal is homály fedte az eredeti norvég panasz orvosolhatóságát. Na, erre Norvégia - továbbá a másik két érintett ország, Izland és Liechtenstein is – felfüggesztette a pénzeik további folyósítását. Ezzel a lépéssel az egész belterjes ügy kapott némi brüsszeli stichet is, s ettől a pillanattól kezdve nem lehetett már letagadni a konfliktus eredeti okait sem.

Időközben a magyar kormány néhány túlmozgásos tagja elővette a szokásos stratégiát: támadj teljes médiaszélességgel és vádold az ellenfeledet azzal, amit te magad szeretnél csinálni, de szeretnéd ezt erősen eltitkolni. Májusban alig akadt olyan hét, amikor a magyar kormány valamely felelősnek kinevezett embere ne panaszkodott volna a 12 millió euró több mint gyanús felhasználásáról. Miközben súlyosan hallgatnak arról, hogy a valóságos tét egyáltalán nem ez, hanem az ennél tízszer nagyobb nagyságrendű, 130 millió euró sorsa, amelynek intézése valahol elveszett a Miniszterelnökség átszervezése során kialakított – áttekinthetetlen és ellenőrizhetetlen – útvesztők világában. Május 23-án Tove Skarstein, a norvég nagykövet végre kitálalt a Népszabadságban, s ettől kezdve világosan megérthette mindenki, aki szerette volna érteni, hogy miről is van szó. Lázár úr ezúttal sem késlekedett, hanem ráküldte a KEHI-t az összes érintett civil szervezet nyakára. S közben, biztos, ami biztos, Csepreghy államtitkár folyamatosan vádaskodott, s kevert egymással össze nem tartozó dolgokat, mindenféle bizonyítékok nélkül.

Június 12-én végre leült a két kormány e kérdésekben illetékes képviselője egymással, s a magyar fél szóban is meghallhatta mindazon kifogásokat, amelyekről már hónapok óta

tudomása lehetett. Illetve megtudhatta azt is, hogy szó nem lehet az Alap pénzeinek újbóli megnyitásáról, ha a kormányzati ellenőrző szervek nem hagyják abba a civil szervezetek végzálását. (Talán nem kell mondani, hogy Csepreghy, Lázár és a többiek ezek után is másképpen emlékeznek az ott elhangzottakról. Lehet, hogy a már jól kipróbált londoni tolmács hiányzott ezúttal, de piszkosul.) A félreértés termékeny és gyógyító hatásaiban való reménykedés alig tartott ki két hétig, mert a brüsszeli FMO június 25-ei levele a magyar kormányhoz egyértelműen újrafogalmazta a tizenkettedikén elhangzott és már egyszer leszögezett kritériumokat. (Ne hallgassuk el közben azért azt sem, hogy a KEHI nem volt ám rest, június 17-én 58 érintett civil szervezetnek adott nyolcnapnyi határidőt arra, hogy valamennyi dokumentumukat szíveskedjenek az ellenőrző szervezet számára haladéktalanul átadni. Ezt a megkeresettek többsége azzal utasította el, hogy a norvég kormánytól kapott pénzekkel nem tartoznak elszámolni a magyar kormány felé. Ebből persze újabb vádak keletkeztethetőek, mintha a célzott szervezetek titkolni szeretnék a tényleges működésüket.)

A jún. 25-ei brüsszeli levélre is nagyon gyorsan megszületett hazai válasz: Csepreghy államtitkár sajtótájékoztatón fenyegette meg az Ökotársat azzal, hogy csalás és sikkasztás miatt feljelenti őket. Mint később kiderült, a feljelentés alapja az az információ lenne, amit az államtitkár úr az előző napi Heti Válaszban olvasott, s amely írás forrásvidékét nem kellett túlzottan a kormánytól messze megtalálni.

Körülbelül ezen a szinten zajlik a magyar-norvég háború akkor, amikor ezt a krónikát írjuk. Maradva azoknál a tényeknél, amelyek egyértelműen hámozhatóak ki a még zavaros közlemények tengeréből: augusztus végéig van arra remény, hogy Magyarország eleget tegyen azoknak a követelményeknek, amelyek egyértelműen fakadnak a 2011-es megállapodásból, s amelyek betartásához a norvég fél ragaszkodik. Ehhez jön még továbbá annak a - maguk által teremtett - nehézségnek a megoldása is, hogy t.i. abba kellene hagyni az érintett civil szervezetekkel szembeni hajtóvadászatot. Eddig a történet lényege, a mellékelt irodalomjegyzékből nagyon pontosan kihámozhatóak mindazon fontos részletek is, amelyeket ezúttal elhanyagolhatóaknak véltünk.

Na, már most... Mi végre is ez az egész cirkusz??? Kinek volt minderre szüksége? Hogyan juthattunk el odáig, hogy a Norvég alap negyven milliárd forintját lehet, hogy a magyar költségvetésből kell majd előteremteni? (Merthogy, e pénzek sorsáról, felhasználásról egyszer már döntöttek...) Hipotetikus válaszunkat a következő összefüggésekre építenénk:

A rekonstruált folyamatból eléggé egyértelműen kikövetkeztethetőek az alábbiak:

- A kormány nem szeretné, ha tőle függetlenül bármiféle pénzelosztó központok működnének. Főleg azt nem, hogy a lehetséges kedvezményezettek felett ne gyakorolhasson politikai irányítást és ellenőrzést.
- Ha bárhol akad pénzforrás, akkor annak a Lázár János-irányította szervezeti egységekben van a legjobb helye.
- Ha külföldről származik pénz, akkor jó lenne, ha az adományozó tiszteletben tartaná mindazokat az előjogokat, amelyek az előző két pontból logikusan kikövetkeztethetőek.
- Az eddigi elméleti megfontolások mögött megtalálhatóak még nagyon is gyakorlatias összefüggések is. Az egyik az, hogy annak idején – 2011-ben a Századvég is bejelentkezett a brüsszeli pénztovábbosztó pozícióra, s túrhetetlen, hogy nem tartották eléggé függetlennek erre a szerepkörre. (E neheztelés mögött talán annak is lehet némi jelentősége, hogy Lázár közvetlen környezete tele van egykori századvéges munkatársakkal.)
- S még gyakorlatiasabb megfontolás lehet annak hátterében, hogy megelégték az „atlatszo.hu” működésének kellemetlen következményeit. S abban komolyan lehet reménykedni, hogy ez a működés simán ellehetetleníthető, ha felszámolják azt az anyagi hátteret, amit a Norvég Civil Alap segítségével számukra eddig jelentett.
- A legszebb azonban az ügy politikai bonyolításában felmutatott kormányzati stratégia és kommunikációs modell szerkezete: Ennek lényege: állítsd a feje tetejére az eredeti képletet és tupírozd az egekbe a periférikus jelentőségű összefüggések fontosságát. Közben pedig minden erővel hallgass és hallgattass el minden forrást a konfliktus ennél jóval fontosabb, ám téged alapvetően érintő összefüggéseiről. Negyven milliárd forint sorsa helyett állandóan beszélj kétmilliárdról,¹ az is eléggé sok és sokkoló lesz a számokhoz nem értő közönség számára. (Ez már egyszer sikerre vezetett a Simon Gábor vs. Paks – ügyben is.) A legfontosabb az, hogy a hírek középpontjában

¹ Ti. két különböző norvég alapról van szó. Az egyik, a nagy, a 40 milliárdos, amit Norvégia együtt finanszíroz Izlanddal és Liechtensteinnel, az NFÜ elosztása szerint került magyarországi címzettekhez. Ám mivel a finanszírozók nem kaptak elégséges és megnyugtató információt arról, hogy az NFÜ felszámolása után miként ejthetik meg pénzáramlás ellenőrzését, a folyósítást felfüggesztették. A másik alapba, a Norvég Civil alapba azonban, amelyet Lázárék elkezdtek vegzálni, továbbra sem állt le a folyósítás.

állandóan az az összefüggés szerepeljen, amit Te szeretnél a többséggel elhíttetni. S hogy miféle eszközt, lejáratast, megfélemlítést, hazugságot használtál, az nem fontos, mert a végeredmény úgyis elnyel minden korábbi részletet.

Irodalom a Norvég Alap kérdésköréhez:

- Ragaszkodunk a szerződés betartásához: Tove Skarstein-interjú. Nsz. máj. 23.
- Patthelyzet. 168 óra, júl. 3.
- Állóháború. MnCs, júl. 3.
- Egy jelentés, kétféle konklúzió. Nsz. júl. 4.

http://hvg.hu/itthon/20140701_Kozolte_az_Atlatszo_a_norveg_alapos_EYje

http://tenytar.blog.hu/2014/06/27/konszolidacio_helyett_tovabb_az_erodemonstracio_utjan?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201407

http://magyarinfo.blog.hu/2014/06/28/ha_kiszakad_ajkunk_akkor_is

Epilógus

Tudjuk, mindez nem újdonság. Mégis, ez a nem nagy horderejű konfliktus páratlanul tisztán hordozza magában mindazon vonásokat, amelynek *rendszerre szerveződése éppen a szemünk előtt zajlik. S ez az a mozzanat, amely összekapcsolja egymással az e pontban hosszabb-rövidebb módon ismertett három ügyet.*

Mind a szoborállítás, mind a reklámadó, mind pedig a norvég alap témája olyan karakterű probléma, amely határozott kormányzati szándékok nélkül meg sem születhetett volna. Kialakulásukhoz megállás nélküli kormányzati erőfeszítésekre volt szükség. Mind a három ügy alkalmas volt arra, hogy a médiába betuszkolva önálló életet éljen, felrajzolja a lehetséges ellenségek és szövetségesek fantomképeit. Belső szerkezetük elve lehetővé teszi a tévéorozatok logikájára történő, folyamatos, többrészes előadást. Mind a három ügyben kellően adagolt csúsztatásokkal meg lehet világítani a különleges magyar érdekek védelmének eltökélt szándékát. Mind a három konfliktus kellően színes ahhoz, hogy megfelelően magas lángon tartott izzítása eltakarja egyéb, amúgy ezerszer fontosabb ügyek nyilvános megtárgyalását. (Paksi beruházások ügye, kormányprogram hiánya, belső elitcsere, az oktatás és egészségügy feltartóztatatlan romlása stb.) Egyelőre ennyi is elég annak végiggondolásához, hogy az időbeli egybeesésen túl még mi is fűzhetette egymáshoz ezt az – egyébként igencsak eltérő karakterű – ügycsoportot.

4. Makrogazdasági folyamatok jellemzői az első negyedévben

4.1. Gazdasági növekedés

4.1.1. A bruttó hazai termék alakulása - nemzetközi összevetésben is

A bruttó hazai termék az előző év azonos időszakához mérten a kiigazítatlan számok alapján 3,5 százalékkal emelkedett, a szezonálisan és naptárhatással is kiigazított és kiegyensúlyozott adatok szerint 3,2 százalékkal. Az előző negyedévhez viszonyítva 1,1 százalékos volt a bővülés. Minden adat azt jelezte, hogy a magyar gazdaságban erősödött a növekedés attól kezdve, hogy a múlt év második negyedévtől kiiktatózott a recesszió.

Nemzetközi összevetésben is kiemelkedő teljesítményt rajzoltak fel ezek az adatok:

- az eurózóna 0,9 százalékos növekedését majdnem négyszeresen múlta felül a hazai dinamika,
- a német gazdaság gyarapodását (2,5 százalékos) végre meghaladta a magyaré,
- a közép-európai országok körében is kiugró volt a teljesítményünk (ennél jobbat csak Románia 3,8 % és Lengyelország 3,8 % jelzett a kiigazítatlan adatok alapján).

Ám, ha azt nézzük, hogy ezzel a dinamikával mennyire tudtuk behozni a globális válságban és az azóta elszenvedett veszteségeinket, akkor a kép arról árulkodik, hogy a magyar gazdaság lecsúszása az Európai Unióban csupán fékeződött. A válság előtti (2008) szinttől az eltérés a következő volt:

- eurózónában 1,3 százalékos volt a lemaradás,
- az Európai Unió egészében a GDP elérte az 2008. évi szintet,
- a német gazdaságban 5,6 százalékkal meghaladta,
- Romániában a többlet 2,1 százalékos volt,
- Lengyelországban 18,6 százalékos,
- Szlovákiában 7,6 százalékos,
- Csehország kissé meghaladta a 2008. évi teljesítményt,

Ezzel szemben Magyarországon az első negyedévi 3,5 százalékos gyarapodást is figyelembe véve a GDP szintje még mindig 2,8 százalékkal kisebb volt a válság előtti, 2008. évinél. S minthogy nálunk már a globális válságot megelőzően is gyengélkedett a növekedés,

a 2014. első negyedévi teljesítmény mindössze arra volt elég, hogy az valamivel meghaladja a 2005. reálértéket. Ennél gyengébb teljesítményt az unióban csak Görögország mutatott fel.

4.1.2. Milyen tényezők állnak a növekedés hátterében?

A kormány a 3,5 százalékos növekedést teljes egészében politikája gyümölcseként adta elő a médiában, és ennek az erősödését vélte a jövőre nézve kivetíthetőnek. Orbán Viktor úgy ítélte meg, hogy már beléptünk a 3-4 százalékos növekedési dinamika sávjába, ahonnan még ebben a ciklusban elérhetjük a 4-6 százalékos növekedést, amely majd lehetővé teszi a személyi jövedelemadó kulcsának egyszámjegyűvé tételét. Ugyanakkor az áprilisban benyújtott konvergencia-programban a kormány a 2014 átlagában várt 2,3 százalék után jövőre 2,5 százalékos ütemet irányzott elő, majd 2016-ra a dinamika 2,1 százalékra mérséklődését (az uniós források igénybevételi intenzitásának gyengülése miatt), és 2017-re is csak 3,1 százalékos növekedést. Szinte valamennyi előrejelzést készítő nemzetközi intézmény a következő évben a magyar növekedési lendület lanygulását prognosztizálja, amivel messzemenően egyetértünk. Az idei GDP-többlet – amely éves szinten várhatóan 2,7 százalék körül alakul – hátterében ugyanis két lényeges egyszeri tényező húzódik meg.

Az egyik a bázishatás. Az első negyedévi növekményt annak fényében is értékelnünk kell, hogy egy évvel korábban recesszióban volt az ország, ráadásul a KSH idővel még lejjebb is szállította az előző évi számokat, aminek a további folytatásával is számolhatunk még, hiszen a negyedéves adatok mindig előzetesek, és két évig azok is maradnak. A másik időlegesen, csak ebben az évben jelentkező hatás a kormány választásokra koncentráció politikájából következik. Úgy is mondhatjuk, hogy 2014-ben – a külső feltételektől függetlenül – választási konjunktúrának vagyunk tanúi. A kabinet minden jövedelemgyeplőt kiengedett², amit különadókkal és implicit adósságnövekedéssel³ ellensúlyozott, de ez jövőre már nem lesz járható. Ennek eredményeként nem tagadjuk, hogy a magyar gazdaság

² Béremelés a közzférában (pedagógusok, rendvédelmisek, szociális területeken dolgozók), a közfoglalkoztatás kiterjesztése, a minimálbér és a nyugdíjak inflációt lényegesen meghaladó növelése, a családi adókedvezmények levonhatóságának kiterjesztése, a devizahitelek megoldásának lebegtetése, az árfolyamsávba való belépés korlátainak kiiktatása. Ide sorolhatók továbbá a fölétervezett inflációval elért béremelések a vállalkozói szektorban, amelyből jelentős reálbértöbbletek keletkeztek. A monetáris politika nemcsak a kamatvágásokkal lazított, de a Növekedési Hitelprogram kereteinek felemelésével is. Az uniós pénzek kiszórását pedig a kabinet Lázár Jánoson keresztül parancsba adta.

³ Értve ez alatt a rezsicsökkentés okán elhalasztott infrastruktúra-fejlesztéseket, karbantartásokat.

dinamizálódása a kormányzati munka következtében állt elő csak nem a gazdasági, hanem a politikai tevékenységhez kapcsolódva. Ugyanakkor kétségbe vonjuk, hogy a 3 százalék közeli, ez évi GDP-többlet az előző években, a második rendszerváltás keretében végrehajtott szerkezeti változások beérő gyümölcse lenne. Épp ellenkezőleg a kormány unortodoxnak elkeresztelt gazdaságpolitikája meggyöngítette a potenciális növekedés alapjait mind a tőke, mind a munkaerő vonatkozásában, s a GDP-termelés dinamizálódása ennek ellenében állt elő: a rendkívül alacsony bázis jótékony hatásán túlmenően a választások évében egyszer használható injekciós tűként felfogható, rövid távú, voluntarista kormányzati döntések nyomán.

Ami mindezekon túlmenően ebben az évben a növekedést segíti, az a számunkra ezúttal kedvező külső környezet:

- az unió, és ezen belül a német gazdaság konjunktúrájának belendülése,
- az alacsony külső infláció,
- a bőséges nemzetközi likviditás,
- a magyar munkaerő iránt fennmaradó külső kereslet,
- cserearányaink javulása,
- uniós pénzek kettős forrásból is: az előző ciklusból és az ez évben indulóból is.

A Költségvetési Felelősségi Intézet Budapest (független intézet, vezetője az egykori Költségvetési Tanács tagja, Romhányi Balázs) becslése szerint az idén várható 2,7 százalékos növekedésből 2,2 százalék (tehát majdnem kétharmad) a fiskális lazításnak, a bővülő uniós forrás-felhasználásnak, a járműipari fejlesztéseknek, a mezőgazdaság várhatóan nem romló teljesítményének és a jegybank Növekedési Hitelprogramjának lesz betudható. Minthogy jövőre az egyszeri kormányzati tényezők kiesnek és a bázis is megemelkedik, a május 20-ig meghirdetett jogszabályok alapján készített kivetítésükből 2015-re mindössze 1,1 százalékos növekedés rajzolódik ki.

4.1.3. A növekedés összetevői kínálati és keresleti oldalról

Kínálati oldalról mind az éves, mind az egy évvel korábbi adatokhoz képest is jelentős változások mutatkoztak 2014. első negyedévében. Visszaesett a mezőgazdaság teljesítménye, felgyorsult viszont az iparé az építőiparé, és végre némi növekedést jeleztek a szolgáltatások is - a korábbi stagnálással szemben.

1. táblázat

**A bruttó hazai termék termelésének volumenindexei
(előző év = 100 %)**

Ágazatok	2013	2013. I. név	2014. I. név
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	122,0	106,3	94,2
Ipar	99,8	96,6	106,7
Építőipar	107,4	97,0	125,7
Szolgáltatások	100,2	101,9	101,5
Kereskedelem, gépjárműjavítás, szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	99,7	99,9	103,5
Szállítás, raktározás	101,8	98,0	104,0
Információ, kommunikáció	100,4	97,3	103,0
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	98,5	98,7	97,9
Ingtatlanügyletek	96,9	99,4	97,3
Szakmai tudományos, műszaki tev. adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	100,9	98,6	104,4
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, oktatás, humán- egészségügyi, szociális ellátás	101,2	101,8	100,7
Művészet, szociális ellátás, szabad idő, egyéb szolgáltatás	103,9	102,9	101,4
Együttesen	101,1	99,1	103,5

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

Az ipar bruttó kibocsátásáról már az első négyhavi adatok is rendelkezésre állnak.

Ezekből a következő tendenciák olvashatók ki:

- Az ipari termelés lendülete hónapról hónapra erősödött; az év első harmadában 8,9 százalékkal nőtt 2013 azonos időszakához képest. Ugyanakkor az ágazat erőteljes dinamizálódása kizárólag az exportnak volt köszönhető. A külföldi eladások ugyanis 11,4 százalékkal bővültek, míg a belföldi piaci kereslet továbbra is zsugorodott (3,4 %-kal).
- Erősödött az ipari termelés koncentráltága. Ágazatilag lényegében a járműiparban, illetve a hozzákapcsolódó területeken volt a legerőteljesebb a növekedés. Regionálisan az exportálók körében sűrűsödött a kibocsátás, vagyis Nyugat-Dunántúlon és Dél-Alföldön (Kecskemét, Mercedes). Létszám-kategóriák szerint pedig a nagyvállalatok termelési volumenének bővülése volt a legdinamikusabb (10 %), ezt követte a közepes méretűeké (7%), majd nagyon leszakadva a kicsiké (2 %). Az ipar ágazati, területi és vállalat-nagyság szerinti aránytalanságai tehát fokozódtak.
- Az előző évivel ellentétben az iparban már csak három területen csökkent a kibocsátás: a kocszgyártás, kőolaj-feldolgozásban, ezzel is összefüggésben az energiaszektorban (8,8 százalékkal), és folytatódott – nagyon sajnálatos módon – a számítógép, elektronikai és optikai termékek termelésének zsugorodása. A belföldi eladások hanyatlása mindhárom említett ágazatban meghaladta az exportpiacokon bekövetkezettét.

Az *építőipar* első négyhavi felfutása (28 százalékos növekmény) is részben a bázishatásnak, részben az uniós pénzeknek köszönhető. Az ágazat kibocsátása a múlt év első hónapjaiban érte el a mélypontját. Legnagyobb mértékben (több mint 40 százalékkal) az egyéb építmények felhúzása nőtt, ami alatt az út- vasút-korszerűsítéseket, közműfejlesztéseket kell érteni. A lakásépítés igaz több mint ötven százalékkal nőtt, de még így is csak a harmadát tette ki a válság évében, 2010-ben mértnek.

A *szolgáltatások* enyhe dinamizálódása részben az exporthoz kapcsolódó növekvő szállítási, raktározási keresletbővülésnek volt köszönhető, részben a kiskereskedelmi forgalom felfutásának. Az utóbbiban azonban a dohánytermékek forgalmazásának változó statisztikai módszertana is szerepet játszott.

A *mezőgazdasági GDP*-visszaesését termelési oldalról nem áll módunkban ellenőrizni, a termelési eredményeket ebben az ágazatban a KSH sajátos módon

számolja el. A felvásárlási adatokból az derült ki, hogy a jó tavalyi terméseredmények főként a növénytermelés értékesítését dinamizálták. Jóval elmaradt ettől az élő állatok és az állati termékek eladásának bővülése.

A GDP-alakulás kínálati oldalának elemzése tehát megerősíti azt az állításunkat, hogy az export felfutása és az uniós pénzek fokozott aktivizálása nélkül, azaz e külső tényezők híján, a magyar gazdaság jóval szerényebb teljesítményt mutatott volna az első negyedévben.

A GDP-alakulást *keresleti oldalról* elemezve is lényeges elmozdulásokat találunk.

**A bruttó hazai termék végső felhasználásának volumenindexei, 2005. évi átlagáron
(előző év = 100%)**

Felhasználás	2013	2013. I. név	2014. I. név
Háztartások fogyasztási kiadása	100,2	99,2	101,5
Háztartások tényleges fogyasztása	100,0	99,1	101,6
Közösségi fogyasztás	104,0	105,0	103,5
Végső fogyasztás	100,5	100,0	101,9
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	105,9	94,5	113,3
Bruttó felhalmozás	101,9	90,9	112,0
Belföldi felhasználás	100,8	98,5	103,3
Export	105,3	102,2	105,3
Import	105,3	101,7	105,3
Bruttó hazai termék összesen	101,1	99,1	103,5

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

A legszembetűnőbb változás a külső és belső keresleti tényezők átrendeződése. Míg az utóbbi években a legerőteljesebb kereslethúzó erővel a nettó export rendelkezett, e tényező jelentősége ebben az esztendőben mérséklődött. A 3,5 százalékos növekménynek a nettó export már csak a 14 százalékát adta, a többi erőt a belső kereslet generálta, lévén, hogy dinamizálódott mind a fogyasztás, mind pedig a felhalmozás. Az utóbbi valamivel jelentősebb húzóerőt képviselt, mint az előbbi. Ennek alapján egészségesnek is mondhatnánk növekedésünket, amelyben meghatározó szerepet kapnak a beruházások.

S a beruházások valóban nagyon dinamikuson nőttek az első negyedévben, 23 százalékkal, igaz, nagyon mély bázison. Egy évvel korábban ugyanis még 9 százalékos visszaesés mutatkozott. A kirobbanó dinamika részben a járműiparhoz, és a hozzákapcsolódó iparágak fejlesztéséhez, részben a nagy súlyt képviselő szállítási ágazathoz kötődött. Az utóbbi körében használták fel a legtöbb uniós forrást. Ugyancsak e források dinamizálták az önkormányzati/állami szolgáltató ágazatokban megvalósuló fejlesztéseket, rekonstrukciókat (oktatás, egészségügy, sport, közigazgatás, honvédelem, társadalombiztosítás), továbbá a mezőgazdaságban történő beruházásokat. A beruházások tehát lényegében két tényezőhöz kapcsolódtak: az exportkereslet meglódulásához, és az uniós pénzek folyósításának felpörgetéséhez. Ezeknek a tényezőknek egyikét sem veszélyeztette a beruházások általános visszahúzó ereje: a kormányzat kiszámíthatatlan gazdaságpolitikája. A jelentős lendület ellenére az első negyedévi GDP-vel számolva a beruházási ráta történelmi mélypontra, 11 százalékra esett. De a bruttó állóeszköz-felhalmozás rátája is mérséklődött, a múlt évi 18 százalékról 14 százalékra. Ilyen alacsony felhalmozási rátát az elmúlt évben csak a legmélyebb válságban lévő országok mutattak fel Európában, így Görögország, Ciprus,

Írország. Megjegyezzük, hogy felzárkózásunk felgyorsításához legalább 10 százalékponttal magasabb rátára lenne szükségünk.

A belső kereslet másik tényezőjét a fogyasztás adta. Ezen belül kiugróan nőtt a közösségi fogyasztás, mert itt számolják el a közmunkások foglalkoztatására kiadott összegeket, amelyek – tekintettel a parlamenti választásokra – ebben az évben rendesen lettek pörgetve. A háztartások tényleges fogyasztásának 1,6 százalékos bővülése végre áttörést hozott a 2006 óta mérséklődést jelző pályán, aminek háttérében a már említett, választásokra koncentráló adó-, jövedelem- és árpolitika húzódott meg. De a kormány által eredetileg 2,4 százalékra tervezett 2014-es inflációhoz igazított béremelések (a minimálbérek 3,6 százalékkal nőttek) nyomán a vállalalkozói szektorban is 5 százalékos reálbér-növekedés zajlott le. A nemzetgazdasági bérstatisztikát csak az alacsonybérű közmunkások létszámszaporulata rontotta le, nélkülük a nemzetgazdaság szintjén 2,5 százalékkal nőttek a reálkeresetek.

Az első negyedéves gazdasági növekedés aránytalanságai kiütözköztek a következőkben:

- A növekedés teljes egészében a foglalkoztatás bővüléséből származott, a termelékenység a nemzetgazdaság szintjén ugyanis 3 százalékkal romlott. Ugyanakkor ismeretes az is, hogy a foglalkoztatás növekedése a kvalifikálatlan, vagy gyengén kvalifikált munkaerő fokozott bevonásából eredt.
- A reálkeresetek a termelékenység romlása mellett nőttek, ami azt eredményezi, hogy a vállalkozásoknál emelkedtek a fajlagos bérköltségek, ami egyértelműen rontja a versenyképességet és a jövedelmezőség gyengülésén keresztül szűkíti a felhalmozási forrásokat. A jövedelem-újraelosztás változása a magyar gazdaság távlatos szempontjából korántsem volt előnyös, hiszen az a munka javára és a tőke kárára valósult meg.
- Nőtt a szakadék az exportra és a belföldi piacokra termelők között, és fokozódott gazdaságunk duális jellege, minthogy a multik erősödése mellett relatíve gyengültek a kiscégek.
- A 3,5 százalékos GDP-dinamika is kevés volt ahhoz, hogy lemaradásunkat a régióban vagy az unió fejlett országaihoz képest behozzuk, de ahhoz is, hogy mérsékelni tudjuk az államadósság rátáját. A bruttó államadósság rátája 2013 végén 79,3 százalékot jelzett (számos trükkal manipulálva), 2014. első negyedévének végére azonban 84,4 százalékra emelkedett, ami arra utalt, hogy a növekedés az eladósodás fokozódása mellett pörgött fel.

4.2. Foglalkoztatás

A munkaerőpiac változásának legfontosabb mutatóit foglaljuk össze a következő táblázatokban.

3. táblázat

Az alkalmazottak számának alakulása (munkaügyi statisztika)

Megnevezés	2013. I. név, ezer fő	2014. I. név, ezer fő	Változás, %
Alkalmazottak száma	2.596,2	2.809,5	108,1
Versenyszféra	1.793,5	1.842,2	102,5
Költségvetési szféra	699,4	863,6	123,5
Közfoglalkoztatott	50,9	202,6	398,0
Versenyszférában	5,5	28,0	509,1
Költségvetési szférában	45,4	174,6	384,6
Versenyszféra közfoglalkozt. nélkül	1.788,0	1.814,2	101,5
Költségvetési szféra közfogl. nélkül	654,0	689,0	105,4
Teljes munkaidőben foglalkoztatott	2.302,7	2.521,6	109,5
Versenyszférában	1.582,6	1.622,5	102,5
Költségvetési szférában	645,1	823,0	127,6
Közfoglalkoztatottként	37,6	199,4	530,3

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

4. táblázat

Munkaerő-piaci jellemzők

Megnevezés	2013. I. név, ezer fő	2014. I. név, ezer fő	Változás, %
Foglalkoztatottak (munkaerő-felmérésben)	3.817,7	4.078,4	106,8
Munkanélküliek (munkaerő-felmérésben)	508,1	369,5	72,7
Munkanélküliség rátája (%)	11,8	8,4	71,2
Regisztrált munkanélküliség	620,1	431,5	69,6

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – munkaerő-felmérés

A táblázatokból látható, hogy mindkét statisztikai felmérés szerint javult az első negyedévben a munkaerő-piaci helyzet. A foglalkoztatás bővült, a munkanélküliség csökkent. A kedvezőbb helyzet oka elsősorban a közfoglalkoztatás rendkívüli kiszélesítésének volt köszönhető. A téli közfoglalkoztatási program 2013 novemberében kezdődött és ez év április végéig tartott, de többnyire már a parlamenti választásokkal befejeződött. A táblázatból az is látható, hogy a közmunkások zömét teljes munkaidőben alkalmazták (beleértve oktatásukat is). Változás az is, hogy megjelentek a közmunkások a versenyszférában is, ahol gyakran az elbocsátottak helyett alkalmazzák őket, mint olcsóbb munkaerőt.

A téli közmunkaprogram a választások szempontjából nagyon sikeres volt. Noha az elemzők finnyásan elutasítják ezt a munkaformát, akiknek jutott belőle, azok – a tények alapján – örültek neki és a kormánypártokra adták le szavazatukat. Április 6-a után azonban megfogyatkoztak a programok, a foglalkoztatási hivatalok zavaros üzeneteket küldtek az foglalkoztatást szervező önkormányzatoknak, míg végül május elején – Fideszes képviselők javaslatára – megjelent a Magyar Közlönyben, hogy „a kormány felkéri a közfoglalkoztatásért felelős minisztert, hogy a közfoglalkoztatás 2014. évi céljainak teljesítése érdekében havi átlagban 200 ezer ember 2014. december 31-ig történő, folyamatos, napi 8 órás közfoglalkoztatását biztosítsa.” Az idén erre 184 milliárd forint áll rendelkezésre a költségvetésben, 32 százalékkal több, mint 2013-ban, ám a kívánt közfoglalkoztatási átlagszám 200 ezerre nőtt (az előző évi létszám 56 százalékkal több), ezért a költségvetésben előirányzott összeg erre kevés lesz. Tekintettel arra is, hogy a minimálbért – amihez a közfoglalkoztatottak bére is igazodik – 3,6 százalékkal megemelték. Számításaink szerint legalább 50-80 milliárd forintos többletet igényel az idézett kormányhatározat. Az igényeket a kormány időhúzással igyekszik visszaszorítani; a közfoglalkoztatás növelésének programját kidolgozandó minisztériumnak ugyanis július 15-i határidőt szabtak meg arra nézve, hogy mutassa be e program forrásigényét.⁴ Az újabb programok legkorábban augusztusban indulhatnak be, ami tökéletesen illeszkedik az önkormányzati választásokhoz. (Az addig tartó időt a szezonális munkák keresletének bővülése töltheti ki.)

Ha és amennyiben a korábbi években szokásos mértékű közfoglalkoztatás valósult volna meg (azaz kb. 150 ezer fővel kevesebb), akkor az alkalmazottak száma csak 2,4

⁴ Június 30-án Czomba Sándor az M1 műsorában azt nyilatkozta, hogy a kormány több mint 40 milliárd forinttal megemelte az idei keretet, ami azt jelenti, hogy a tavalyinál több mint 90 milliárd forinttal többet fordítanak közmunkákra. A pontos adat 47,4 milliárd forint, ami majdnem 100 milliárdos többletkiadást jelent 2014-ben 2013-hoz képest.

százalékkal nőtt volna (63,3 ezer fős szaporulat 213,3 ezer helyett). Tény, hogy a javuló konjunktúrának volt létszám-bővítő hatása a primer munkaerőpiacon is, ez tükröződik a versenyszféra bővülő foglalkoztatási adatában. Ám a vállalkozói körben alkalmazottak száma még így sem érte el a válság mélypontján (2009-ben) mértet. Nem tartjuk feltétlenül jó tendenciának, hogy a költségvetési szférában közfoglalkoztatottak nélkül is nőtt az munkahelyek száma, ami mögött az állami bürokrácia további terjeszkedése jelent meg a korábbi években bekövetkezett létszámfogyás után.

A munkaerő-felmérés szerinti foglalkoztatás-növekedés jelentősnek mondható, aminek egy részét szintén a közmunkások számának megemelése indokolja. Ennél az adatnál a KSH korábban közölte azoknak a külföldön dolgozóknak a számát is, akik beleszámítanak a hazai statisztikába. (Az elmúlt évben kb. 98 ezer főt tett ki ez a kör.) Noha továbbra is mérik ezt az adatot, mégsem hozzák nyilvánosságra (nyilván politikai megfontolásból).

A munkanélküliség számottevő javulásának hátterében is alapvetően a közmunkák bővítése húzódik meg, hiszen az államilag finanszírozott munkahelyeken munkanélküliek jelentek meg. A közmunkások bekövetkezett 150 ezer fős növekménye nélkül a munkanélküliség mutatói nem vagy alig mérhető mértékben javultak volna. A munkanélküliséget is javíthatta mind az ideiglenes, mind a tartós külföldi munkavállalás.

Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy a statisztikákban mutatkozó látványos javulás mögött az elsődleges munkaerőpiacon csekély elmozdulás történt. A KSH munkaerő-felmérése szerint 2014. első negyedévében 352,3 ezer olyan inaktív honfitársunk jelezte, hogy szeretne dolgozni, de nem keres munkát, aki nem számít definíciószerűen munkanélkülinek. Ez az adat meghaladta a válság előtt mértet, és csak kevéssé maradt el az elmúlt évitől. A regisztrált munkanélküliekkel együtt a munkára várók száma 783,8 ezer főt tett ki, s ha hozzájuk vesszük a 150 ezer fős közmunkás-növekményt, akkor több mint 900 ezerre emelkedik a munkaképes, de a munka világába belépni nem tudó állampolgárok száma.

4.3. Infláció

Az infláció mind a termelői, mind a fogyasztói árak tekintetében kiiktatódott 2014 első negyedében a magyar gazdaságból.

5. táblázat

Áralakulás (előző év azonos időszaka = 100 %)

Megnevezés	2013	2013. I. név	2014. I. név
Fogyasztói árszint	101,7	102,9	100,0
Maginfláció szintje	103,3	103,6	103,0
Ipari termelői árszint	100,7	100,7	99,4
Belföldi értékesítés árszintje	99,5	100,4	98,1
Exportértékesítés árszintje	101,5	100,9	100,2
Építőipari árszint	101,9	101,4	102,4
Mezőgazdasági árszint	92,2	116,7	88,4
Növénytermesztés árszintje	86,3	122,8	82,9
Élő állatok és állati termékek árszintje	103,4	106,0	99,7

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

Az infláció visszaszorulásában a következő tényezőknek volt szerepük:

- A külső infláció gyengült. Az unió 28 tagállamában a fogyasztói árszintnövekedés a negyedév átlagában mindössze 0,8 százalékot tett ki – a harmonizált árindexek alapján. E mutató szerint a hazai fogyasztói árdrágulás 0,4 százalékos volt – azaz elmaradt az unió átlagától. De a legnagyobb árdrágulás sem lépte túl az unióban a 2 százalékot.
- Elmaradt a konjunktúra beindulásával az olajárak emelkedése, amiben az olcsó amerikai palagáznak volt szerepe. Az ipar belföldi értékesítési árainál 2 százalékos defláció jelentkezett, ezen belül az energiaszektorok árszintje 5 százalékkal csökkent.
- Az elmúlt évi kedvező mezőgazdasági eredmények lefelé húzták a mezőgazdasági árszintet és az élelmiszerárakat is.

- 2014-ben elmaradt a jövedéki adók év eleji szokásos valorizációja.
- A fogyasztási cikkeknel továbbra is erős keresleti korlát érvényesült, a háztartások nettó megtakarításai reálértékben is nőttek.
- A kormány folytatta rezsicsökkentő politikáját, annak előírását, hogy egyes szolgáltatások árszintjét mérsékelni kell.
- A gyengébb forintárfolyam a felsorolt dezinfláló körülményeket nem tudta ellensúlyozni. Mint ahogy a leszorított kamatlábbal elért monetáris lazításnak sem volt inflációt serkentő hatása.

Az 5. táblázatból látható, hogy csak az építőiparban tudott az árdrágulás megerősödni, ahol azt alapvetően a konjunktúra beindulása váltotta ki.

A fogyasztói infláció lenullázódásában meghatározó szerepet kapott az állami árszabályozás, amely a termékek és szolgáltatások kb. 12 százalékára terjedt ki. De a kormányzati döntésektől nem érintett termékkörökben is csökkent az árszínvonal, így az élelmiszereknél, a ruházati és a tartós fogyasztási cikkeknel. Az év első öt hónapjában mért 2,8 százalékos maginfláció azonban arra utal, hogy az alapinfláció kevésbé mérséklődött (2013. I-V. hónapjában 3,4 százalékos volt), vagyis a magyar gazdaság korántsem szabadult meg végérvényesen a drágulástól, ezért nem áll fenn a defláció veszélye. Csak annyi bizonyos, hogy a korábbi inflációs várakozások lejjebb szálltak, és ennek a jövőre nézve lehet áralakító szerepe. (Valamennyi előrejelző az infláció megerősödését prognosztizálja 2015-re. Az MNB júniusi inflációs jelentésében az ideai árdrágulást 0 százalékosra mérsékelte a márciusi 0,7 százalék után, 2015-re viszont 2,5 százalékos fogyasztói árszintemelkedést vár.)

**Fogyasztói áralakulás főcsoportonként
(előző év = 100 %)**

Megnevezés	2013	2013. I.-V. hó	2014. I.-V. hó
Élelmiszerek	102,8	104,1	99,7
Élvezeti cikkek	110,9	112,0	108,3
Ruházati cikkek	99,6	100,0	99,3
Tartós fogyasztási cikkek	98,1	97,9	99,5
Háztartási energia	91,5	93,9	88,0
Egyéb cikkek, üzemanyagok	100,5	100,9	99,4
Szolgáltatások	103,6	103,6	102,0
Együtt	101,7	102,4	100,0

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal – előzetes adatok

Az élvezeti cikkek körében látható kiugró mértékű árdrágulás lényegében a múlt év második felében bekövetkezett cigaretta-áremelés áthúzódo hatása, amely az év második felében kiiktatódik.

4.4. Egyensúlyi mutatók

4.4.1. Külső egyensúly

A külkereskedelmi mérleg első negyedévi aktívuma 1929,2 millió eurót jelzett, ami háromszáz millióval meghaladta az egy évvel korábbit. A külső konjunktúra javulása ugyanis belendítette az exportot, de a továbbra is szűk belső piac miatt az import dinamikája elmaradt ettől. A fizetési mérleg áruforgalmi egyenlegénél ennél kisebb aktívum keletkezett, de az is kb. háromszáz millió euróval nagyobb volt a 2013. első negyedévinél. A szolgáltatások egyenlege azonban kissé romlott, azonban nem az idegenforgalomnak köszönhetően, ott ugyanis az aktívum valamelyest javult.

A folyó fizetési mérleg – amelynek számítását az MNB ismét átformálta, emiatt hosszabb távra nincs összehasonlítási lehetőségünk – aktívuma nőtt, mégpedig jelentős mértékben az előző év azonos negyedévével összevetve: 984 millió eurót tett ki a bázis 463

milliójával szemben. Ebben elsősorban az áruforgalomhoz kapcsolódó befizetési többlet növekménye játszott szerepet, másodsorban, hogy a jövedelem-kiáramlás valamelyest alacsonyabb volt. Minthogy a tőkemérleg is aktív lett – az uniós tranzakciók pozitív egyenlegének köszönhetően – kb. 500 millió euróval javult az ország külső finanszírozási képessége. Ennek ellenére a forint gyengébb volt, mint egy évvel korábban. A negyedév átlagában az euróhoz képest 3,9 százalékkal romlott, a svájci frankhoz viszonyítva 4,3 százalékkal, és csak a dollárárfolyam maradt lényegében változatlan.

4.4.2. Belső egyensúly

Az államháztartás pénzforgalmi szemléletű, tervezett hiánya 2014 egészére 984,6 milliárd forint - a költségvetési törvény szerint. Az első negyedévben a deficit ennek a 71 százalékát érte el, ami választási években nem volt szokatlan. Egy hónap múlva azonban már a 97 százalékát tette ki, amit előrehozott kifizetésekkel indokolt a Nemzetgazdasági Minisztérium⁵. A május végi adat valóban visszahúzódott, 682 milliárdra, a tervezett hiány 69,3 százalékára. A június végi viszont ismét felszökött, a hiánycél 83 százalékára. A minisztérium egyébként minden havi adatközlésnél hangsúlyozza, hogy a bevételi és kiadási folyamatok a tervek szerint alakulnak. Csakhogy ezt nem áll módjában senkinek sem ellenőrizni, minthogy az utóbbi években már nem hozzák nyilvánosságra havi lebontásban a terveket.

A Költségvetési Felelősségi Intézet számításai szerint a túltervezett inflációból és áfa-bevételekből, valamint a nem várt kiadási többletekből kb. 80-100 milliárd forintos kiigazítási igény rajzolódik ki. Javítja ugyanis a költségvetési pályát a prognosztizáltnál várhatóan magasabb növekedés (2 százalék helyett – az MNB legfrissebb prognózisa szerint – 2,9 %), rontja viszont a 0-ra apadt infláció a várt 2,4 százalékos helyett. A várhatóan augusztustól fizetendő reklámadó⁶ kb. 5-6 milliárd forintos többletbevételt eredményezhet. S a kormány

⁵ A többnapos május 1-jei ünnep miatt áprilisra előrehozták a bér- és járulékfizetéseket.

⁶ Június 2-án terjesztette be az egy év után felmelegített reklámadót L. Simon László, a korábbi terveknel jóval durvább mértékekkel: az adómentes sáv 1 milliárdról 500 millióra szállt le, a felső 20 %-os kulcs helyett viszont 30 és 40 százalékos lépett életbe. Az arányos közteherviselés szükségességét jelölték meg indoklasként ennél az árbevétel-arányos adónál, amelynek elsősorban politikai üzenete volt. Gazdasági „csak” annyiban, hogy megerősítette minden kételkedő számára: valóban az folytatódik a kormányzati politikában, ami eddig, vagyis bármikor, bárkit megkopasztanak, ha azt valamilyen szempontból helyesnek tartják. Az új kormány első

rendelkezésre áll még a jövedéki adók korrekciója – annak veszélye nélkül, hogy az érdeemben megdobná az idei inflációt. Kiigazításra azonban csak az önkormányzati választások után fognak sort keríteni, ha szükségesnek látják a 3 százalék alatti (eredmény szemléletű) GDP-arányos hiánymutató tartása érdekében. Nem tartjuk kizártnak további különadók bevezetését, vagy a meglévők megemelését. Befolyásolja a költségvetési költségek, hogy az uniós elszámolások változása miatt Brüsszel a korábban kormány által fizetett önrészt visszatéríti a magánberuházásoknál, ez kb. 150 milliárd forintos egyszeri bevételt jelenthet.

A vizsgált negyedév alatt - a reklámadón túl - két adójavaslat is szóba jött. Az egyik a Stabilitási törvény előírt végrehajtásából következik, amely szerint 2015-re egységesíteni kell a társasági adót. Csakhogy milyen szinten? Ha 15 százalékon, az a ma 10 százalékkal adózó kis cégeknek jelent elviselhetetlen tehernövekedést. Ha meg 10 százalék alá mennek, akkor a költségvetés szakadhat ki, ám a 10 százalékos mérték is kérdéses ugyanezen okból, mert bár kisebb költségvetési ráfordítást igényelne, de a kicsik semmit sem érzékelnének az adócsökkentésből, ami ellene van a kormány filozófiájának. Valószínűsíthetően vagy törlik ezt a vállalat, vagy eltolják a teljesítését jobb időkre.

A másik ötletet a miniszterelnök pendítette meg: a személyi jövedelemadó egyszámjegyűvé tételét, amelyre akkor kerülhet sor, ha a növekedés dinamikája tartósan 4-6 százalék között alakul. Az áprilisban bemutatott konvergencia-program szerint 2017-ben legfeljebb 3,1 százalékos lesz a GDP bővülése, nem lesznek újabb adók és a hiányfaragásban is előre kell mennünk. Ám ezt június végi interjújában a gazdasági miniszter is felülírhatónak vélte. Varga Mihály szerint „Ebben a gazdaságban benne van egy 3,5 százaléknál jóval magasabb növekedés is. .. Most reális esélyét látom a 3-5 százalék közötti növekedési tartomány elérésének.” (Népszabadság, 2014. június 26. Devizahitel: karácsonyra vége) Számunkra ebből az következik, hogy komolyan gondolják a ciklus vége felé az szja 10 százalék alá csökkentését, ami prognózisok szerint 500 milliárd forintos bevétel-kiesést okozna.

Az államadósság rátája jelentős mértékben emelkedett, a 2013. végi 79,3 százalékos GDP-arányos mértékről 84,4 százalékra. Ebben több körülmény játszott szerepet. Egyfelől,

gazdaságpolitikai döntése az unortodoxia folytatásának üzenete volt. Varga Mihály természetesen nem tiltakozott a többletbevétellel szemben, pedig hosszabb távon gondolkodva ezt kellett volna tennie.

hogy a múlt év végi adatot mesterségesen, trükkök alkalmazásával szorították le (kb. 3 százalékponttal), aminek az első negyedévben megtörtént a korrekciója (tartalékok feltöltése, forintgyengülés). Másfelől a kabinet márciusban dollárkötvényt bocsátott ki később esedékes törlesztéseinek fedezetére. S növelte az adósságot az első negyedévben felhalmozódott államháztartási hiány is. Ilyen magas ráta utoljára 2010 nyarán volt (85,2%), már a második Orbán-kormány idején, aminek a hátterében akkor a Kósa-Szijjártó-Varga által begyöngített forintárfolyam húzódott meg.

A magyar államadósság kétharmada külföldiek kezében van, 40 százaléka pedig euróban áll fenn. Ezeket az arányokat a kabinet csökkenteni akarja – egyébként helyesen -, hogy az ország sérülékenysége csökkenjen. Ennek érdekében a magyar állampapíroknál olyan hozamokat helyezett kilátásba, amelyek jóval meghaladják a bankbetétekben elérhető kamatokat. Ezzel átstrukturálja a lakossági megtakarításokat, az euróban fennállókat is. Ám ezeket a papírokat külföldiek is megvásárolhatják, így a várt eredmény elmaradhat, miközben a bankok hitelezőképessége tovább romlik. Amennyiben pedig vállalkozások vállnak e papírok vásárlóivá, úgy egyértelműen megjelenik az államháztartás kiszorító hatása.

Az elképzelés erősítésébe a jegybank⁷ is beszállt, amikor kilátásba helyezte, hogy aug. 1-étől megszünteti a kéthetes kötvényvásárlás lehetőségét és az kéthetes betété alakulhat át. Ám ezt külföldi, de Magyarországon nem működő bankok nem vehetik igénybe, így az ő kb. 800 md forintos megtakarításukat a kötvénykonstrukcióból ki kell vonniuk. Amit tehetnek: kivonják a pénzüket a jegybankból és az országból – ezzel romlik a forint árfolyama, vagy forrásaik kezelésével megbíznak egy hazai kereskedelmi bankot a befektetésével, vagy maguk vásárolnak állampapírt. De az MNB azzal is számol, hogy a hazai bankok is az állampapírok

⁷ A jegybank áprilisban más témával is szolgált a közbeszédnek. Az Index információi szerint az értéktárprogram keretében hegedűt vásárolnak Lajko Félixnek, megvesznek egy id. Peter Brueghel festményt a Szépművészeti Múzeumnak, a társadalmi felelősségvállalási program keretében támogatják a Balkan Fanatik zenekart, az Operát, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemet, a MÜPÁ-t, a Nemzeti Színházat, és meghirdettek egy 90 milliárd forintos ingatlanvásárlási projektet, amiből 4,3 milliárdot már el is költöttek 3 ingatlan megvételére, amelyekre az MNB feladatainak ellátására volt szükség. Négy közleményt is kiadtak, de a felsoroltakat nem cáfolták, viszont büntetőfeljelentést tettek az Index és Pápa Levente, az Együtt-PM pártszövetség képviselője ellen, aki ezt megelőzően hűtlen kezelés gyanúja miatt feljelentette az MNB-t. Az ügyről nyilatkozó Róna Péterrel, az MNB Felügyelőbizottságának tagjával szemben pedig karaktergyilkolásba kezdtek.

A jegybank programja a költségvetés burkolt támogatása, mert ennyivel kevesebbet kell költenie az államnak az állami funkciók finanszírozására, és állami ingatlanokat vásárolnak meg. Viszont mehet mindez a jegybank nyereségéből, amit nem kell befizetnie a költségvetésbe (csak veszteségtérítést kap, ha veszteséges volna). A jegybank jelenleg nyereséget tud termelni abból is, hogy a devizatartalékokat még 270 forintos árfolyamon vette, most viszont 300 forint felett értékesítheti.

felé fordulnak. Egyrészt ugyanis a kéthetes betét – bár alapkamatot fizetnek utána – nem olyan előnyös, mint az állampapír. Részben, mert alacsonyabb a likviditása, mint az állampapírnak, hiszen 2 hétig nem törhető fel. Részben, mert fedezetként nem fogadják el, nem úgy, mint az állampapírt. Ám mivel az államháztartásnak az az érdeke, hogy inkább a hosszabb lejáratú papírok iránt nőjön meg a pénzügyi intézetek kereslete, a jegybank egy másik konstrukciót is bevezetne (kamat- és eszközcsere-program)⁸, amivel vonzóvá tenné a hosszabb lejáratú papírok vásárlását. Ezt azonban az Európai Központi Bank kifogásolhatja, ha az az állampapír-vásárlás támogatásának minősül. A projekt ezen elbukhat. Lehetséges, hogy megnő a bankok állampapír-kereslete, de inkább a rövid futamidejűeknél; a jegybank úgy számol, hogy durván 600-1000 milliárd forint megy át az állampapírpiacra egy év alatt.⁹ Korlátozó körülmény lehet az is, hogy ha az anyabankok nem emelik meg a magyar állampapír-vásárlási limitjeiket, tekintettel arra, hogy Magyarország továbbra is a bővli kategóriában van.

Valamennyivel¹⁰ azonban minden bizonnyal mérséklődni fog a jegybanknál meglévő kötvényállomány, ami kamatmegtakarítást jelent a jegybanknak. Ugyanakkor kamatteher-növekedést az államháztartásnak. Ezzel azonban a jegybank nem kalkulál, mert nem az ő asztala. Viszont azzal számol, hogy a bankoknak eladott állampapírok ellenértékéből az állam devizát vásárol tőle, ezzel törleszti devizaadósságát, és így a devizatartalék is csökkenhet, ami megint megtakarítást jelent számára. A devizatartalék csökkentését az teszi lehetővé, hogy csökken a devizaadósság. Ez igaz, csak hogy téves ebből a sérülékenységre mérséklődésére következtetni, hiszen mindkét oldal egyformán zsugorodik, a mutatók javulnak, de fundamentálisan nem sok történik. S hogy végül is mennyiben csökken a sérülékenységünk, azt továbbra is a világ nagy pénzügyi központjai döntenek el.

Mindenesetre e programra alapozva az Államadósság Kezelő Központ 1320 milliárd forinttal megemelte (5500 milliárdról 6820 milliárdra) az idei forintállampapírok kibocsátásának tervét. A nettó kibocsátás 300 milliárd forinttal emelkedik az eredeti tervhez képest, amiből 200 milliárdot elvisznek azok a kormánydöntések, amelyek további vagyonelemek visszavásárlására irányulnak: Antenna Hungaria (54 md), Főgáz (RWE-től és

⁸ A pénzügyi intézeteknek olcsón, alacsony kamatkockázat mellett lenne lehetőségük állampapírt venni.

⁹ A májusi állomány: 5300 md forint, amiből 4500 milliárd forint van Magyarországon működő bankok kezében.

¹⁰ A 800 milliárdos külföldi banki pénz mindenképpen eltűnik.

fővárostól). A maradékból 100 milliárd tartalékba megy, a többi pedig a csúszó uniós pénzek pótlására.¹¹

A háztartások és a vállalatok hitelállománya is csökkent, bár a portfóliók romlottak. A háztartások továbbra is *nettó megtakarítók* voltak, a vállalatok ebbéli pozíciója gyengült, amit a konjunktúra megindulása indokolt. A cégek – a nagy reklámkampány ellenére – is tartózkodnak a kedvezményes kamatozású hitelek felvételétől. A meghirdetett 2000 md forintos hitelcsomag első 500 md forintos részletéből május végéig csak 175 milliárdot hívtak le, de ennek a háromnegyed része legalább fejlesztési célú volt.

4.5. Nemzetközi vélemények a magyar gazdaság teljesítményéről

4.5.1. Hitelminősítők

Bár az Orbán-kabinet többször is leminősítette a nemzetközi hitelminősítőket (pontosabban mindannyiszor, amikor rossz véleményt fogalmaztak meg rólunk - a problémák súlytalanítsa érdekében), mondván, a globális válság előtt kiadott értékeléseik következtében hitelességüket veszítették, pozitív vélekedésükre nagyon is számított a növekedésben és az egyensúlytartásban elért eredmények alapján. Palotai Dániel¹² május végén tett is ilyen kijelentést a szakértőkkel folytatott kormányzati tárgyalások után.

Ebből a várakozásból azonban csak annyi lett, hogy a Standard and Poor's márciusban negatívról stabilra javította a besorolásunkhoz kapcsolat kilátásokat. Ám épp ez az a hitelminősítő, amelyiknél a bővli alatt két kategóriával lejjebb sorolódunk, s a „stabil” kilátás csak annyit jelent, hogy a legközelebbi értékeléskor nem fognak még lejjebb sorolni, s talán egyet fölfelé is javítanak. Ennél nagyobb bizakodás övezte kormányzati részről a Fitch véleményváltozását, amely cég a legmegértőbb volt eddig is a magyar kormányval szemben, s amely intézménynél már korábban negatívról stabilra változtatták a kilátásokat. Ám ők sem

¹¹ Az Európai Bizottság az NFÜ és háttérintézményeinek átalakítása után közölte, hogy április 15-e után addig nem folyósítja a hozzá benyújtott számlák fedezetét, amíg nem látja tisztán, hogy az új rendszerben is kielégítő lesz-e a számlák és a pénzek ellenőrzése. A kormány ugyanis a pályázatokat bonyolító, a számlákat és a kifizetéseket ellenőrző korábbi független cégeket (állami tulajdonban voltak ezek is) beolvasztotta a minisztériumokba. Ezzel a kifizetések nem álltak le, mert a kormány megelőlegezte azokat. Miután a Bizottság megkapta a biztosítékot az Állami Számvevőszéktől is, május közepétől újra nyitották a brüsszeli csapokat. A szankcionálást csak azért tudtuk elkerülni, mert április 15. után Magyarország nem küldött ki számlát. (Kb. 150-200 milliárd forint lehetett a csúszás, amit addig a költségvetésnek kellett állnia. A májusi uniós pénznyitás is szerepet játszott az államháztartási hiány mérséklésében.)

¹² A jegybank ügyvezető igazgatója.

gondolták azt, hogy kiléptetnek bennünket a befektetésre nem ajánlott kategóriából, mint ahogy a Moody's sem változtatott a véleményén¹³. Indoklásaikban részben a továbbra is magas és magát makacsul tartó adósságrátára, a több mint negyven százalékos devizaadósság-arányra, a finanszírozás tetemes kamatköltségeire, részben pedig a 2014. évi növekedési lendületet kiváltó átmeneti tényezőkre hivatkoztak.¹⁴ A devizahitelek megsegítését szolgáló parlamenti döntés után pedig többen megpendítették azt a hangot, hogy a második félévben sincs remény a felminősítésre.

4.5.2. Versenyképességi sorrendek

Az országok versenyképességét kimutató elemzésekben sem kerültünk jobb helyre.

- A World Economic Fórum, amely a legösszetettebb mutatóval dolgozik, a tavalyi 60. helyről a 63.-dikra sorolta Magyarországot. A listájukon 2001-ben még a 26. helyet foglaltuk el, és 2009-ben, a válság mélypontján is még „csak” az 58-akat.
- Az Eurostat felmérése szerint jelentős mértékben nőtt nálunk az utóbbi években a szegénység és kirekesztettség által érintettek aránya. A 2009. évi 29,9 százalékról 2013-ra 33,5 százalékra nőtt. (2005-től 2008-ig ennél nagyobb mértékben, 3,9 százalékponttal csökkent. S az adatok alapján a romlást nem igazán a válság hozta magával, hiszen 2009-ben az arányromlás mindössze 1,4 százalékpontos volt, az elszegényedés bekövetkezett növekményének 61 százalékát (további 2,2 százalékpontot) az Orbán-kormány tette hozzá. Potenciális növekedésünk gyengülésében ennek is szerepe volt.
- Chikán Attila közléséből¹⁵ tudjuk, hogy a World Knowledge Competitiveness Index¹⁶ alapján a világ 500, a befektetések szempontjából legversenyképesebb régiójából, a Budapestet is magába foglaló Közép-Magyarország csak a 211.

¹³ Július 4-re várták a véleményüket a megelőző napok vizsgálatai alapján.

¹⁴ Megjegyezzük, hogy az IMF-hitelt igénybe vevő Románia devizaadósságának minősítését már kiléptették a bővli kategóriából.

¹⁵ Népszabadság 2014. május 28.

¹⁶ Az index a hagyományos versenyképességi rangsorok helyett olyan elemeket tartalmaz, mint az 1000 alkalmazottra jutó mérnökök és informatikusok száma, az oktatásra, felsőoktatásra fordított GDP aránya, az innovációra, K+F-re történő ráfordítások mértéke, a munkanélküliség rátája és a bérszint.

helyet tudta megcsípni, a többi magyar régió ennél gyengébb pozíciót ért el (a Dunántúl a 290. Észak-Alföld a 394.), miközben például Prága a 14. helyet kapta.

4.5.2.1. Tíz éves uniós tagság

A tíz éves EU-tagság kapcsán számos értékelés jelent meg arról, hogy ki mire tudott jutni ez alatt a tíz év alatt. A legösszetettebb mutató, az egy főre jutó GDP (vásárlóerő-paritáson számítva) alapján, a következő kép rajzolódott ki.

7. táblázat

Az unió átlagában kifejezett egy főre eső GDP alakulása

Ország	Az egy főre eső GDP az EU átlagának százalékában		Különbözet, százalékpont
	2004	2012	
Csehország	78,0	80,1	+2,1
Szlovénia	86,4	83,6	-2,8
Szlovákia	56,9	75,9	+19,0
Észtország	57,3	71,2	+13,9
Lettország	45,4	53,0	+7,6
Litvánia	49,3	63,4	+14,1
Ciprus	90,1	78,6	-11,5
Málta	78,2	78,7	+0,5
Lengyelország	50,5	66,9	+16,4
Magyarország	62,8	66,4	+3,6

Forrás: Eurostat adatok alapján saját számítás

Noha az egyes országokra nézve már a 2013. évi adatok is rendelkezésre állnak, Brüsszel az unió átlagára vonatkozót még nem publikálta. De így is világosan látszik, hogy a mély válságba került Ciprust és Szlovéniát leszámítva a magyar gazdaság gyengén teljesített. 2004-ben Észtországhoz álltunk viszonylag közel, de az észtek – akárcsak a többi balti állam – sokkal gyorsabban tudtak fejlődni, noha a globális válságban nagyobb visszaesést szenvedtek el, mint Magyarország.

4.5.3. Nemzetközi szervezetek

(Világbank) A Világbank júniusban készült értékelésében ugyan 2,4 százalékra emelte az idén várt GDP-növekedést és 2015-16-ra is 2,5-2,5 százalékos dinamikát prognosztizált, ezzel együtt lemaradónak vélte a magyar gazdaságot a térségen belül, mert megítélésük szerint Lengyelország, Csehország, Románia és Szlovákia is jobban fog teljesíteni. Kockázatot jelent számunkra az ukrán válság; ha az oroszok teljesen leállítanák a gázszállítást, a pótlása 420 milliárd forintos többletkiadást igényelne. Ugyancsak kockázatos az EKB eurót gyengítő, laza monetáris politikája, ami a svájci frank erősítésén keresztül növekvő terhet jelent a devizaadósoknak. De a nemzetközi likviditás erőteljesebb szűkítése sem volna kedvező, hiszen nemcsak drágulna az ország finanszírozása, de a jelentős külföldi kitettség miatt kétségessé is válhatna.

(OECD) Az OECD május elején megjelent értékelése szerint idén a magyar gazdaság 2 százalékkal, jövőre azonban csak 1,6 százalékkal bővül. Az export lendületet vehet, de a magánberuházásokat akadályozza az ellentmondásos gazdaságpolitika nyomán kialakult rossz üzleti környezet és a hitelezés összezsugorodása. Az államadósság rátája 2014-ben növekszik, és 2015-ben is csak kevéssel kerül 80 százalék alá. A gazdasági fellendülést a nemzetközi szervezet átmenetinek tartja, de még így sem tudunk előrébb kerülni az egy főre jutó GDP alapján. Az elkövetkező 15 évben pedig évi 1,7 százalékos lehet a potenciális növekedés. Az infláció visszaesése is átmeneti csak. 2014-ben a kormány kb. 300 milliárd forintos fiskális lazítást hajtott végre, de ez jövőre nem folytatható. Rontja a versenyképességünket, hogy nálunk 2000-2013 között a fajlagos munkaerőköltségek 34 százalékkal nőttek, miközben például az USA-ban 26, Németországban 11, Ausztriában 0,4, Lengyelországban 6 százalékkal csökkentek. Az OECD elemzése szerint a növekedés általában akkor és ott fenntartható, ahol a gyarapodás esélye egyenlőbb és széles rétegekre terjed ki, ahol nincsenek nagy jövedelmi és vagyoni különbségek, ahol a munkaerő képzett és egészséges. Magyarország egyik ismérvel sem büszkélkedhet.

(Nemzetközi Valutaalap) Az IMF júniusi jelentésében nem módosította áprilisban adott prognózisát, amely szerint 2014-ben 2 százalékkal, 2015-ben és 2016-ban azonban már csak 1,7 százalékkal növekszik a magyar gazdaság, s ezzel a dinamikával lemarad a térség országai körében. Elismeri a növekedés beindulását, a foglalkoztatottság bővülését, az infláció megvágását, de ezek mögött nem lát minőségi, fenntarthatósági fordulatot. A költségvetési

hiány csökkent, de a kiigazítás szerkezete nem támogatja a növekedést. A sérülékenység foka ugyan mérséklődött, mint másutt is világgazdasági válság levonulásával, de nem iktatózott ki - a devizaadósság magas aránya miatt. A növekedés akkor gyorsulhatna fel tartósan, ha

- a gazdaságpolitika befektetőbarát lenne,
- az üzleti környezet kiszámíthatóvá válna,
- a válságadókat, főként a bankokat terhelőket kivezetnék,
- a költségvetési kiadások a növekedés szolgálatába állítódnának,
- a jegybanki ingyen pénzt hatékonyabban és szélesebb körben használnák fel,
- véget érne a kamatvágások sorozata.

Mindennek hiányában a Valutaalap szakértői úgy látják, hogy potenciális növekedésünk a 2013. évi 0 százalékról 0,9-1,7 százalékra kapaszkodhat fel 2019-ig.

A kormány nevében a Nemzetgazdasági Minisztérium reagált az értékelésre. Első menetben azt emelte ki, hogy már a Valutaalap is elismeri a kormány erőfeszítéseinek gyümölcsét, a növekedési fordulatot. A részletes IMF véleményre azonban, amely a kritikákat és az ajánlásokat fogalmazta meg, Orbán Gábornak¹⁷ annyi volt a mondanivalója, hogy az IMF véleménye nem releváns, mert nem állunk velük hitelkapcsolatban. (No comment!)

(Európai Bizottság) Brüsszel megvizsgálva az április közepén benyújtott új magyar konvergencia-programot, május elején a következő prognózist állította fel a magyar gazdaságról.

¹⁷ A Nemzetgazdasági Minisztérium államtitkára

Főbb makrogazdasági mutatók
(előző év = 100 %)

Mutatók	2014	2015
GDP-növekedés	2,3	2,1
Háztartások fogyasztása	1,4	1,6
Beruházás	7,0	4,3
Foglalkoztatás változása	0,7	0,6
Munkanélküliség rátája	9,0	8,9
Infláció	1,0	2,8
Költségvetési egyenleg a GDP %-ában	-2,9	-2,8
Államadósság a GDP %-ában	80,3	79,6

Forrás: Európai Bizottság

Ez a prognózis nagyjából megegyezett a kormány által bemutatottal, két lényeges különbséggel. Egyrészt 2015-re a növekedési dinamika mérséklődését várta – szemben a kormány prognózisával, amelyben további erősödés szerepel. Másrészt az államadósság-csökkentés pályáját lassúbb üteműnek vélte, pontosabban azt jelezte, hogy idén az államadósság rátája emelkedik. Miközben az EU elismerte a növekedési fordulatot, rámutatott a magyar gazdaság problémás pontjaira:

- Magyarország részesedése a világ exportjából csökken, ami versenyképességi gondokat vet fel, illetve erre utal.
- Az ország nem vonzó tőkebefektetési célpont.
- A multik és a hazai cégek közt gyenge a kapcsolat.
- Az elektronikai ipar kivonulását a járműipar nem tudja ellensúlyozni.
- Az államadósság rátája öt éve a 80 százalék körül alakul, és véleményük szerint csak 2023-ban csökken 70 százalék alá.
- A hozamgörbe inverz, ami arra utal, hogy a befektetők nem bíznak a kamatok és az infláció alacsony szinten tarthatóságában.
- A devizaadósok 20 százaléka problémás, célzott megsegítésükre lenne szükség.
- A közmunka költségei elvonják a forrásokat az oktatástól és a másféle munkahelyteremtéstől.
- A strukturális hiány 1,75 százalék alatt tartásához 3 százaléknál jóval kisebb költségvetési hiány kellene. A strukturális hiány tavaly 0,8 százalékra esett, idén

viszont 2,2 százalékra várható, jövőre pedig 2,3 százalékra és 2016-17-ben is tovább romlik.

A Bizottság június elején ajánlásokat is tett a magyar kormányoknak:

- erősítse meg a költségvetési stratégiát,
- bővítse a Költségvetési Tanács jogkörét,
- a banki kölönadók mérséklésével élénkítse a hitelezést,
- a szektorális adók kivezetésével segítse a növekedést,
- gondolja át a közmunka-programokat, mert kevesen tudnak átlépni belőlük a primer munkaerőpiacra,
- a rezsicsökkentés leállításával adjon ösztönzést a szolgáltatások fejlesztésére,
- erősítse meg az oktatást,
- fékezze az elszegényedést.

A kormány nem értett egyet az adórendszer és a rezsicsökkentés kritikájával, és nehezményezte, hogy a Bizottság tavaly is lényegében ugyanezeket a kifogásokat emelte és ajánlásokat tette, miközben a magyar gazdaság helyzete megjavult.

Június utolsó napjaiban az EB képviselői Magyarországon jártak, és olyan jelentést adtak ki, amely megrengette a forint árfolyamát is (elérte az euró 312 forintot). A Bizottság ezúttal az államadósság alakulását kifogásolta elsődlegesen, mondván az nem csökken az ígért és várt mértékben, s ha a kormány nem tesz további intézkedéseket, akkor Magyarország visszakerülhet a túlzott deficit-eljárás hatálya alá 2015-ben. A szakértői csoport arra a Növekedési és Stabilitási Paktumban megerősített kritériumra utalt, amely szerint a maastrichti követelmény az államadósság/GDP ráta 60 százalék alatti teljesítése. Ennek eléréséhez pedig folyamatos és elégséges mértékű adósságcsökkentésre van szükség. Az elégséges mértéket úgy határozták meg, hogy évente – három év átlagában – a 60 százalék feletti rész egy huszadával kell zsugorodnia az államadósság százalékának. Az EDP-t azért helyezték kilátásba, mert ennek teljesülését nem látták biztosítottnak, sőt, 2014-ben a ráta növekedését vélelmezték.

A kormány Varga Mihály által kikérte magának ezt a véleményt, erősen tagadta, hogy visszakerülünk az EDP hatálya alá. Ezt lehetségesnek tartjuk, hiszen Orbán Viktort kizárólag a pénzmegvonástól való félelem befolyásolja, aminek elkerülése érdekében bármit felvállal. A lehetséges forgatókönyvek a következők lehetnek:

- a kabinet meggyőzi a későbbi adatok alapján az EB-t, hogy rosszul prognosztizál,
- az önkormányzati választások után újabb különadók jönnek,
- az év végi adósságadattal ismét trükköznek.

Nem zárható ki e forgatókönyvek együttes, vegyes használata sem.

xxx

Orbán Viktor május 8-án, németországi látogatásán a német közszolgálati televízióban a következő értékelést adta: Magyarország már nem tartozik Unió perifériájához. Saját válaszaival sikerült megújítani az országot. „Már van elég önbizalmunk ahhoz, hogy saját javaslataink legyenek, és azt várjuk a Nyugattól, hogy ezeket ne butaságként, <unortodoxiaként> kezelje, hanem fontolja meg, mert akár egész Európa számára is érvényesek lehetnek.” (Népszabadság 2014. május 9.) Méltatta a munkaalapú társadalmat, megígérte, hogy jövőre nem lesz munka nélkül senki sem, fontosnak nevezte a nemzeti érzéseket és a keresztény gyökereket, valamint, hogy érdemes szembe nézni a realitásokkal.

Súlyos hiba és nagy kár az országnak, hogy Orbán Viktor mást lát és vél realitásnak, mint ami valóságos.

4.6. Paks II.

Június 23-án az országgyűlés 110 kormányzati igen, 29 nem és a Jobbik tartózkodása mellett elfogadta a Paks II. szerződés pénzügyi megállapodásra vonatkozó részét¹⁸ – anélkül, hogy a képviselők tudták volna, mit szavaznak meg. Nem teljesült ugyanis Lázár János korábban tett ígérete, hogy a parlamentben lesz mód a szerződés vitájára, hanem Varga Mihály állítása lett valósággá, aki már márciusban jelezte, hogy a parlament a szerződési feltételeken semmit sem módosíthat, azt vagy elfogadja, vagy megtagadja. És elfogadta. Ha nemleges lett volna a parlamenti válasz, akkor érvényét veszítette volna a januárban aláírt megállapodás is (ami az erőműépítés reáloldalát tartalmazta). A kormányoldal még a szavazás elhalasztásába sem

¹⁸ A megállapodás pontosan megegyezett a márciusban megismert szöveggel, amit az orosz féltől tudtunk meg.

egyezett bele, így a képviselők nem ismerhették meg a Költségvetési Tanács véleményét sem.

19

Az LMP azonnal a köztársasági elnökhöz fordult azzal a kéréssel²⁰, hogy aláírás előtt forduljon az Alkotmánybírósághoz, előzetes normakontrollt kérve arról, hogy a megállapodás megfelel-e az alaptörvényben foglaltaknak, vagy pedig éljen a politikai vétőjogával. Az Alkotmánybíróság egyébként a pénzügyi tárgyú jogszabályokat „korlátozás nélkül jogosult megsemmisíteni, ha a törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesültek”. Márpedig a hitelszerződéshez nem készült az Alaptörvényben és a jogalkotási törvényben előírt hatásvizsgálat - legalábbis ezt nem mutatta be a kormány. Az Alaptörvény szerint egyébként sem vállalható olyan kötelezettség, amely növeli a GDP arányos államadósságot az előző évhez képest. Ha e szabályt megsértenék, a kötelezettségvállalás semmis.²¹

Ebbe a semmisségbe viszont jobb bele nem gondolni. Mert egy ideig, amíg alacsony a készültségi fok, talán még lehetne tartani a szabályt, később azonban már nem, viszont a szerződés felmondása azonnal esedékessé tenné a törlesztési kötelezettségünket, miközben a nyakunkon marad egy – mondjuk – félkész atomerőmű.

A kormány nevében Tállai András, államtitkár volt a törvényjavaslat előterjesztője, aki a már ismert mantrát mondta fel: a hitel termelőberuházást szolgál, 40 százalékát magyar vállalkozók végezhetik, tízezer embernek ad munkát, az államnak pedig jelentős bevételt jelent, csökken az energiaimport, törleszteni csak az erőműblokk üzembe helyezésekor kell, s mindez – összegezte – a magyar emberek és Magyarország érdekeit szolgálja.²²

¹⁹ Ettől ugyan nem lettek volna bölcsebbek a képviselők, hiszen a később nyilvánosságra hozott „állásfoglalás” szerint a KT-nak nem feladata véleményt formálni a hitelről, és ilyen rövid idő alatt erre nem is képes. Kovács Árpád arra hivatkozott, hogy csak az éves költségvetéseket vizsgálhatják, abba pedig hosszú ideig nem fog bekerülni a törlesztés, ezért lehetséges, hogy addig (2026) csökkenő adósságpálya rajzolódik fel, ha elég dinamikus a gazdaság növekedése. Az MTI-nek július 4-én adott nyilatkozatában csak azt felejtette el, hogy a 20 százalékos önrész is a költségvetést terheli (államközi hitelről van szó), az adósság pedig évről évre halmozódik már a törlesztés megkezdése előtt is. S ekkor még a kapcsolódó beruházások terhéről nem szóltunk.

²⁰ S egyúttal kilátásba helyezte a párt, hogy ha a köztársasági elnök nem így döntene, akkor az ombudsmant kéri meg az Alkotmánybírósági beadványra. Július elején, e tanulmány írásának idején nincs információnk a köztársasági elnök döntéséről.

²¹ Lázár János szerint a növekedés csak kicsi lesz, mert sok évre elosztva vesszük fel a hitelt, és az adósságot majd a költségvetés kinövi.

²² A Reális zöldek a paksi hitelszerződés elfogadását az isteni gondviselés adományának tartották.

A hitel-megállapodás elfogadásáig több akadályt is legyűrt a kabinet.

- Az Együtt-PM népszavazás kezdeményezésével állt elő, amit első körben az OVB utasított el, majd május elején a Kúria is, arra hivatkozva, hogy nemzetközi szerződésről nem lehet népszavazást kiírni. Július elején az Alkotmánybíróság is erre hivatkozva vetette el az Együtt-PM kezdeményezését. A januárban megindított megállapodás-sorozat csak annyiban minősül nemzetközi szerződésnek, hogy azt az 1966-ban létrejött magyar-szovjet szerződés folyamánként értelmezik és értelmeztetik. Egyébként az aláírók felől nézve korántsem volt országok közötti megállapodás, hiszen orosz részről a megállapodáson egy vállalkozás vezetőjének neve szerepelt.²³

- A megállapodás szerint a felek közt felmerülő esetleges vitákat harmadik ország bírósága illetékes eldönteni. Ennek a szerződési feltételnek az elfogadása azonban ellentétes a nemzeti vagyontörvényben foglaltakkal, amely kifejezetten arról rendelkezik, hogy a nemzet vagyonával kapcsolatos mindennemű vitás kérdésben magyar nyelven, magyar bíróság illetékes. Paks II. kapcsán ezt törölni kell, ami nevetségessé teszi a nemzet vagyona feletti nemzeti örökösödést, hiszen az éppen a legnagyobb nemzeti vagyonelemre nem vonatkozik.

- A kormány (a második és a harmadik Orbán-kormány) „sikeresen” megküzdött a megállapodás előkészítését dokumentáló anyagokat számonkérőkkel. Szél Bernadett már januárban kérte a Nemzetgazdasági Minisztériumtól a döntést előkészítő dokumentumok bemutatását. Ám akkor azt a választ kapta, hogy azok 10 évig nem nyilvánosak. A képviselői bíróságon támadta meg ezt a véleményt, mondván, hogy a döntés után már nem lehet előkészítő anyagot titkosítani. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) és az Energiaklub is bírósághoz fordult a döntést megalapozó információk nyilvánosságra hozatala érdekében. Június 20-án a kereseteket a Fővárosi Törvényszék azzal utasította el, hogy a nyilvánosságra hozatal a dokumentumok meg nem léte akadályozza. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium igazolta ugyanis a Törvényszék felé, hogy megalapozó tanulmányok nem készültek, erre nem írtak ki pályázatot, hiszen tendert sem írtak ki.²⁴ Négy nappal később

²³ Valki László ennek alapján vélte úgy, hogy ez magánjogi megállapodás.

²⁴ 2012-ben kormánydöntés született a megalapozó tanulmányok elkészítéséről, ebből azonban csak egyetlen vált ismertté, amit még 2012-ben fogalmaztak meg az Ernst & Youngnál és a Faludi Wolf Theiss ügyvédi irodánál. Ezt a készítőik április közepén tették nyilvánossá. (Széll Bernadettnek átadva.) Akkori véleményük szerint a Paks II. megtérülése érdekében az áram árának emelkednie kell, mert a beruházás költségei beépülnek az árba. Ennél azonban olcsóbbnak ígérkezik az EU-ból importált villamos energia. 2020-ig a jelenlegi paksi blokkokat is ki lehetne váltani kisebb gázerőművekkel, és ez is olcsóbb lenne, mint az atomerőmű, amelynek akkor 4-10 milliárd euróra becsülték a bekerülési költségét

azonban az új miniszter, Seszták Miklós a Hír TV-nek azt nyilatkozta, hogy igen is léteznek döntés-előkészítő tanulmányok, amelyeket rendre mind nyilvánosságra is hoztak. Ám ezek a dokumentumok nem lehettek mások, mint a Paks I-et megalapozó munkák, amelyek negyven évvel későbbi előráncigálása több mint nevetséges.

A Paks II. két megállapodásának parlamenti elfogadása közt több fórumon is foglalkoztak szakértők az atomerőmű-bővítés tervezett formájával.

- Április 23-án a Corvinus egyetemen volt vita. Itt az a vélemény fogalmazódott meg, hogy nincs olyan reális üzleti modell, amelyben az új blokkok rentábilisan működtethetők lennének. Számos fejlett országban nemrég deklarálták az atommentességet (Ausztria, Németország, Svédország, Olaszország, Belgium, Svájc). Rámutattak arra, hogy a világon sehol sem épül a paksihoz hasonló erőmű, hasonló konstrukcióban. 2030 után Európát el fogja árasztani Németország és Spanyolország felől a megtérült nap- és szélenergiával előállított villamos energia. A stratégiai befektetők mind kivonultak már az atomerőmű-építésből.

- Május 8-án megjelent a Népszabadságban a Környezetvédő Szervezetek országos találkozóján elfogadott állásfoglalás. Eszerint

= Paks II. ráfizetést jelent az országnak.

= A szükségesnél tíz évvel előrébb hozott beruházási döntés kizárja a korszerű technika alkalmazását.

= A negyedik generációs blokkhoz elkészült a tenderdokumentáció, a tendert azonban nem írták ki, holott 17,5-26 százalékkal olcsóbb megoldást jelentett volna, mint a Roszatom ajánlatának elfogadása.

= Súlyos gond, hogy az orosz erőművet nem lehet rugalmasan és gyorsan szabályozni.

= Az oroszok megtévesztettek bennünket, amikor olyan paramétereket ígértek, amelyeket maguk is teljesíthetetlenek tartanak.

= A hitelfelvétel ellentétes az Alaptörvénnyel.

Ezt követően felszólították a legfőbb ügyészt: vizsgálja ki miért maradt el a tenderkiírás, az Ászt, hogy derítse ki miért kellett idő előtt dönteni a projektről, az ombudsmant, hogy kezdeményezze az Alkotmánybíróságnál a szerződés alaptörvénnyel való „összhangjának” vizsgálatát, a kormányt, hogy érvénytelenítse a szerződést és az országgyűlést, hogy hozzon létre elégséges alapot a nukleáris balesetekre.

Szijjártó Péter vezetésével június elején magyar kormánydelegáció tárgyalt Brüsszelben a paksi megállapodásról. Nincs információnk arról, hogy mire jutottak, de az számba vehető, hogy mit vizsgálhat az Európai Bizottság a beruházás kapcsán:

- Valóban az atomenergia békés felhasználásáról van-e szó a projektben? Erre már tavaly megkaptuk a pozitív választ.

- A Környezetvédelmi Főhatóságnak vizsgálnia kell, hogy az erőmű építésénél tiszteletben tartják-e az uniós környezetvédelmi előírásokat.

- A megállapodás megfelel-e az uniós közbeszerzési és versenyjogi szabályoknak. Erről már folynak a vizsgálatok. Előzetes brüsszeli vélemény szerint a kormány nem kerülhette volna meg a közbeszerzési eljárást, amire az Orbán-kormánynak az a válasza, hogy helyesen jártak el, mert a megállapodás kormányközi, nemzetközi szerződés, és ennél pályázat nélkül adhatták meg a megbízást a Roszatomnak. Brüsszel kérte a kormányt a paksi beruházás részletes üzleti tervének átadására, hogy megállapítható legyen, összeegyeztethető-e a pénzügyi konstrukció az EU állami támogatásokra vonatkozó szabályaival. Ezt vitatja az Energiaklub és a Greenpeace is, a versenyjogi főigazgatóságnak átadott beadványukban öt indítékot is felsoroltak, ami alapján egyértelmű, hogy tiltott állami dotációról lenne szó (állami forrást von be, gazdasági versenyelőnyt biztosít az MVM-nek a finanszírozással, szelektív, mert egyetlen gazdasági ág egyetlen szereplője kapja a támogatást, ezért versenytorzító is és befolyásolja a tagállamok közötti villamos energia kereskedelmet az államilag támogatott energia).

- Az EB nemrég azt javasolta az Euroatom Ellátó Ügynökségnek, hogy csak akkor engedélyezze új atomerőmű létesítését, ha a tagállamok több forrásból szerzik be a fűtőelemeket. A megállapodás viszont arról szól, hogy a fűtőelemeket a Roszatom szállítja.

A Greenpeace júniusban hozta nyilvánosságra azt a kutatási eredményt, amely szerint a magyarok 87 százaléka a megújuló energiaforrások fejlesztése mellett teszi le a voksát és csak 6 százalék áll ki az atomenergia mellett. Valószínű ugyanez a hat százalék ért egyet Paks II.-vel, 31 százalék egyáltalán nem, 28 százalék pedig inkább nem.

Újhelyi István, frissen megválasztott Eu-s képviselő a következő kérdéseket tette fel júniusban az Európai Bizottságnak:

- Milyen tájékoztatást adott a magyar kormány és mikor Brüsszelnek Paks II-ről?

- Mivel indokolta a kormány az orosz hitelfelvételt?

- Hogyan vizsgálja az EB a versenytorzítást és az atomhulladék elszállítását?

Mindezeket csak azért vettük számba, hogy dokumentálva legyen: nem volt teljesen sima az út a hitel-megállapodás parlamenti szavazásáig. A Fidesz képviselőcsoportja a június 23-i szavazás során mindennek ellenére egy emberként követte a kormány iránymutatását.

Július 3-án – Áder János aláírása után – kihirdetésre került a parlament által elfogadott T/140. sz. törvény „Az Oroszországi Föderáció Kormánya és a Magyarország Kormánya között a Magyarország Kormányának a magyarországi atomerőmű építésének finanszírozásához nyújtandó állami hitel folyósításáról szóló megállapodás”. A megállapodás szövege Moszkvában készült, 2014. március 28-án, amin a parlament nem változtatott. Aláíróiként a két kormányt jelölték meg. A megállapodás hivatkozik a majdan megkötendő Szerződésre, amelyet – Aszódi Attila állítása szerint – nagy szakértői csoport fog előkészíteni

- az atomerőmű blokkok tervezéséről, megépítéséről, üzembe helyezéséről,
- a nukleáris fűtőanyagok szállításáról és a kiégett kazetták kezeléséről,
- a blokkok üzemeltetéséről és karbantartásáról.

Aszódi szerint ezeket a kérdéseket három szerződés fogja taglalni.

A további menetrendről a következő ismert:

- A telephely engedélyét 2016 második felében lehet megadni.
- A környezetvédelmi engedély után a létesítési engedélyt 2017 második féléve és 2018 első féléve között adhatja ki az Országos Atomenergia Hivatal.
- Az építkezés időigénye 5-8 év, felelős MVM Paks II. Zrt és Roszatom. A hitel 2014-2025-ig szól.

4.7. A devizahitelek megmentése

Nagyjából egy évvel ezelőtt ismerte fel Orbán Viktor, hogy a devizahitelek kimentését el kell oroznia a Jobbiktól, és az kampánytémává tehető. Az azóta történetek alapján kivehető, hogy

- a rezsicsökkentés mellett ez a másik legfontosabb húzóerő a kampányban,
- csak ez nemzetgazdasági szempontból kockázatosabb és az ellenfél szívósabb, ezért óvatosabban kell bánni vele – valószínű ennek köszönhető, hogy az időhúzás technikája ennél a kampányüzenetnél jelentős szerepet játszik.

Hasonlóságok a két kampányfőcsapás közt:

- bizonyítható, hogy a kormány az emberek oldalán áll, szemben a multikkal,
- a kormánynak közvetlenül nem kerül semmibe,
- a költségeket a cégek viselik,
- a tulajdonszerzés sem reménytelen,
- teljesen alkalmas az emberekért folyó szabadság felmutatására.
- a jövő számlájára csoportosít át a jelenben,
- jövedelemátcsoportosítás történik a vállalkozói/banki szférából a lakosság felé,
- a lakossági fogyasztást élénkíti,
- megerősíti azt a képzetet a választópolgároknál, hogy kormányuk mindent meg tud oldani, minden nehézséget el tud hárítani, az erőszakos kormány a jó kormány (Orbán szerint az erős kormány a jó kormány).
- implicit adósság halmozódik fel a nemzetgazdaságban; a rezsicsökkentés esetében az elmaradt fejlesztések formájában, a devizaadós-mentésnél a hitelhiány miatt elmaradt növekedés formájában,
- erős, riasztó üzenete van minden Magyarországon befektetni szándékozó számára,
- választást lehet nyerni vele.

A devizahitelek kimentésének kampánya eddig lassan hömpölygött, a nyár közepére azonban felerősödött, és várhatóan szeptemberben, az önkormányzati választások előtt éri el a csúcspontját. Amikorra a rezsicsökkentés már jobbra lecseng. Ki van ez találva rendesen.

Június 27-én Trócsányi László, az új igazságügy miniszter, benyújtotta a parlamentnek azt a törvényjavaslatot, amely beilleszti a Kúria jogegységi határozatának megállapításait a jogrendbe. A törvényt július 4-én fogadta el a parlament. A további menetrend szerint majd szeptemberben kerül az országgyűlés elé az a törvényjavaslat, amely rendezi a bankok és ügyfelek közti elszámolások módját és ütemezését, a harmadik menetben pedig – terv szerint év vége felé – a devizaalapú lakáshitelek forintosításával kivezetik ezt a „hibás terméket” a bankrendszerből. Ez utóbbit Rogán Antal – a Fidesz frakció véleményét közvetítve – a piacnál kedvezőbb árfolyamon kéri teljesíteni a törvényhozótól (a kormánytól? a parlamenttől?).

A törvény nemcsak a devizahitelekre, hanem a forinthitelekre is vonatkozik, beleértve minden hiteltípust (ingatlan, jármű, fogyasztási, szabad felhasználású), amelyet 2004. május 1-je után vettek fel, kivéve

- a végtörlesztéssel kivezetett szerződéseket (kb. 170 ezer),
- a Nemzeti Eszközkezelő segítségével rendezetteket (kb. 19 ezer),

- az öt évnél régebben kivezetetteket.

De az előbbi két esetben lehetséges egyéni bírósági megkeresés.

A törvény szerint tisztességtelen az árfolyamrés, mert nincs mögötte szolgáltatás, és az egyoldalú kamat- járulékemelés is. Ezért

- ahol a tartozást a vételi árfolyamon állapították meg, a törlesztést pedig az eladásin, ott a különbözetet az adósnak meg kell téríteni. Minthogy 2010 vége óta a bankok saját középárfolyamukon számolnak, ezeknél a hiteleknél nem áll fenn kötelezettségük az adóssal szemben. Másutt mérceként a jegybank középárfolyamát kell alkalmazni. A bankoknak a törvény hatálybalépésétől számított 90 napon belül ki kell számolniuk az ügyfelek felé rendezendő összeget – a számítás módszertanát 60 napon belül meg kell küldeniük az MNB-nek, amely ellenőrzi a kalkulációk helyességét. Becsülhetően az árfolyamrésen az adósok néhány tízezer forintot kereshetnek.

- a tisztességtelenül érvényesített egyoldalú szerződésmódosításból (főként kamat- és járulékemelés) származó károkat szintén meg kell téríteni az adósoknak. Egy átlagos devizahitel esetében ez 6-700 ezer forintot jelenthet. A bankoknak bíróságon kell bizonyítaniuk, hogy a szerződések módosításánál tisztességesen jártak el. Ám ha ez nem sikerül nekik, vagy a törvény hatályba lépésétől számított 30 napon belül nem kezdeményeznek bírósági eljárást, akkor minden korábbi feltétel-módosításukért anyagilag felelnek. A forinthitelek esetében erre a 90. és a 120. nap között van lehetőségük.

Hogy a törvény által érintett többmillió szerződés alapján mennyi és hogyan jár vissza az adósoknak, azt nem tudni, ezeket a kérdéseket majd a szeptemberben megjelenő törvény rendezzi.

A törvénnyel a kormány belenyúlt a magánjogi szerződésekbe, amire korábban az Alkotmánybíróságtól megkapta a felhatalmazást. Viszont magában ez a tény nagyon rossz üzenet minden potenciális befektető számára, ti. tovább erősíti azt a véleményt, hogy Magyarországon bármi megtörténhet.

Rogán Antal, a kormány politikai szócsöve a törvény elfogadását követően fennhangon hirdette, hogy mindenki mindent visszkap, amit eddig tisztességtelenül elvettek tőle, s számszerűsítette is a visszajáró összegeket. Ezzel szemben Varga Mihály óvatosabb hangot ütött meg, mondván – helyesen -, hogy igazán még semmi biztosat nem lehet tudni, még folynak a tárgyalások a bankokkal.

Nagy kérdés az, hogy milyen formában történik az adós-hitelező közti elszámolás. A normális az lenne, hogy az adós követelésével csökken a kötelezettség, és a törlesztés összege is. Orbán Viktor azonban tett olyan kijelentést, hogy készpénzt kapnak a hiteladós-károsultak;

ez lényegesen más típusú terhet jelentene a bankoknak. Ebben az esetben az anyabankoknak ismét mélyen a zsebükbe kellene nyúlniuk – amire nem biztos, hogy lenne érkezésük.

A július 4-én elfogadott törvény mindenesetre a korábbiaknál (árfolyamgát) biztatóbb üzenet a hiteladósoknak, és tökéletesen alkalmas annak a kérdésnek az elfedésére, hogy miért nőtt meg az elmúlt négy évben a törlesztési kötelezettség. A kabinet mindvégig el tudta kerülni annak a társadalmi vádját, hogy a gyengébb forint-árfolyam alakulásában jelentős szerepet játszik. 2010 áprilisában egy euróért 265 forintot kellett adni. Ma 310 forintot, és az Orbán-kormány regnálása alatt a forint egyszer sem tudta ezt, a Bajnai-kormány által felmutatottat elérni. A törvény benyújtása után a forint – érthető módon - tovább gyengült, és a Moody's – feltételezhetően – erre való tekintettel nem változtatott devizaadósságunk minőségének besorolásán.

2014 nyarán maradt a várakozás. Egyfelől a devizaadósoké, hogy mennyi pénzt kapnak vissza, mennyivel mérséklődnek a terheik, másrészt a bankoké, hogy mennyiben tudják ártatlanságukat bizonyítani, s mennyibe fog kerülni nekik a harmadik Orbán-kormány – szóba jött ugyanis megint a bankadó esetleges kivezetése. S nem utolsó sorban várja az elemző azt, hogy a bankok mennyiben tudják kivédeni a kapott mélyütést, s tudnak a gazdaság finanszírozására rendelkezésre állni.

A devizaadós-mentés kapcsán tanulságos áttekinteni a *Kúria vélemény-változásának stációit*, amelynek eredményeképpen végül is megszületett az általános mentő törvény. Ám mielőtt ebbe belekezdénénk, fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy az elfogadott törvény által teremtett feltételek mentén szó nincs a devizahitelesek olyan kimentéséről, amiről ők álmodoztak, amire vágytak, amit a Jobbikosok követeltek. A hiteleket ugyanis továbbra is törleszteni kell, az árfolyamkockázat viselése nem kérdőjelezhető meg, vagy legfeljebb egyes bírósági eljárások keretében, vagyis a „hibás termékeket” nem vezették ki, legfeljebb év vége felé azt forintosítják, ami meglehetősen nagy nemzetgazdasági kockázatot és további forintgyengülést jelent.

1. Miután egy devizahiteles perben a Kúria és a Pesti központi Kerületi Bíróság döntései ellentmondásba kerültek, 2013. október közepén (az utóbbi semmisnek mondta ki az előbbi július 4-i döntését), az ügyekben eljáró ügyvédek a Kúria jogegységi nyilatkozatát kérték. Darák Péter azonban úgy nyilatkozott, hogy erre nincs szükség, mert a Kúria már 2012-ben kimondta, hogy nem ütközik törvénybe, ha a kamat mellett más járulékokat is felszámolnak a bankok, és nem jogsértő az egyoldalú szerződésmódosítás sem.

2. Ezt követően erős nyomás nehezedett a kormány részéről a Kúriára, mert a november 4-i kormányzati devizahiteles-mentés rendkívül vérszegényre sikeredett. A korábbi

kormányzati megnyilvánulásokkal szemben – amelyekből a szerződések eltörlésének reménye volt kivehető – csupán az árfolyamgátat szélesítették ki. Valószínű, hogy hatalmasra gerjedt volna a népharag, ha a kormány nem teszi hozzá ehhez, hogy a Kúria jogegységi állásfoglalása után tavaszra megszületik a végleges és átfogó jogi megoldás.

3. Ezek után Darák Péterék felvették a munkát, de bejelentették, hogy az sokáig fog tartani, mert át kell nézniük a peres ügyeket és ítéleteket.

4. Ekkor szólt be Orbán Viktor a Kúriának (2013. nov. 8.): „A kabinet azt szeretné, ha a Kúria átérezné az ügy társadalmi fontosságát, és a szokásos ügymenettől és ügyrendtől eltérően születne döntés – ez a határozott kérésünk van a Kúriához.” Egyidejűleg megbízta Navracsics Tibort, hogy vegye kézbe az ügyet a társadalmi felelősség oldaláról.

5. November 19-én a KIM épületébe rendelték a Kúria képviselőit, hogy rávegyék az intézményt a devizahiteles szerződések módosítására, érvénytelenítésére, abból kifolyólag, hogy a kamatok egyoldalú módosítása tisztességtelen, ha pedig ez tisztességtelen, akkor az egész szerződés az. Ez volt az MNB véleménye, amely szintén részt vett ezen a tanácskozáson.

6. Bár a Kúria ezt a véleményt nem fogadta el, a munkálatait felgyorsítva, december 16-án mégis kiadott egy jogegységi határozatot. Ennek a lényege az volt, hogy a devizahitel nem „hibás termék” – mint ahogy arról korábban Orbán Viktor, Varga Mihály és Rogán Antal is nyilatkozott. A határozatból itt most csak azokat az elemeket emeljük ki, amelyekről fél év múlva a Kúria már „árnyaltabban” gondolkodott. A decemberi nyilatkozat szerint:

- az árfolyamkockázatot az adósnak kell viselnie, az nem képezheti per tárgyát,
- a devizahitel mögött devizaforrás áll – ennek vizsgálata szükségtelen.

A Kúria határozata szerint a labda a kormány térfelére került, kimondva, hogy a bíróságok csak egyedi eseteket dönthetnek el, a szerződések általános módosításához jogszabályt kell elfogadni. Egyidejűleg jelezte a legfelsőbb bíróság, hogy két kérdésben, az árfolyamrészről és az egyoldalú szerződésmódosítás tisztességes feltételeiről várja a luxemburgi uniós bíróság véleményét.

Nagy volt a felháborodás, de Orbánék belátták, hogy a devizaadós-mentéssel nem kampányolhatnak, így maradt a rezsicsökkentés felerősítése. Csak annyit tettek, hogy megismételték a hitelforma hibás mivoltát, és megígérték, hogy a 2014. évi tavaszi parlamenti időszakban törvénymódosításokkal szereznek érvényt a kormányzati céloknak. Bár erre a parlamenti választások előtt nem került sor, arra jó volt, hogy tovább lebegtessék: a kormány „az emberek oldalán áll” és meg fogja oldani a problémájukat.

7. A uniós bíróság koratavasszal megismert véleménye alapján a Kúria 2014. június 16-án ismertette jogegységi határozatát. Ebben

- már az egész árfolyamrést tisztességtelennek minősítette, mondván, hogy azért az adós nem kap semmiféle szolgáltatást (visszavonta azt az álláspontját, hogy tényleges devizamozgás állt a hitelek mögött), és az ügyfél számára átláthatatlan. (Korábban csak az árfolyamrész menetközbeni tágítását kifogásolta);

- az árfolyamkockázat megengedett, de tisztességtelensége vizsgálható, „ha az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézményektől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos, nem volt érthető.” Ezt azonban az adósnak kell bizonyítania, ami nehéz lesz, de mindenesetre megnyitott egy újabb kaput az egyedi perek előtt;

- az egyoldalú szerződésmódosításról azt a véleményt adták ki, hogy arra csak igen szigorú feltételek teljesülése esetén kerülhet sor. Az általános szerződési feltételekben egyértelműen és az ügyfelek számára érthető módon kell rögzíteni, hogy milyen okokból térhetnek el az eredeti megállapodástól és annak milyen következményei lehetnek az adósra nézve. (Érvényesülnie kell az érthető megfogalmazásnak, a tételes meghatározásnak, az objektivitásnak, az átláthatóságnak, a felmondhatóságnak és a szimmetria elvének. Ez az aminek a bizonyítása a bankokra vár, s aminek aligha tudnak maradéktalanul eleget tenni.).

A Bankszövetség természetesen vitatja hitelezésük tisztességességének, szabálytartásának megkérdőjelezését, mondván a felügyeletüket ellátó, akkori PASZÁF egyszer sem emelt kifogást a gyakorlatuk ellen. Számolnak és tárgyalnak Varga Mihállyal, aki azért tisztában van azzal, hogy a bankpánikot el kellene kerülni, és nem lehet teljesen tönkretenni a hitelezői kapacitást, megpendítette a bankadó esetleges fokozatos kivezetését is. Áder Jánostól a törvény alkotmányossági normakontroláztatását kéri.

Az MNB megítélése szerint 6-900 milliárd forintos teher fog a bankok vállára nehezedni. Ennyi saját tőkével nem rendelkeznek, az anyabankoknak tehát megint forrást kell juttatniuk lányaik számára, ha az üzletet nem akarják Magyarországon bezárni. Az előzetes számítások szerint tőke-megfelelési mutatója alapján az OTP és az UniCredit tudná határozottan állni a sarat, a CIB-nél, a K and H-nál rezeg a lécs, s mindenképpen tőkepótlásra szorul az Erste, az MKB és a Raiffeisen bank. Ha a tőkét az anyaintézet nem pótolja, az állam is beszállhat, de ez már tulajdonszerzést jelent.

Egyelőre nem tudni, mekkora lesz a veszteség a devizahitelek forintosításánál. Ha a piacinál csak 10 százalékkal erősebb forintárfolyamon történik az átváltás, az kb. 360 milliárd forintot jelenthet, de ha a végtörlesztésnél alkalmazott árfolyamon – erre nagyon kicsi esélyt látunk -, akkor ezermilliárd forint fölé nő a veszteség.

5. Az ellenzék száz napja, avagy mi történt a politikai térfél másik oldalán?

Előző negyedévi összegzésünkben - a választási eredményeket elemző szövegrészen belül - három teljes oldalalt szenteltünk a baloldali vereség okainak boncolgatására. (A 71.- 74.-es oldalakon.) Erre való tekintettel nem tartjuk szükségesnek, hogy e témakörre újból és hosszabban kitérjünk. Megelégszünk csupán annak a rögzítésével, hogy a későbbi – főként baloldali/önkritikai - irodalom nem hozott sem újabb szempontokat, sem pedig mélyebb meglátásokat mindannál, amit korábban már mi is összeírtunk. Az azóta eltelt hetek/hónapok során felhalmozódott tapasztalataink sokkal inkább a baloldali/ellenzéki szereplők helykeresési, újfajta identitásokat megformáló, s egyéb korrekciós jellegű tevékenységével kapcsolatosak. S nem állíthatnánk, hogy a választások óta eltelt - amúgy meglehetősen hosszú - időszak megkönnyítette volna mindazon állampolgárok dolgát, akik az ellenzéki erők minél előbbi észhezterésétől, kiút- és program-, valamint báziskereső, bázisépítő megújulásától várnák a jövő talányainak megoldását. Sőt, az a legmeglepőbb, hogy mennyire semmi lényeges nem történt e fontos kérdésekre adandó válaszok terén. Pedig, pedig bőven lett volna alkalom arra, hogy egy várhatóan új - és mindinkább felismerhető karakterű - politikai korszak kezdetén az ellenzék akár egészében, akár pedig a maga széttagoaltságában, külön-külön is elkezdje önmaga – hosszabb távra is érvényes - felépítését.

Az elmulasztott alkalmak némelyikéről talán érdemes hosszabb bekezdésekben is megemlékeznünk, mert a konkrét ügyekben megszerzett tapasztalatok talán elvezethetnek bennünket olyan jellegű általánosítások felé is, amelyek révén esélyünk nyílhat a következő időszak alapvető, a későbbieket sorsdöntően meghatározó tényezőinek megtalálásához is.

Először is, nem sikerült megnyugtatóan tisztázni a túlzottan későn megalkotott **Összefogás** kudarcainak azon okait, amelyből aztán meg lehetett volna tanulni a legfontosabb következtetéseket. Mégpedig azt, hogy az új választási rendszerben csakis a Fidesszel szembeni legszélesebb, valamint a legtöbb elégedetlen választó számára egyaránt elfogadható politikai/választási szövetséggel lehetséges eredménnyel felvenni a küzdelmet. Ezt a tanulságot valamennyi érintett párt úgy fogta fel, hogy jó lenne, ha a többiek tudnának belőle

tanulni, ő, köszöni szépen, nem szeretne, mert már megtanulta... Mindezen dilemmák részletezése elvezetne a három párt egymáshoz való viszonya alakulásának a kérdéseire, valamit ahhoz is, ahogyan az ellenzéki politizálás egészéhez is viszonyulnak. Három okból sem fogunk azonban kitérni e kérdések részleteire. Egyrészt azért nem, mert ezek az egymás iránti vonzalmak/taszítások szinte folyamatosan változnak, s az őszi újabb megmértetés előtt nem sok értelmét látjuk rögzíteni azt, hogy a Dk, a szocialisták, az Együtt vajon mit is gondolt a többiekéről júniusban... Amikor majd az ősz közepén már ők sem fognak erre emlékezni. Másrészt ma még az a helyzet, hogy a többiekhez való viszony nagyjából egyenlő azzal, amit az EGÉSZ-ről is gondolnak, márpedig éppen e tévedés a mai helyben járásuk kulcsa: hogy t.i képtelenek az ellenzék helyzetét, reményeit, esélyeit kívülről, az elvesztett másfél milliányi bázis felől nézni. Harmadrész, ma még nem világos, hogy július 19. után kik is fogják vezetni a szocialista pártot, s a leendő vezérkarnak van-e, lesz-e valamiféle új, szövetségi, politikai elképzelése? S ha igen, akkor az mi lesz?

Másodszor, az ilyen méretű vereség után törvényszerűen megkezdődő bűnbakkeresési folyamatok is meglehetősen hamar félrecsúsztak. Múltkori elemzésünkben egy hosszabb bekezdés erejéig már jeleztük a baloldali/liberális értelmiségi csoportok dezorientációjának problematikus mivoltát. De azt nem hittük volna, hogy lesz majd a magyar médiában két-három olyan hét, amikor szinte valamennyi megszólaló versengve szeretné nagyjából egy-két tucatnyi – egyébiránt köztisztelőben álló – nagyhírű értelmiségi nyakába varrni mindazt a felelősséget, amelyet mindenekeelőtt a hivatásos politikai osztály ellenzéki részének illett volna viselnie. S még ezen belül is sikerült Heller Ágnes és Konrád Györgyöt olyan hangnemben támadni, hogy az érintettek joggal érezhették – volna – magukat a hetvenes évek elejének hasonlóan gyümölcsöző, bűnbakkereső hangulatában. Név szerint is...

Félreértés ne essék, e tágan értelmezett körnek mi is sok éve belső résztvevői, olykor a megszenvedői is vagyunk, ezért nem lenne elegáns, ha úgy tennénk, mintha nem tudnánk, hogy miről is van szó. Mi is elegendő okot láttunk és látunk arra, hogy nagyon is érdemes lenne tisztázni a baloldali/liberális értelmiség közéleti szerepvállalásának legújabb kori feltételeit. Ám, az a stílus és kampányszerű mechanizmus, aminek jegyében a májusi EP-választásokat megelőző hetekben a legkülönbözőbb indíttatású kritikusok nekirontottak e csoportnak, ami - s ez lenne a lényeg: nem is csoport...- nos, ez eleve reménytelenné tette e probléma tárgyyszerű megvitatását. Pedig lett volna mit. Nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk, hogy az ideai Szárszói Találkózónak éppen e tisztázatlanság miatt lett gyökeresen más a hangulata, jelentése és jelentősége, mint a megelőző két évtized hasonló rendezvényeinek.

A rövid és rosszízű kampány nem oldott meg semmit sem, viszont maradandó sérüléseket okozott mind a két oldalon. S ez a néhány hétig tartó (szerencsétlen módon) generációsnak álcázott küzdelem a későbbiekre nézve még rengeteg gond, értetlenség, gyanakvás és távolságtartó attitűd forrása lesz, ami egyáltalán nem segít, és semmit sem visz előre az ellenzéki szerepkör újbóli megformálásának feladataiban.

Harmadszor, ha már utólag sem sikerült tisztázni az *Összefogásban* részt vett pártok kudarcainak az okait, s a viselendő felelősség arányait, akkor mindez még nem zárta volna ki a későbbi, koordináltabb együttműködés lehetőségeit. Itt volt pl. az EP-választás, amely újbóli megmérettetésre legalább annyira alkalmas volt, mint a megmaradt támogatottságok összehasonlítására. A felek úgy döntöttek, hogy ez utóbbi lehetőség mellett maradnak, s az eredmény több mint meglepetés lett. Azt talán nem kell részletesebben megindokolnunk, hogy a Fidesz május 25-én miért szerepelt valamennyi ellenfeléhez képest sikeresebben. De azt igen, hogy az ellenzéki oldal megosztottságainak mélysége minden korábbihoz képest is nyilvánvalóbbá vált. Kiderült ugyanis, hogy az áprilisi közös lista” sikerének” egyáltalán nem az MSZP vezető ereje lehetett a legfőbb összetevője. Hanem azt láthattuk, hogy a három párt elfogadottsága, támogatottsága mögött nincs lényeges különbség. Sőt.

A legmegdöbbentőbb tanulság az lett, hogy a hagyományosan baloldali/liberális Budapesten a szocialisták mind a két riválisuknál gyöngébbek, a pesti oldalon a DK, a budai oldalon pedig az Együtt lényegesebben nagyobb támogatói háttérrel tudhat maga mögött, mint az MSZP. Minderről már írtunk az elemzés 1. pontjában, de ezúttal az eredmények következményei a fontosak. Mégpedig az, hogy a napnál is világosabbá vált: az áprilisi mandátumok három párt közötti megosztása alapvetően téves kalkuláción nyugodott. S e tévedésnek katasztrofális következményei lettek. Ott van a parlamentben ugyanis az az MSZP a maga 29 fős frakciójával, amely pártra most már mindenki úgy tekint, mint egy felmorzsolódó, eltűnő, semmilyen szempontból komolyan nem veendő erőre. S ott van a DK, meg az Együtt, frakciók nélkül, négy –négy, nagyjából tehetetlenségre kárhozottatott képviselővel. Magyarán, az MSZP beleesett abba a csapdába, amelynek előzetes mélyítésében meglehetősen tevékeny része volt. (A többiek meg már ott hevernek április óta a csapda mélyén...)

Az EP-választások eredményei gyökerestől írják felül azt a pozíciót, amit az MSZP a többi riválisával április után nagy gyorsasággal azon az alapon épített ki, hogy: *vagytok ti,*

mindannyian, akik nem számítanak sem együtt, sem pedig külön-külön. S *vagyunk mi*, akik az egyetlen középpárt vagyunk. Frakcióval, médiával fővárosi és egyéb önkormányzati pozíciókkal, tagsággal, infrastruktúrával stb. Úgy tűnik, hogy ez az a képlet, ami mostanában viharos sebességgel bomlik/bomlott fel.

Negyedszer, ezen a bizalmi háttéren és bázison kellene megoldania a három ellenzéki pártnak az őszi önkormányzati választásokra történő koordinált, egységesen támogatott és kivitelezett indulás feladatát. Miközben a Fidesz gyorsan hozzáigazította a jelenlegi erőviszonyokhoz az őszi választás szabályait is. Nem állíthatjuk, hogy ez könnyen megoldandó feladat. Sem az egyik, sem pedig a másik párt szemszögéből nézve nem az. S azt hisszük, nem tévedünk nagyot, ha azt állítjuk, hogy Mesterházy és csoportjának pánikszerű - s jócskán megkésett – menekülésében ennek a feloldhatatlan dilemmának is komoly része lehetett. Miként eltűnt a korábbi fővárosi szocialista vezetés is, és a frissen, épphogy csak vékonyka többséggel megválasztott Kunhalmi Ágnesnek hiába jó a sajtója, ha a politikai helyismerete most még inkább a Kiskunsághoz kötődik, semmint Budapesthez. (Bár a fene tudja, az is lehet előny, hogy nem ismeri a korábbi lobbihálókat, s az még inkább, hogy azok sem őt.) Három hónappal az önkormányzati választások előtt még csak annyit tudni, hogy legalább tucatnyi név forog a médiában lehetséges főpolgármesteri kihívóként, s a pártok, hol nyíltan, hol burkoltan, de tesztelik a közvéleményt és egymást is a lehető legsikeresebb jelölt érdekében. Vajon, sikerül-e olyan névvel előállni, amitől majd a Fidesz is megrémül? A választ július közepén nem tudhatjuk, legközelebbi krónikánk írásakor mi is előállhatunk a megfejtéssel.

Ötödször, az ellenzék pártjai előbb-utóbb megérették, hogy a pillanatnyi Magyarországon nemcsak kisebbséget, de olyan perifériát jelentenek, akiknek a folyamatok érdemi befolyásolására rendkívül korlátozott lehetőségei vannak. Ennek következtében kénytelenek lesznek nemcsak a Fideszhez való pozícióikat újrafogalmazni, hanem a Jobbikhoz képestit is.

Korábban működni látszott az az evidencia, miszerint: Fidesz/Jobbik-együtty, s nem kell különbséget tenniük közöttük. Április után azonban szembe kellett nézni a kínos következménnyel is, hogy a Jobbik szavazóbázisának jelentős része ugyanabból a társadalmi szegmensből rekrutálódik, ahonnét ők remélnék a maguk népszerűségének növekedését. A kormányzást egyértelműen elutasító milliók sorából. Ezt a leckét legelőször az Együtt – és Bajnai – tanulta meg, s a leghevesebb elutasítás pedig a DK soraiból - naná, hogy

Gyurcsánytól – érkezett. A média persze nagyon megörült ennek a belső konfliktusnak, mert a szerkesztőségek többségében ugyanígy kísértett már évek óta ez a probléma: mit kéne tenni a Jobbikkal? Hallgatni? Megszólalni? Vitatkozni? S ezért érthető az is, hogy ezen a tavaszon a Dk és az Együtt pártjai közötti ebbéli különbséget igyekeztek az egekbe tupírozni. Sikerült is.

Hatodszor, az ellenzéki vajúdás legérdekesebb pillanatai abból adódtak, ahogyan elkezdtek izlelgetni annak a következményeit, hogy a jelenlegi magyar társadalom gondjai, belső tagolódása, probléma-orientáltsága az elmúlt években nagymértékben megváltozott, amelynek következtében a mostani politikai üzeneteknek az égvilágon semmiféle relevanciája nincs és nem is lehet. Az a permanens üzenet, miszerint „Orbánnak mennie kell” - nem társult az égvilágon semmiféle megfogható és pozitív üzenettel, s ezért nem kell meglepődniük azon, hogy az egykori két és félmillió bázisuk többsége nem kíváncsi a jelenlegi politikai kínálat személyes megjelenítésének érdekességeire sem. Az ellenzéki politikai erők körüli intellektuális környezet pedig elkezdte folyamatosan írni/mondani annak szükségességét, hogy jobb lenne most már, ha a lehetséges társadalmi megrendelés/kínálat/igények/követelések felől kezdenék el értelmezni a maguk jövőbeni ellenzéki szerepkörének legfontosabb kellékeit. Ez a belső jellegű vita krónikánk készítésének idején távolról sem fejeződött be, s nagy a gyanúnk, hogy még hónapokig eltart, mire mindebből politikailag is értékelhető tettek, gesztusok, cselekedetek is érzékelhetőek lesznek. Feltehetően e feladat megértése és a teljesítésére való felkészülés folyamatában meg kell küzdeniük egy olyan gonddal, ami a jelenlegi ellenzéki politikusok elsöprő többségének fejében nem állhatott össze még olyan felismeréssé, amit az elemzői kar legkitűnőbb képviselői már nagyon is világosan látnak: nem elég a Fidesz politikai ellenzékeként viselkedni, hanem meg kell tanulni a „rendszer ellenzéke” szerepét is kitanulni. E váltás/változtatás megértésének illusztrálásához azonban szükségesnek látszik egy rövidebb kitérő megtétele: Mit kezdjünk az Orbán-korszakkal? Mi ez? Új rendszer? Újfajta kormányzási metódus, avagy megértése/belátása az eddigi politikai stratégiák gyökeres felülvizsgálatának igényével kell, hogy együtt járjon?

Hetedszer: kitérő a rendszer jellegéről zajló diskurzusok tanulságaira. Az április utáni hetekben megszorodtak az olyan jellegű elemzések, amelyek már nem egyszerűen az újabb Orbán-győzelem vízióival kezdtek birkózni, hanem azzal a perspektívával is, hogy esetleg a rendszerré, hosszabb távon is rendszerré rögzülő korszaknak vajon miféle kilátásai lehetségesek? A nem olyan túl nagyszámú, ám meglehetősen elgondolkodtató írások közül ehelyütt kiválasztottunk két olyan gondolatmenetet, amelyeket mi egymásra építendőnek

vélünk. Az egyikük - Sárközy Tamásé- megpróbálta a lehető legsemlegesebb/leíró pozícióból gondolni végig a következő időszak várható fejleményeit. Ez a higgadt hang a mögöttes jelentéseiben meglehetősen is árnyékos jövőt sejtet, de - nézzük inkább szó szerint az ő – sok évtizedes tapasztalatokon nyugvó – következtetéseit:

„... a 2014 nyarán kialakított kormánystruktúra tehát igazából nem új, hanem a második Orbán_kormány továbbfejlesztett változata, amely az ismételt kétharmados parlamenti többségen alapul. Ez a kormányzás már egy kialakult centrális politikai erőterre támaszkodik, amelynek jobb- és balszélén csak kisebb pártok (pártocskák) tevékenykednek. A kormánnyal szemben igazi belpolitikai fékek tehát nincsenek, és erre a szerepre a kormánytól elkülönült hatalmi ágak is csak korlátozottan képesek.” / Sárközy, Nsz. jún. 28./

Mindehhez képest a politológiai következtetésekkel sokkal messzebbre merészkedő Lakner Zoltán megpróbálta a legújabb változásokat az elmúlt negyedszázad szélesebb perspektíváinak jegyében is végiggondolni. Éppen e szélesebb látószög okán érdemes az egész gondolatmenetet a maga teljességében is idézni: *„...Orbán és a Fidesz eddigi pályájának kulcseleme volt az 1990-es évek antiliberalis, majd a 2000-es évek populista fordulata. Ezekre épült rá az újabb, nevezzük így, fundamentalista kurzusa. Ez sem előzmények nélküli, de mostanra ez a húsevő növény is kivirágzott. Nem állítanám, hogy majd Orbán olyan messzire megy majd el, mint mondjuk az amerikai Tea Party kreacionistái. Am amit „jobboldalias” (Ungváry Rudolf kifejezése) gondolat- és öngazolás-szövevényéből májusban élénk tárt, azt nyugodtan – vagy inkább nyugtalanul – kormányprogramnak tekinthetjük. Olyan béke és egyetértés lesz itt, hogy a fal adja a másikat.” / NSz. május 31./*

E két idézetet annak jegyében gondoljuk egymásra – és egymásba - építendőnek, hogy a lehetséges következtetéseivel leginkább annak az ellenzéknek kellene szembesülnie, amely eleddig megrekedt a napi politikai felszín teendőinek megértésén. Mindebből ugyanis az következik, hogy a Fidesszel szembeni – sokszor napi szintű – ellenállás nem adhatja a hosszabb távon sikeres ellenzéki stratégia alapjait. Ennél lényegesen többre lesz szükség, arra, hogy a rendszerszintű kritika és ellenállás már nem elégedhet meg mindazzal, amire az elmúlt években törekedtek. Ennek meghaladásához már rendszerszintű alternatívák, programok, mondanivalók és személyek kellenek. Kellenének. Jut eszünkbe még: azt ígértük a bevezető oldalakon, hogy az írás végén visszatérünk a legutóbbi elemzésünk záró pontjaiban megfogalmazott öt forgatókönyv sorsához. Nos, negyedév elmúltával úgy tűnik, hogy az öt variáció közül *egyértelműen a legelsőnek* nőttek meg a megvalósulási esélyei. Folytatódik

minden, s a legfőbb céllá a következő, a 2018-as győzelem megalapozása válik. Érzékelhető változás pedig legfeljebb a kívülről érkező /főként uniós eredetű/ források elosztásának belső konfliktusai nyomán lesznek. S ami április elején számunkra még nem lehetett kellően világos, azt már a nyár derekán is élesebben érzékelhetjük: Elkezdődött az Új Rendszer mindenoldalú /érts: kulturális, ideológiai, tömegérzelmi stb./ rögzítése és megalapozása is.

X-X-X--X-X-X—X-X-X

Ilyen típusú elemzések az elmúlt hónapokban szép lassan, de feltartóztatlanul kezdtek megjelenni. Lehet, hogy a krónikairói feladat ősszel majd az lesz, hogy számba vegye és összegezze eme rendszerkritikai meglátások legfontosabb tanulságait. Ahogy a rendszer kezd kiépülni, úgy kezdenek megszületni és elszaporodni a kritikai elemzések is. Ez azért biztató. Ha egyelőre más nem is, ez az egy jel az.

//Lapzárta után érkezett: Lakner Zoltán a legutóbbi- szombati –Népszabadságban már le is vonta az ez irányú legfontosabb következtetéseket: <http://nol.hu/velemenynegyfordulat-1473697> //

És még valami, az utolsó mondat „jogán” azt szeretnénk még mondani, hogy a nyitó oldalon megidézett vers egyébként így fejeződik be:

*„ ... van még időnk, ezt
hajtogatjuk. Van még időnk,
Hogy elmondjunk mindent,
hogy elmondhassuk egyszer;
ezt mind mi hoztuk össze,
mi építettük, valaha rég
itt minden a miénk volt.”*

Jánk Károly: Itt most minden. ÉS, 2014. jún. 6.

Irodalom az ellenzék állapotának megértéséhez:

Gegesy Ferenc: Megújulásra váró MSZP: ÉS, ápr. 25.

Vári György: Egy értelmiségi szerep nyugdíjazása. Nsz. május 10.

Vásárhelyi Mária: Szerepek és tévesztések. ÉS. május 16.

Tamás Ervin: Elemcsere. NSz. jún. 7.

Tamás Pál: Alterrealizmus. NSz. május 17.

Állnak a vészben. Az MSZP végjátéka? HVG. május 31.

Mesterházy lemondott. NSZ. május 30.

Lakner Zoltán: Omlásveszély NSz. jún. 2.

Omlásveszély- Átrendeződés a baloldalon. MNCs .jún.6.

Béndek Péter: A baloldali értelmiséghez. ÉS, jún. 6.

Szekeres Imre: Tájékp csata után. Nsz. jún. 20.

Tamás Pál: A szétesett csapat. Nsz. júl.3.